

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน
ของหม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์ ตุลาการรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๓-๕/๒๕๕๐

วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐

ระหว่าง { อัยการสูงสุด ผู้ร้อง
พรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้อง

เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้มีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาชาติไทย

ระหว่าง { อัยการสูงสุด ผู้ร้อง
พรรคแผ่นดินไทย ผู้ถูกร้อง

เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้มีคำสั่งยุบพรรคแผ่นดินไทย

ระหว่าง { อัยการสูงสุด ผู้ร้อง
พรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้อง

เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้มีคำสั่งยุบพรรคไทยรักไทย

อัยการสูงสุดยื่นคำร้องรวมสามคำร้อง ลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๙ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ มีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย และพรรคไทยรักไทย เนื่องจากปรากฏต่อ นายทะเบียนพรรคการเมืองว่า พรรคพัฒนาชาติไทยและพรรคแผ่นดินไทยกระทำการฝ่าฝืน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) พรรคไทยรักไทยกระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงแจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมด้วยหลักฐานตาม

หนังสือที่ ลต (ทบพ) ๐๔๐๑/๘๕๕๕ ลงวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๕๕ หนังสือที่ ลต (ทบพ) ๐๔๐๑/ ๕๐๐๐ ลงวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๕๕ และหนังสือที่ ลต (ทบพ) ๐๔๐๑/๕๗๑๕ ลงวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๕ ตามลำดับ อัยการสูงสุดพิจารณาแล้วเห็นสมควรให้ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง ทั้งสามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ วรรคหนึ่ง และศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องทั้งสามไว้พิจารณาวินิจฉัยเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ คดีอยู่ในระหว่างที่พรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย และพรรคไทยรักไทย ทำคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประกาศให้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สิ้นสุดลง เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๕ และภายหลังมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๕ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๕ โดยมาตรา ๓๕ บัญญัติให้บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจ ของศาลรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้เป็นอำนาจของ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และให้บรรดาอรรถคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของ ศาลรัฐธรรมนูญก่อนวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๕ โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ต่อมา พรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย และพรรคไทยรักไทย ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ วันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๕ และวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๕ ตามลำดับ

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ให้รวมการพิจารณาคำร้อง ทั้งสามเข้าด้วยกัน เนื่องจากมีข้อเท็จจริงเกี่ยวพันกันโดยให้เรียกอัยการสูงสุดว่า ผู้ร้อง และให้เรียก พรรคไทยรักไทยว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ พรรคพัฒนาชาติไทยว่า ผู้ถูกร้องที่ ๒ และพรรคแผ่นดินไทยว่า ผู้ถูกร้องที่ ๓

คำร้องที่หนึ่ง ผู้ร้องยื่นคำร้อง ฉบับลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๕ และคำร้องแก้ไขเพิ่มเติม คำร้อง ฉบับลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ สรุปความได้ว่า

พรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นพรรคการเมืองที่จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๖ และมีคณะกรรมการบริหารพรรค จำนวน ๑๕ คน โดยมีนายบุญทวีศักดิ์ อมรสินธุ์ เป็นหัวหน้าพรรค เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๕ กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕

และวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๔๕ ประธานกรรมการการเลือกตั้งได้ออกประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง การสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กำหนดวันรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ตั้งแต่วันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ ถึงวันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ (๔) กำหนดคุณสมบัติผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใด พรรคการเมืองหนึ่ง แต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔ กำหนดหลักเกณฑ์การนับคะแนนและการประกาศผลว่า ในเขตเลือกตั้งใด ถ้าในวันเลือกตั้ง มีผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งคนเดียวและได้คะแนนเสียงตั้งแต่ร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ให้ประกาศให้ผู้นั้นเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง แต่ในกรณีที่ได้คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดการให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตนั้น

เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๔๕ พลตำรวจเอก วาสนา เพิ่มลาภ ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองมีหนังสือพร้อมหลักฐานเพื่อขอให้ผู้ร้องพิจารณาดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ เนื่องจาก นายบุญทวีศักดิ์ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ และกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) และ (๓)

ข้อเท็จจริงจากหลักฐานที่นายทะเบียนพรรคการเมืองส่งมาได้ความว่า เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๕ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ ร้องเรียนต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า มีการทุจริตในการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยผู้บริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ว่าจ้างสนับสนุนให้พรรคการเมืองอื่นจัดหาผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อลงสมัครแข่งขันกับผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ ในเขตเลือกตั้งที่เคยมีพรรคฝ่ายค้านลงสมัคร จะได้ไม่ต้องเกิดปัญหาในกรณีที่ผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้รับคะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น การจัดส่งคนลงสมัครโดยพรรคการเมืองต่าง ๆ

ตามคำบงการหรือคำสนับสนุนของผู้บริหารระดับสูงของผู้ถูกร้องที่ ๑ ในหลายสิบเขตเลือกตั้ง ได้ผู้สมัครที่มีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด มีการปลอมแปลงเอกสาร การทำทะเบียนสมาชิกพรรคย้อนหลัง การเข้าไปแก้ไขทะเบียนในฐานข้อมูลของคณะกรรมการการเลือกตั้ง การกระทำของกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่สมคบกับพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า ผู้ถูกร้องที่ ๒ และผู้ถูกร้องที่ ๓ เป็นปฏิบัติต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างชัดเจน ประธานกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ ๑๕๖/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๕ แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง และคำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ ๑๖๗/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๕ แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง (เพิ่มเติม) โดยคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงได้ดำเนินการและรายงานผลการสืบสวนสอบสวนต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว

นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาข้อเท็จจริงแล้วเห็นพ้องด้วย โดยเชื่อว่า การกระทำของนายบุญทวีศักดิ์ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นการกระทำในฐานผู้แทนผู้ถูกร้องที่ ๒ ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) และให้แจ้งต่อผู้ร้องพร้อมด้วยหลักฐานเพื่อดำเนินการตามมาตรา ๖๗ ต่อไป

ผู้ร้องพิจารณาข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานที่นายทะเบียนพรรคการเมืองส่งมาแล้ว เห็นว่า นายบุญทวีศักดิ์ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นผู้แทนของผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ร่วมกับกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๒ ในฐานข้อมูลของนายทะเบียนพรรคการเมือง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และออกหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ อันเป็นเท็จส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่ถึงเก้าสิบวัน อันเป็นการกระทำความผิดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ (๔) ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๑ มาตรา ๓๔ และมาตรา ๑๐๐ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ มาตรา ๘๖ มาตรา ๑๓๗ และมาตรา ๒๖๗ ย่อมแสดงว่า ผู้ถูกร้องที่ ๒ กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ และกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบ

รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) ผู้ร้องเห็นสมควรยื่นคำร้อง เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗

ผู้ร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยอาศัยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ มาตรา ๑๓๖ มาตรา ๑๔๔ มาตรา ๑๔๕ มาตรา ๓๒๗ และมาตรา ๓๒๘ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) และมาตรา ๖๗ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๑ มาตรา ๓๔ และมาตรา ๑๐๐ ขอให้คำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒

ต่อมา ผู้ร้องยื่นคำร้องแก้ไขเพิ่มเติมคำร้อง สรุปได้ว่า เนื่องจากได้มีประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ เกี่ยวกับการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถูกสั่งให้ยุบพรรคการเมืองเป็นเวลาห้าปี ผู้ร้องจึงขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และขอให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ มีกำหนดห้าปี นับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ทั้งนี้ เป็นไปตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ข้อ ๓ ด้วย

ผู้ถูกร้องที่ ๒ ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ฉบับลงวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ และคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเพิ่มเติม ฉบับลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๕ สรุปคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาได้ดังนี้
คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาในประเด็นข้อกฎหมาย ผู้ถูกร้องที่ ๒ ชี้แจงว่า

(๑) การสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ วรรคสอง เนื่องจากไม่เปิดโอกาสให้ผู้ถูกร้องที่ ๒ มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน รวมทั้งให้โอกาสมาให้อัยการต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกอบกับการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ปรากฏว่าทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อกรรมการการเลือกตั้งที่พิจารณาวินิจฉัยทุกคน จึงมีผลให้ผู้ร้องไม่มีอำนาจยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้

(๒) ข้อเท็จจริงที่รับฟังได้ตามคำร้อง ถือไม่ได้ว่าเป็นการกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๒ เนื่องจากผู้ถูกร้องที่ ๒ ไม่เคยมอบอำนาจให้กับบุคคลใดไปดำเนินการตามที่ถูกร้องกล่าวหา จึงถือไม่ได้ว่าเป็นการกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๒ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๒๐

คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาในประเด็นข้อเท็จจริง ผู้ถูกร้องที่ ๒ ชี้แจงว่า ผู้ถูกร้องที่ ๒ โดย นายบุญทวีศักดิ์ หัวหน้าพรรคไม่ได้กระทำความผิดตามที่ผู้ร้องกล่าวหาและนายบุญทวีศักดิ์ไม่เคยรู้จักกับ นายอมรวิทย์ สุวรรณผา เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง มาก่อน อีกทั้งไม่เคยเสนอเงินหรือสิ่งของเพื่อให้เปลี่ยนแปลงข้อมูลรายชื่อสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๒ ตามที่คำร้องกล่าวหา เนื่องจากวันและเวลาที่ผู้ร้องกล่าวหา นั้น นายบุญทวีศักดิ์อยู่ต่างจังหวัด และไม่มีหลักฐานอื่นใดที่แสดงให้เห็นว่า นายบุญทวีศักดิ์เกี่ยวข้องในการกระทำตามที่กล่าวหา ส่วนกรณีการรับเงินจากกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ นั้น นายบุญทวีศักดิ์ไม่เคยรู้จักและไม่เคยรับเงินจากบุคคลตามที่ผู้ร้องกล่าวหา

ผู้ถูกร้องที่ ๒ ขอให้คณะกรรมการรัฐธรรมนูญยกคำร้องของผู้ร้อง ลงับลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๕ และคำร้องแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องของผู้ร้อง ลงับลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

คำร้องที่สอง ผู้ร้องยื่นคำร้อง ลงับลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๕ และคำร้องแก้ไขเพิ่มเติมคำร้อง ลงับลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ สรุปความได้ว่า

พรรคแผ่นดินไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นพรรคการเมืองที่จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๕ และมีคณะกรรมการบริหารพรรค จำนวน ๓ คน โดยมีนายบุญญาบารมีภณหรือบุญฤทธิพล ชินราช เป็นหัวหน้าพรรค เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๕๕ ผลสำรวจเอก วาสนา เพิ่มลาภ ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองมีหนังสือพร้อมหลักฐานเพื่อขอให้ผู้ร้องพิจารณาดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ เนื่องจากนายบุญญาบารมีภณ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ และกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖

(๒) และ (๓)

ข้อเท็จจริงจากหลักฐานที่นายทะเบียนพรรคการเมืองส่งมาได้ความว่า เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๕ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ ร้องเรียนว่า มีการทุจริตในการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยผู้บริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ว่าจ้างสนับสนุนให้พรรคการเมืองอื่นแยกย้ายกันไปจัดหาผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อลงสมัครแข่งขันกับผู้ถูกร้องที่ ๑ ในเขตเลือกตั้งที่เคยมีพรรคฝ่ายค้านลงสมัคร จะได้ไม่ต้องเกิดปัญหาในกรณีที่ผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้รับคะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละสิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น การจัดส่งคนลงสมัครโดยพรรคการเมืองต่าง ๆ ตามคำบงการหรือคำสั่งสนับสนุนของผู้บริหารระดับสูงของผู้ถูกร้องที่ ๑ ในหลายสิบเขตเลือกตั้งได้ผู้สมัครที่มีคุณสมบัติไม่ครบตามที่กฎหมายกำหนด มีการปลอมแปลงเอกสาร การทำทะเบียนสมาชิกพรรคย้อนหลัง การเข้าไปแก้ไขทะเบียนในฐานะข้อมูลของคณะกรรมการการเลือกตั้ง การกระทำของผู้บริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่สมคบกับพรรคประชาธิปัตย์ก้าวหน้า ผู้ถูกร้องที่ ๒ และผู้ถูกร้องที่ ๓ เป็นปฏิบัติการต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างชัดเจน ประธานกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ ๑๕๖/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๕ แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงและคำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ ๑๖๗/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๕ แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง (เพิ่มเติม) โดยคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงได้ดำเนินการและรายงานผลการสืบสวนสอบสวนต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว

นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาข้อเท็จจริงแล้วเห็นพ้องด้วย โดยเชื่อว่าการกระทำของนายบุญบารมีภณ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ที่ออกหนังสือรับรองอันเป็นเท็จให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ เพื่อนำไปเป็นหลักฐานในการสมัครรับเลือกตั้งได้กระทำในฐานะตัวแทนพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ซึ่งเป็นความผิดฐานสนับสนุนผู้สมัครให้กระทำความผิดฐานสมัครรับเลือกตั้งโดยรู้ว่าตนเองไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๐๐ ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๖ และเป็นความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงาน และแจ้งให้เจ้าพนักงานจดข้อความอันเป็นเท็จ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๗ และมาตรา ๒๖๗ นั้น เป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) จึงแจ้งเรื่องและส่งพยานหลักฐานพร้อมสำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริง เพื่อให้ผู้ร้องดำเนินการตามมาตรา ๖๗ ต่อไป

ผู้ร้องพิจารณาข้อเท็จจริงจากหลักฐานที่นายทะเบียนพรรคการเมืองส่งมาแล้ว เห็นว่า การกระทำของนายบุญญาบารมีภณ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ เป็นผู้แทนของผู้ถูกร้องที่ ๓ และนางฐิติมา ภาวะดี ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ลำดับที่ ๒ ได้ดำเนินการรับเงินสนับสนุนจากพลเอก ไตรรงค์ อินทรทัต หัวหน้านายทหารฝ่ายเสนาธิการประจำรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และพลโท ศฤงศักดิ์ กลั่นเสนาะ ผู้ช่วยหัวหน้านายทหารฝ่ายเสนาธิการประจำรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ซึ่งเป็นนายทหารผู้ได้บังคับบัญชาของพลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา ผู้บริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อช่วยผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ หลีกเลี่ยงกรณีที่ได้รับคะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในบางเขตเลือกตั้ง และนายบุญญาบารมีภณ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ และนางฐิติมา ร่วมกันจัดทำรายงานการประชุมเพื่อรับสมัครและออกหนังสือรับรองสมาชิกพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๓ ประเภทกิตติมศักดิ์อันเป็นความเท็จเพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบหนังสือรับรองคุณสมบัติเป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ติดต่อกันเกินกว่าเก้าสิบวัน ทั้งนี้ เพื่อช่วยผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ หลีกเลี่ยงกรณีที่ได้รับคะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในบางเขตเลือกตั้งตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๔ ย่อมแสดงว่า ผู้ถูกร้องที่ ๓ กระทำการอันอาจเป็นปฏิกิริยาต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ และกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) ผู้ร้องเห็นสมควรยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๓ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗

ผู้ร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยอาศัยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ มาตรา ๑๓๖ มาตรา ๑๔๔ มาตรา ๑๔๕ มาตรา ๑๒๗ และมาตรา ๑๒๘ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) และมาตรา ๖๗ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๑ มาตรา ๓๔ และมาตรา ๑๐๐ ขอให้มีความคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓

ต่อมา ผู้ร้องยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้อง สรุปได้ว่า เนื่องจากได้มีประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ เกี่ยวกับการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถูกสั่งให้ยุบพรรคการเมืองเป็นเวลาห้าปี ผู้ร้องจึงขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ และขอให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ มีกำหนดห้าปี นับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ทั้งนี้ เป็นไปตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ข้อ ๓ ด้วย

ผู้ถูกร้องที่ ๓ ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ฉบับลงวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๕ และคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเพิ่มเติม ฉบับลงวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๔๕ สรุปคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาได้ดังนี้

คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาในประเด็นข้อกฎหมาย ผู้ถูกร้องที่ ๓ ชี้แจงว่า

(๑) การที่ศาลปกครองกลางมีคำพิพากษาว่า การเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ เป็นการเลือกตั้งไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและเพิกถอนการเลือกตั้งในครั้งดังกล่าว ผู้ร้องไม่อาจนำเหตุที่เกิดขึ้นจากการเลือกตั้งครั้งดังกล่าวมาขอให้มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองได้ เนื่องจากมูลคดีที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิดของพรรคการเมืองที่ฝ่าฝืนกฎหมายและถูกดำเนินคดีสิ้นไปแล้ว ควรยกคำร้องนี้

(๒) ข้อเท็จจริงที่รับฟังได้ตามคำร้อง ถือไม่ได้ว่าเป็นการกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๓ เนื่องจากผู้ถูกร้องที่ ๓ ไม่เคยมอบอำนาจให้แก่บุคคลใดไปดำเนินการตามที่ถูกกล่าวหา จึงถือไม่ได้ว่าเป็นการกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๓ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๒๐ ที่ว่า ต้องกระทำโดยนิติบุคคล โดยคณะกรรมการบริหารพรรค หรือหัวหน้าพรรคมอบหมายให้ทำการแทน ซึ่งการกระทำที่เป็นความผิดลงโทษพรรคการเมืองได้นั้น ผู้กระทำความผิดต้องเป็นกรรมการบริหารของพรรค แต่นางฐิติมาและนายพันมิตร ดวงทิพย์ ที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าไปรับเงินจากผู้บริหารระดับสูงของผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่ได้เป็นกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ จึงไม่มีอำนาจกระทำการใดแทนพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๐ แต่เป็นพฤติกรรมที่เป็นการกระทำเฉพาะกลุ่ม ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๓ ไม่มีส่วนรับรู้ ไม่ได้เกี่ยวข้อง ไม่ได้มอบหมาย และไม่ใช่ว่าเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกร้องที่ ๓

คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาในประเด็นข้อเท็จจริง ผู้ถูกร้องที่ ๓ ชี้แจงว่า

(๑) ประเด็นเรื่องการที่ผู้ถูกร้องที่ ๓ โดยนายบุญญาบารมีภณ หัวหน้าพรรค นางฐิติมาและ นายพันมิตร เจ้าหน้าที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ รับเงินสนับสนุนจากกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ นั้น ผู้ถูกร้องที่ ๓ ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีคุณสมบัติ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ ในการเลือกตั้งคราวนี้ โดยส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน ๑๒๑ คน และแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน ๕ คน รวมทั้งสิ้น ๑๒๖ คน ซึ่งอาศัยงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายจากกองทุน เพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองตามแผนงานโครงการ ประจำปี ๒๕๔๕ จำนวนเงิน ๑,๓๖๐,๑๔๐ บาท เป็นไปตามมติการประชุม เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๔๕ โดยประธานที่ประชุมนำเสนอให้ผู้ถูกร้องที่ ๓ นำเงินที่ได้รับจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองในการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง จำนวน ๑๐ คน เป็นผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน ๕ คน และแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน ๕ คน ส่วนผู้สมัคร ที่เป็นสมาชิกคนอื่น อีกจำนวน ๑๑๖ คน ซึ่งมีคุณสมบัติครบตามที่กฎหมายกำหนด ให้รับผิดชอบด้วยตนเอง โดยร่วมกับคณะกรรมการอำนวยการเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๓ ซึ่งมีนายพันมิตรเป็นผู้อำนวยการเลือกตั้ง ของผู้ถูกร้องที่ ๓ และเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ลำดับที่ ๑ นำเงินส่วนตัวมาช่วยสนับสนุน โดยนายพันมิตรกู้ยืมเงินจากนางวริศรียา งามเกิดศิริ จำนวน ๖๐๐,๐๐๐ บาท และต่อมาผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง ประจำปี ๒๕๔๕ จำนวน ๑,๓๖๐,๑๔๐ บาท เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๔๕ ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๓ โดยกรรมการบริหารพรรคนำเงินดังกล่าวไปใช้จ่ายตาม แผนงานโครงการประจำปี ๒๕๔๕ แล้ว เมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๔๕ ดังนั้น การที่คณะอนุกรรมการ สืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงมีความเห็นว่าผู้ถูกร้องที่ ๓ รับเงินสนับสนุนจากผู้ถูกร้องที่ ๑ รวม ๓ ครั้ง เป็นเงินจำนวน ๓,๖๗๕,๐๐๐ บาท นั้น ผู้ถูกร้องที่ ๓ ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้อง และไม่ได้มอบหมาย แต่เป็นการกระทำของนางฐิติมาและนายพันมิตรซึ่งไม่ได้เป็นกรรมการบริหารพรรค และผู้ถูกร้องที่ ๓ ไม่ได้รับประโยชน์จากการกระทำของกลุ่มบุคคลดังกล่าว หากผู้ถูกร้องที่ ๓ รับเงินสนับสนุนจะต้อง ดำเนินการตามเงื่อนไขการบริจาคเงินให้แก่พรรค ส่วนที่ว่า มีผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๓ บางคน เช่นนายอุทัย นามวงศ์ ให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงว่า รับเงินค่าสมัครและ ค่าใช้จ่ายจากผู้ถูกร้องที่ ๓ นั้นรับฟังไม่ได้ เนื่องจากนายอุทัยเป็นเครือข่ายของพรรคประชาธิปไตยใน

การสร้างสถานการณ์เพื่อล้มการเลือกตั้ง ประกอบกับนายอุทัยเป็นบุคคลมีความรู้ถึงระดับปริญญาเอก จากต่างประเทศข้อกล่าวหาของผู้ร้องเป็นเพียงการเชื่อมโยงความคิดไปถึงผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อให้ผู้ถูก ดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๗ มาตรา ๒๖๗ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๐๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ (๔) เท่านั้น นอกจากนี้ที่ นางฐิติมาให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงว่า เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ร่วมประชุมการให้สัตยาบันร่วมกับพรรคการเมืองอีก ๑๕ พรรค และเล่าให้ฟังว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ จะช่วยค่าใช้จ่ายในการส่งผู้สมัครของพรรคการเมือง ทุกพรรค พรรคละประมาณ ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท นั้น ในวันประชุมดังกล่าวมีหัวหน้าพรรคการเมือง หรือผู้แทนของพรรคการเมืองเข้าร่วมประชุม จำนวน ๑๖ พรรค เพื่อทำสัตยาบันการปฏิรูปการเมืองร่วมกัน นอกจากพรรคการเมืองแล้วยังมีสื่อมวลชนเข้าร่วมจำนวนมาก หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่ได้กล่าว ในที่ประชุมถึงเรื่องงบประมาณที่จะช่วยสนับสนุนในการเลือกตั้งแต่อย่างใด

(๒) ประเด็นเรื่องที่นายบุญญาบารมีภณ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ออกหนังสือรับรองอันเป็นเท็จ ให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ เพื่อนำไปใช้เป็นหลักฐาน ในการสมัครรับเลือกตั้ง นั้น ตามข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ สมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ มี ๓ ประเภท ได้แก่ (๑) สมาชิกตามข้อบังคับพรรค ข้อ ๑๐ คือ สมาชิกสามัญ ได้แก่ บุคคลที่ยื่นใบสมัครตาม ข้อบังคับพรรค และคณะกรรมการบริหารพรรคมีมติอนุมัติเป็นสมาชิกพรรคได้ (๒) สมาชิกตาม ข้อบังคับพรรค ข้อ ๑๑ คือ สมาชิกกิตติมศักดิ์ ได้แก่ สมาชิกที่เป็นผู้ก่อตั้งพรรค และบุคคลซึ่งพรรค เลือกมาเป็นสมาชิก หมายถึงสมาชิกที่ปรับแทนตำแหน่งที่มีอยู่ จึงไม่เป็นสมาชิกที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง เพียงปรับเข้าและออก (๓) สมาชิกตามข้อบังคับพรรคข้อ ๑๒ คือ สมาชิกสมทบ ได้แก่ บุคคลที่ยื่น ใบสมัคร และคณะกรรมการบริหารพรรคมีมติอนุมัติให้เป็นสมาชิกสมทบได้ โดยไม่ต้องเสียค่าบำรุง ผู้ถูกร้องที่ ๓ ยืนยันว่า ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อจำนวน ๕ คน และแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน ๑๒๑ คน รวม ๑๒๖ คนนั้น มีคุณสมบัติเป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ติดต่อกันเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ (๔) ทุกคน โดยผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้รับเป็นสมาชิกในคราวประชุมพรรค ครั้งที่ ๑๐/๒๕๔๔ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๔ ซึ่งเป็นการประชุม

รับสมัครปรับปรุงสมาชิกกิตติมศักดิ์ จำนวน ๑๕๑ คน และในการประชุมพรรค ครั้งที่ ๘/๒๕๔๗ เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๔๗ จำนวน ๒๕ คน ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๓ มีใบสมัครสมาชิกของผู้สมัครรับเลือกตั้งดังกล่าวเป็นหลักฐาน แต่ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๙ นั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๓ มีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งเพียง ๑๐ คน แบบบัญชีรายชื่อจำนวน ๕ คน และแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน ๕ คน ส่วนผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งอีก ๑๑๖ คน คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ประกาศรายชื่อให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งเห็นว่า ผู้สมัครดังกล่าวไม่ได้เป็นสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๓ เพราะไม่มีรายชื่อปรากฏในรายงานสมาชิกเพิ่มหรือลด ในรอบปี ๒๕๔๘ (แบบ ท.พ. ๖ และ ท.พ. ๗) ของผู้ถูกร้องที่ ๓ ซึ่งในรายงานดังกล่าวผู้ถูกร้องที่ ๓ รายงานเพียงว่า เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๗ ผู้ถูกร้องที่ ๓ มีสมาชิกจำนวน ๒๕,๓๐๖ คน ในรอบปีที่ผ่านมาคือ ปี ๒๕๔๘ ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ ผู้ถูกร้องที่ ๓ มีสมาชิกเพิ่มขึ้นจำนวน ๗๐๐ คน และมีสมาชิกลดลงจำนวน ๓๑ คน และมีสมาชิกรวมทั้งสิ้น ๒๕,๙๗๕ คน เหตุที่ไม่มีการรายชื่อผู้สมัครดังกล่าวในรายงานสมาชิกเพิ่มขึ้นหรือลดลงในรอบปี ๒๕๔๘ ของผู้ถูกร้องที่ ๓ เนื่องจากสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๓ ที่ลงสมัครรับเลือกตั้งจำนวน ๑๒๖ คน เป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์ที่เป็นการปรับคนใหม่เข้ามาแทนคนเก่าที่ต้องปรับออกไป ผู้ถูกร้องที่ ๓ จึงไม่ได้แจ้งรายชื่อสมาชิกที่ลงสมัครรับเลือกตั้งดังกล่าวเป็นสมาชิกเพิ่มหรือลดในรอบปี ซึ่งเป็นการดำเนินการตามข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ข้อ ๓๕ ในฐานะข้อมูลของคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงไม่มีรายชื่อบุคคลดังกล่าว ผู้ถูกร้องที่ ๓ เพียงแต่จัดทำทะเบียนสมาชิกพรรคไว้ตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๔ กำหนดไว้ และ ผู้ถูกร้องที่ ๓ ก็เคยดำเนินการเช่นเดียวกันมาแล้วในการเลือกตั้งในคราววันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ ดังนั้น การออกหนังสือรับรองให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๓ โดยนายบุญญาบารมีภณเพื่อให้ผู้สมัครนำไปใช้เป็นหลักฐานในการสมัครรับเลือกตั้ง จึงกระทำไปด้วยความถูกต้องและเป็นจริง

ผู้ถูกร้องที่ ๓ ขอให้คณะกรรมการรัฐธรรมนูญยกคำร้องของผู้ร้อง ฉบับลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๙ และคำร้องแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องของผู้ร้อง ฉบับลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๙

คำร้องที่สาม ผู้ร้องยื่นคำร้อง ฉบับลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๙ และคำร้องแก้ไขเพิ่มเติมคำร้อง ฉบับลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ สรุปความได้ว่า

พรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นพรรคการเมืองที่จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๔๑ และมีคณะกรรมการบริหารพรรค จำนวน ๑๑๑ คน โดยมีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นหัวหน้าพรรค เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๔๕ พลตำรวจเอก วาสนา เพิ่มลาภ ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองมีหนังสือพร้อมหลักฐานเพื่อขอให้ผู้ร้องพิจารณาดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ เนื่องจากพลเอก ชรรณรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล กรรมการบริหารพรรคระดับสูงของผู้ถูกร้องที่ ๑ และในฐานะผู้แทนผู้ถูกร้องที่ ๑ กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) และ (๓)

ข้อเท็จจริงจากหลักฐานที่นายทะเบียนพรรคการเมืองส่งมาได้ความว่า เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๕ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ ร้องเรียนต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า มีการสมคบระหว่างผู้บริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เจ้าหน้าที่พรรคการเมืองอื่น และเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เปลี่ยนแปลงข้อมูลทะเบียนสมาชิกพรรค โดยว่าจ้างพรรคเล็กให้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไป ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ แข่งขันกับผู้สมัครของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อหลีกเลี่ยงที่จะต้องได้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๗๔ ซึ่งประธานกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งที่ ๑๕๖/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๕ แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง และคำสั่งที่ ๑๖๗/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๕ แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง (เพิ่มเติม) ซึ่งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงได้ดำเนินการและรายงานผลการสืบสวนสอบสวนต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว

นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาข้อเท็จจริงพยานหลักฐานและพฤติการณ์ประกอบความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงแล้วเห็นพ้องด้วย โดยเชื่อว่า การกระทำของพลเอก ชรรณรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์เป็นการกระทำในฐานะเป็นตัวแทนของผู้ถูกร้องที่ ๑ ซึ่งมี

ลักษณะเป็นการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) จึงได้ส่งพยานหลักฐานพร้อมสำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริง เพื่อให้ผู้ร้องพิจารณาดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ ต่อไป

ผู้ร้องพิจารณาข้อเท็จจริงจากหลักฐานที่นายทะเบียนพรรคการเมืองส่งมาแล้ว เห็นว่า เมื่อระหว่างวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ ถึงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ ซึ่งเป็นวันเวลาที่พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๕ และให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ มีผลใช้บังคับ ปรากฏข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานว่า

กรณีผู้ถูกร้องที่ ๓ เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ พันตำรวจโท ทักษิณ ชวწหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้แจ้งต่อนายบุญบารมีภณ ชวწหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ว่า จะช่วยค่าใช้จ่ายในการลงสมัครทุกพรรค พรรคละประมาณ ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดยดูจากยอดจำนวนการส่งผู้สมัครมากน้อยเป็นสำคัญ ต่อมาวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๔๕ พลเอก ไตรรงค์ อินทรทัต ชวწหน้านายทหารฝ่ายเสนาธิการประจำรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งในขณะนั้นคือ พลเอก ชรรณรักษ์ และพลโท ผดุงศักดิ์ กัลลเศนาะ ผู้ช่วยชวწหน้านายทหารฝ่ายเสนาธิการประจำรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และเป็นนายทหารคนสนิทของพลเอก ชรรณรักษ์ ได้มอบเงินค่าใช้จ่าย จำนวน ๑,๔๕๐,๐๐๐ บาท ให้แก่นางฐิติมา ภาวะลี สมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ และเป็นผู้ประสานงานของผู้ถูกร้องที่ ๓ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งลงแข่งขันกับผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อหลีกเลี่ยงกรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ลงสมัครเพียงคนเดียว แล้วได้คะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละสิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น ต่อมาระหว่างวันที่ ๕ ถึง ๗ มีนาคม ๒๕๔๕ พลโท ผดุงศักดิ์มอบเงิน จำนวน ๑,๗๐๐,๐๐๐ บาท ให้แก่นางฐิติมาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๓ ในเขตจังหวัดภาคใต้เพิ่มเติมอีก ๑๗ คน และในวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ พลโท ผดุงศักดิ์มอบเงิน จำนวน ๕๒๕,๐๐๐ บาท ให้แก่นางฐิติมาอีก เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๓ รวมเงินที่นางฐิติมาได้รับจากพลเอก ไตรรงค์และพลโท ผดุงศักดิ์ ทั้ง ๓ ครั้ง เป็นเงินทั้งสิ้น ๓,๖๗๕,๐๐๐ บาท

กรณีผู้ถูกร้องที่ ๒ พลเอก ธรรมรักษ์ รองหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ และในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และนายพงษ์ศักดิ์ รองเลขาธิการพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ และในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ซึ่งบุคคลทั้งสองเป็นกรรมการบริหารพรรคระดับสูงของผู้ถูกร้องที่ ๑ ร่วมกันให้เงินสนับสนุนแก่ผู้ถูกร้องที่ ๒ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแข่งขันกับผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อหลีกเลี่ยงกรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ลงสมัครเพียงคนเดียวแล้วได้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น โดยมีนายทวี สุวรรณวัฒน์ นายพงษ์ศรีหรือยุทธพงษ์ ศิวาโมกษ์ และนายธีรชัยหรือต่อย จุลพัฒน์ คนสนิทของพลเอก ธรรมรักษ์เป็นตัวแทนติดต่อมอบเงินให้นายชวการ โตสวัสดิ์ สมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ หลายครั้ง โดยเริ่มติดต่อที่ทำการพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อให้ติดต่อข้อมูลสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ กรณีที่ผู้สมัครเป็นสมาชิกพรรคไม่ครบเก้าสิบวัน และมอบเงินค่าใช้จ่ายให้สมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ไปสมัครรับเลือกตั้งแข่งขันกับผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ ในเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ ลงสมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียว เพื่อหลีกเลี่ยงการไม่ประกาศผลการเลือกตั้งกรณีได้คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของผู้มีสิทธิออกเสียงในเขตนั้น โดยพลเอก ธรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ ร่วมกับนายทวี นายพงษ์ศรี และนายธีรชัย มอบเงิน จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ให้แก่นายชวการที่กระทรวงกลาโหม เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๕ เพื่อนำเงินจำนวนดังกล่าวไปให้นายบุญทวีศักดิ์ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นค่าใช้จ่ายในการนำสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ลงสมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ต่อมาวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๕ นายทวีซึ่งเป็นคนสนิทของพลเอก ธรรมรักษ์นำเงินไปให้นายชวการนับใต้ซอง ซองละ ๒๐,๐๐๐ บาท และมอบให้ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๓๓ ซอง ที่เหลือแบ่งกันในผู้ร่วมงาน และต่อมาวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๕ นายทวีมอบเงินจำนวน ๑๔๐,๐๐๐ บาท ให้แก่นายชวการเพื่อนำไปให้นายสุขสันต์ ชัยเทศ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๒ นำไปเป็นค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๒ จำนวน ๗ คน โดยมีหลักฐานการส่งสำเนาใบเสร็จรับเงินและหนังสือรับรองการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้นายชวการนำไปรับเงินค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมจากพลเอก ธรรมรักษ์ตามที่ได้ตกลงกันได้ แต่ปรากฏว่า นายชวการและนายสุขสันต์ไม่ได้รับเงินค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมจึงไปแจ้งข้อมูลแก่นายสุเทพผู้ร้องเรียนในกรณีนี้ และในช่วงวันที่ ๖ และ ๗ มีนาคม ๒๕๔๕ หลังจากที่นายบุญทวีศักดิ์ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้รับเงินตามที่ได้กล่าวแล้ว นายบุญทวีศักดิ์ นายสุขสันต์ และนายอมรวิทย์

สุวรรณผา เจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ร่วมกันติดต่อเปลี่ยนแปลงข้อมูลสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๒ ที่ไม่มีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากเป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ไม่ครบเก้าสิบวันตามที่กฎหมายกำหนด ด้วยการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายชื่อสมาชิก ใช้เลขที่และวันรับสมัครของสมาชิกพรรคคนเดิม แล้วนำชื่อและชื่อสกุลของสมาชิกคนใหม่ ไล่แทนชื่อและชื่อสกุลสมาชิกคนเดิมที่เรียกว่า การติดต่อพันธุกรรม ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด ๖๑ คน และในจำนวนนี้มี ๒๑ คน ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในนามของผู้ถูกร้องที่ ๒ ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำความผิดฐานปลอมเอกสาร โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งร้องทุกข์ดำเนินคดีแก่นายอมรวิทย์และผู้ร่วมกระทำผิดทุกคนแล้ว

ผู้ร้องเห็นว่า การกระทำของพลเอก ชรรมภ์และนายพงษ์ศักดิ์ซึ่งเป็นกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ กระทำการเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกร้องที่ ๑ โดยร่วมกันให้เงินสนับสนุนแก่ผู้ถูกร้องที่ ๒ และผู้ถูกร้องที่ ๓ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ลงแข่งขันกับผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อหลีกเลี่ยงการที่จะต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น และร่วมกันสนับสนุนให้มีการติดต่อเปลี่ยนแปลงข้อมูลการเป็นสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๒ ที่เป็นสมาชิกพรรคไม่ครบเก้าสิบวันให้ครบเก้าสิบวัน อันเป็นการช่วยเหลือและสนับสนุนให้มีการปลอมเอกสาร การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และเป็นการกระทำอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) ผู้ร้องเห็นสมควรยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗

ผู้ร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยอาศัยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ มาตรา ๑๓๖ มาตรา ๑๔๔ มาตรา ๑๔๕ มาตรา ๓๒๗ และมาตรา ๓๒๘ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) และมาตรา ๖๗ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๑ มาตรา ๗๔ และมาตรา ๑๐๐ ขอให้มีการยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑

ต่อมา ผู้ร้องยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้อง สรุปได้ว่า เนื่องจากได้มีประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ เกี่ยวกับการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถูกสั่งให้ยุบพรรคการเมืองเป็นเวลาห้าปี ผู้ร้องจึงขอแก้ไขเพิ่มเติมคำขอให้มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ และขอให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ มีกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ มีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ทั้งนี้ เป็นไปตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ข้อ ๓ ด้วย

ผู้ถูกร้องที่ ๑ ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ฉบับลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ และคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเพิ่มเติม ฉบับลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ และ วันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๕ สรุปคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาได้ดังนี้

คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาในประเด็นข้อกฎหมาย ผู้ถูกร้องที่ ๑ ชี้แจงว่า

(๑) คณะตุลาการรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีผู้ถูกร้องที่ ๑ เนื่องจากคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขยึดอำนาจการปกครองประเทศ และออกประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓ ลงวันที่ ๑๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และศาลรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง อำนาจหน้าที่และภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญ จึงย่อมสิ้นสุดลงไปด้วยโดยอัตโนมัติ บรรดาอรรถคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลรัฐธรรมนูญย่อมยุติลงไปด้วยเช่นกัน แม้ภายหลังมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ และมาตรา ๓๕ วรรคสี่ บัญญัติให้โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ก็ไม่มีผลให้อรรถคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญและยุติลงไปแล้ว กลับมาอยู่ในอำนาจพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจึงไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคำร้องของผู้ร้อง การถ่ายโอนอรรถคดีและอำนาจดังกล่าว ไม่มีความถูกต้องชอบธรรม สิทธิของสิทธิของผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่ชอบด้วยหลักนิติธรรมและมีลักษณะเลือกปฏิบัติเป็นการตั้งองค์กระซึ่งมิใช่ศาลขึ้นมาเพื่อพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งหรือมีข้อหาฐานใดฐานหนึ่ง โดยเฉพาะไม่เป็นไปตาม ประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ว่า การจัดตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาคดีใดคดีหนึ่ง หรือมีข้อหาฐานใดฐานหนึ่ง โดยเฉพาะแทนศาลธรรมดาที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาคดีนั้น

จะกระทำมิได้ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจึงไม่มีความชอบธรรมและไม่มีอำนาจพิจารณาคดีของผู้ถูกร้องที่ ๑ นอกจากนี้ ในการพิจารณาวินิจฉัยคดียุบพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ แต่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ มิได้บัญญัติให้ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญใช้อำนาจตุลาการ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจึงไม่อาจปฏิบัติหน้าที่แทน ศาลรัฐธรรมนูญได้ เพราะขัดกับหลักนิติรัฐอันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในอารยประเทศ ในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ศาลต้องกระทำในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ และผู้พิพากษาหรือตุลาการ มีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีซึ่งเป็นหลักประกันแก่ผู้มีอรรถคดีทั้งปวงว่าจะได้รับความเป็นธรรม ไม่มีผู้ใดมาสั่งหรือชี้นำผู้พิพากษาหรือตุลาการได้ แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ มิได้บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญกระทำในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ และไม่ได้รับรองให้ตุลาการรัฐธรรมนูญมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ประกอบกับในอดีตที่ผ่านมาไม่มีรัฐธรรมนูญฉบับใดกำหนดให้องค์กรอื่นที่ไม่ใช่ศาลมิหรือใช้อำนาจตุลาการ โดยเฉพาะอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีที่ขอให้ยุบเลิกพรรคการเมืองเป็นอำนาจของศาลซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการมาโดยตลอด โดยจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔ มาตรา ๔๘ ที่ให้ศาลฎีกาพิจารณาและมีคำสั่งคดีที่ขออภัยการขอให้ยุบเลิกพรรคการเมือง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ ที่ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา และมีคำสั่งกรณีที่ยกการสูงสุดขอให้ยุบพรรคการเมือง ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ มาตรา ๓๕ ที่กำหนดให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีและใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนกำหนดให้บรรดาอรรถคดีหรือการใดที่อยู่ระหว่างดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญก่อนวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญนี้ จึงเป็นการกำหนดอำนาจและถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ที่ขัดต่อหลักนิติรัฐ อีกทั้งยังเป็นการขัดต่อหลักการปกครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ผ่านมา และขัดต่อประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(๒) การร้องเรียนของนายสุเทพ เทือกสุบรรณไม่ชอบด้วยระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๓ เนื่องจากนายสุเทพซึ่งเป็นเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ไม่เป็นผู้เสียหายตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน

สอบสวน และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๓ เพราะพรรคประชาธิปัตย์ไม่ได้ส่งผู้สมัครลงสมัครรับเลือกตั้ง และนายสุเทพไม่มีส่วนรู้เห็นในการกระทำดังกล่าว นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงไม่มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคำร้องเรียนของนายสุเทพได้

(๓) การสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงไม่ชอบด้วยระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๔๐ และการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ วรรคสอง และวรรคสาม เนื่องจากการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนของนายสุเทพ ที่มีนายนาม ยิ้มแย้ม เป็นประธาน ไม่เคยแจ้งข้อกล่าวหา ผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อให้ชี้แจงข้อเท็จจริง หรือแม้แต่แจ้งพลเอก ธรรมรักษ์หรือนายพงษ์ศักดิ์ให้ชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน ทั้งที่ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวน และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๔๐ วรรคหนึ่ง ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๐ (๖) (๓) และมาตรา ๑๕ กำหนดให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนเรียกผู้ถูกร้องเรียนมาเพื่อแจ้งและอธิบายข้อร้องเรียน พร้อมทั้งแจ้งสิทธิที่จะพึงมีตามกฎหมายให้ผู้ถูกร้องเรียนทราบ โดยการแจ้งผู้ถูกร้องเรียนดังกล่าวต้องทำเป็นหนังสือ แต่ประธานคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงรับฟังเฉพาะพยานหลักฐานที่พรรคประชาธิปัตย์จัดทำและนำไปมอบให้ฝ่ายเดียว แล้วสรุปความเห็นเสนอประธานกรรมการการเลือกตั้ง นอกจากนี้คณะกรรมการการเลือกตั้งมิได้ให้โอกาสพันตำรวจโท ทักษิณ ในฐานะหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจกระทำการแทนพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๐ มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน รวมทั้งไม่ให้โอกาสผู้ถูกร้องที่ ๑ มาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ทั้งที่ประธานคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงเคยให้ความเห็นต่อประธานกรรมการการเลือกตั้งปรากฏตามบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๕ ว่า ต้องให้โอกาสผู้ถูกร้องที่ ๑ มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน รวมทั้งต้องให้โอกาสผู้ถูกร้องที่ ๑ ไปให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ ส่วนที่พลเอก ธรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ไปให้ถ้อยคำแล้วนั้น บุคคลทั้งสองไม่ใช่หัวหน้าพรรค

ไม่ได้เป็นผู้แทนของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่บุคคลทั้งสองไปให้ถ้อยคำเนื่องจากได้รับเชิญไปในฐานะพยาน ไม่ใช่ในฐานะผู้แทนของผู้ถูกร้องที่ ๑ กรณีนี้จึงถือไม่ได้ว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ให้โอกาสผู้ถูกร้องที่ ๑ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ วรรคสองแล้ว และการให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร พรรค ผู้ถูกร้องที่ ๑ ก็ไม่ถือว่าเป็นการให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ วรรคสอง ส่วนที่ผู้ร้องอ้างข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๑๔ และข้อ ๑๕ ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ มีสิทธิยื่นคำชี้แจงภายในสิบห้าวันต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ และมีสิทธิอ้างบุคคลหรือหลักฐานอื่นเป็นพยานหลักฐานรวมทั้งมีสิทธิตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องได้นั้น ข้อกำหนดดังกล่าวเป็นขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นคนละเรื่องและคนละขั้นตอนกับการที่ต้องดำเนินการในชั้นสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ วรรคสอง นอกจากนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ทำคำวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องเรียนเป็นหนังสือลงลายมือชื่อกรรมการการเลือกตั้งที่พิจารณาวินิจฉัยทุกคน ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ วรรคสาม แม้ว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ จะใช้คำว่า “เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียน” แต่ที่จะปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๗ ได้นั้น ก็ต่อเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องมีมติว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ มีความผิดตามมาตรา ๖๖ เสียก่อน เพราะคำว่า “เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียน” มิใช่เป็นการให้อำนาจแก่นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาวินิจฉัยได้เอง เมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองมิได้ดำเนินการตามขั้นตอนตามที่กฎหมายกำหนดให้ถูกต้องครบถ้วน นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงไม่มีอำนาจแจ้งเรื่องให้ผู้ร้องดำเนินการยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ ได้ และผู้ร้องไม่อาจยื่นคำร้องเพื่อให้พิจารณาวินิจฉัยสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้

(๔) การที่ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓ ลงวันที่ ๑๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นอันสิ้นสุดลง มีผลให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ สิ้นผลใช้บังคับไปด้วย เนื่องจากเมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ สิ้นสุดลง ส่งผลให้บรรดากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับซึ่งรวมถึงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นอันสิ้นสุดลงด้วย ซึ่งต่อมาคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขชี้แจงว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับถูกยกเลิกทั้งหมด ทั้งนี้ ตามคำชี้แจงของสำนักเลขาธิการคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับลงวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๔๕ เมื่อการกระทำที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ถูกกล่าวหาและนำมาเป็นคำร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นการกระทำที่อาศัยเหตุอันเกิดจากการกระทำตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ และเหตุแห่งการยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ต้องยุติและสิ้นสุดลงด้วย แม้ต่อมาวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๕ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ออกประกาศ ฉบับที่ ๑๕ ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มีผลใช้บังคับต่อไป แต่ประกาศฉบับดังกล่าวคงมีผลเพียงเพื่อให้พรรคการเมืองยังคงสภาพอยู่ต่อไปเท่านั้น และแม้ต่อมาวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๕ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ออกประกาศ ฉบับที่ ๒๗ ว่า การยกเลิกรัฐธรรมนูญมิได้กระทบกระเทือนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ โดยยังให้มีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกก็ตาม แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ก็มีผลใช้บังคับใหม่เริ่มตั้งแต่วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๕ ซึ่งเป็นวันที่ประกาศ ฉบับที่ ๒๗ ได้ประกาศเป็นต้นไป และจะนำพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นฐานในการดำเนินคดีซึ่งมูลคดีเกิดขึ้นก่อนวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๕ ไม่ได้ ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งถูกยกเลิกโดยประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ฉบับที่ ๓ ตั้งแต่วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ นั้น ไม่มีกฎหมายใดบัญญัติให้มีผลใช้บังคับต่อไป การกระทำที่ผู้ร้องกล่าวหา ผู้ถูกร้องที่ ๑ ในส่วนซึ่งเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ จึงไม่เป็นความผิดอีกต่อไป การกระทำตามที่ผู้ร้องอ้างมาเป็นเหตุเพื่อขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ซึ่งอาศัยมูลเหตุที่เกิดจากการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ เมื่อกฎหมายยกเลิกไป ย่อมมีผลให้การกระทำที่ผู้ร้องนำมาเป็นเหตุยื่นคำร้องในครั้งนี้ยุติและสิ้นสุดลงด้วย

(๕) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง เนื่องจากพรรคการเมืองเป็นกลุ่มบุคคลที่มีแนวความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมสอดคล้องกันได้รวมตัวเข้าด้วยกันเพื่อจะนำแนวความคิดนั้นมากำหนดเป็นนโยบายและนำไปบริหารหรือตรวจสอบการบริหารประเทศตามอุดมการณ์ของกลุ่มบุคคลนั้นตามวิถีทางประชาธิปไตย พรรคการเมืองจึงเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ จึงให้ความคุ้มครองแก่พรรคการเมืองที่ตั้งขึ้นและไม่ต้องการให้มีการยุบพรรคได้โดยง่ายแม้ในกรณีที่พรรคการเมืองไม่ส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้ง หรือส่งสมัครแล้วแต่ไม่มีสมาชิกของพรรคได้รับเลือกตั้ง ก็ไม่เป็นเหตุให้ต้องเลิกหรือยุบพรรคการเมือง การยุบพรรคการเมืองเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๔๗ รับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง แต่เสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามมาตรา ๔๗ วรรคหนึ่ง ไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจออกกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว คงมีแต่ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๓ วรรคหนึ่ง เท่านั้น ดังนั้น การจะยุบพรรคการเมืองได้จึงต้องเป็นไปตามเหตุมาตรา ๖๓ วรรคหนึ่ง ที่ว่าการที่บุคคลใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) บัญญัติไว้สอดคล้องกับมาตรา ๖๓

การที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ บัญญัติการกระทำของพรรคการเมืองที่อาจถูกยุบเพิ่มเติมไว้ถึง ๔ เหตุ โดยการเพิ่มเหตุตามมาตรา ๖๖ (๒) (๓) และ (๔) ซึ่งผู้ร้องอาศัยเหตุตาม (๓) มาร้องให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ด้วย จึงเป็นการกำหนดเหตุยุบพรรคการเมืองเพิ่มเติมนอกเหนือจากรัฐธรรมนูญกำหนดและเป็นบทบัญญัติเกินกว่าที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ทั้งเป็นบทบัญญัติที่เกินความจำเป็นและกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕ รับรองไว้ อีกทั้งเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ รับรองไว้ เนื่องจากการยุบพรรคการเมืองเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองที่มาตรา ๔๗ รับรองไว้ ซึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง นอกจากนี้ การที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ไม่ได้ระบубทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายมาจำกัดเสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองตามมาตรา ๔๗ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕ วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องระบубทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕ วรรคสอง อีกด้วย เป็นอันใช้บังคับมิได้ตามมาตรา ๖

(๖) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๗ เนื่องจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ บัญญัติหลักเกณฑ์การดำเนินการว่า เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือเมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับแจ้งจากคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองว่า พรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา ๖๖ ให้นายทะเบียนพรรคการเมืองแจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมหลักฐาน ถ้าอัยการสูงสุดเห็นสมควรก็ให้ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าว นั้น มีลักษณะเป็น

หลักเกณฑ์ การดำเนินการที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๑ เพราะถ้าพรรคการเมืองกระทำการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖๖ (๑) ซึ่งเป็นการกระทำเกี่ยวกับการกระทำตามที่ระบุในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๑ วรรคหนึ่ง คือใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ อัยการสูงสุดไม่มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมืองที่กระทำการดังกล่าว อัยการสูงสุดมีอำนาจเพียงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการ “ให้เลิกการกระทำดังกล่าว” ตามมาตรา ๖๓ วรรคสอง เท่านั้น และในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสองแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา ๖๓ วรรคสาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖๗ จึงเป็นบทบัญญัติที่กำหนดกระบวนการเพื่อไปสู่การยุบพรรคการเมืองที่แตกต่างจากรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ทั้งที่เหตุในการยุบนั้นเป็นเหตุแบบเดียวกัน ดังนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖๗ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๑

(๓) ข้อเท็จจริงที่รับฟังได้ตามคำร้อง ถือไม่ได้ว่าเป็นการกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๑ เนื่องจากการกระทำตามข้อกล่าวหาของผู้ร้อง หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่ได้เป็นผู้กระทำและไม่ได้มอบหมายเป็นหนังสือให้กรรมการบริหารพรรคกระทำ อีกทั้งคณะกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่ได้มีมติให้ผู้ถูกกล่าวหากระทำการตามคำร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๒๐ กำหนดไว้ กรรมการบริหารพรรคจะดำเนินการแทนผู้ถูกร้องที่ ๑ โดยลำพังไม่ได้ จึงไม่ถือว่าเป็นการกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๑ เพราะการที่กรรมการบริหารคนใดคนหนึ่งจะดำเนินการในนามของผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อจัดการนอกเหนือจากที่ตนมีหน้าที่รับผิดชอบนั้นไม่อาจกระทำได้ โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องการเลือกตั้งซึ่งมีค่าใช้จ่ายและต้องผ่านขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ซึ่งพลเอก ชรรmgrักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์ไม่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการเงิน การจัดทำบัญชี และการบริหารจัดการทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของผู้ถูกร้องที่ ๑ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๗ แต่อย่างใด อีกทั้งผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่เคย

ทราบมาก่อน ไม่เคยมอบหมาย ไม่เคยใช้และไม่เคยสนับสนุนให้บุคคลทั้งสองหรือบุคคลอื่นใดกระทำการตามที่ผู้ร้องกล่าวอ้างแต่ประการใด หากบุคคลทั้งสองกระทำการตามข้อกล่าวหาที่เป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลทั้งสอง ไม่ถือว่าเป็นการกระทำของผู้ร้องที่ ๑ แต่อย่างใด การยุบพรรคการเมืองเป็นการทำให้สภาพความเป็นบุคคลของพรรคการเมืองตามกฎหมายสิ้นสุดลง ทำให้สมาชิกภาพของมวลสมาชิกสิ้นสุดลง จึงเทียบได้กับการลงโทษประหารชีวิตในทางอาญา การวินิจฉัยและตีความจึงต้องตีความกฎหมายโดยเคร่งครัด ไม่ควรตีความในการขยายความเพื่อลงโทษพรรคผู้ร้องที่ ๑ การกระทำของกรรมการบริหารพรรคมิใช่เป็นการกระทำของพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๖ ซึ่งกรณีที่จะให้ถือว่าเป็นการกระทำของพรรคการเมืองและถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ นั้น จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่า เป็นการกระทำหรือก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจของหัวหน้าพรรคการเมือง ดังนั้น การกระทำของกรรมการบริหารพรรคอื่นจะถือได้ว่าเป็นการกระทำของพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคผู้นั้นต้องเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองเท่านั้น ทั้งนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ยังได้แยกการกระทำของหัวหน้าพรรค กรรมการบริหารพรรค และคณะกรรมการบริหารพรรคที่เป็นความผิดและต้องรับโทษแยกต่างหากจากการกระทำของพรรคการเมือง กล่าวคือ การกระทำของหัวหน้าพรรคการเมืองตามมาตรา ๗๖ มาตรา ๘๐ มาตรา ๘๑ มาตรา ๘๔ มาตรา ๘๗ และมาตรา ๘๘ หรือการกระทำของกรรมการบริหารพรรคตามมาตรา ๗๗ และมาตรา ๘๔ ซึ่งเป็นไปตามหลักกฎหมายทั่วไปว่า ผู้ใดกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษ ถ้าไม่ได้กระทำความผิดผู้นั้นไม่ต้องรับโทษและไม่ต้องรับโทษจากการกระทำของผู้อื่น การกระทำที่ผู้ร้องอ้างเป็นเหตุให้ยุบพรรคผู้ร้องที่ ๑ นั้น ไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคของผู้ร้องที่ ๑ ในขณะที่มีการยื่นคำร้องนี้เป็นตัวการ สนับสนุน หรือส่งเสริม รู้เห็นเป็นใจ ให้บุคคลทั้งสองที่ถูกกล่าวหาไปกระทำตามคำร้องแต่อย่างใดทั้งสิ้น

(๘) การกระทำของผู้ร้องที่ ๑ ไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่อาจมีคำสั่งยุบพรรคผู้ร้องที่ ๑ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) ได้เนื่องจากคำว่า “ล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) หมายถึง การกระทำเพื่อให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สิ้นสุดลง แล้วใช้การปกครองอย่างอื่น ส่วนคำว่า “เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้” หมายถึง การกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ โดยผู้ที่ได้อำนาจนั้นมาจะเป็นผู้ที่สามารถควบคุมใช้อำนาจดังกล่าว ดังเช่นการยึดอำนาจปฏิวัติ หรือรัฐประหารของคณะบุคคลที่เรียกตัวเองว่า “คณะปฏิวัติ” ส่วนการกระทำที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๓) บัญญัติเป็นเหตุยุบพรรค คือ กระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้น ซึ่งกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐตามมาตรา ๖๖ (๓) เป็นการกระทำอันเป็นความผิดทำนองเดียวกันกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ภาค ๒ ลักษณะ ๑ ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ตั้งแต่มาตรา ๑๐๗ ถึงมาตรา ๑๓๕ ดังนั้น การกระทำการเปลี่ยนแปลงข้อมูลสมาชิกพรรคการเมือง หรือการให้เงินสนับสนุนแก่พรรคการเมืองส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามคำร้อง ซึ่งเป็นเพียงการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งหรือกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง จึงไม่ถือเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะความร้ายแรงของการกระทำถึงขนาดที่สมควรจะยุบพรรคการเมืองนั้นเสียก็คือ การกระทำการปฏิวัติรัฐประหารหรือยึดอำนาจปกครองประเทศโดยใช้กำลัง ซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และไม่ได้เป็นการกระทำอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เนื่องจากการกระทำใดอันเป็นเพียงการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้ง แม้อาจจะถือว่าเป็นความผิดทางอาญา แต่ไม่เคยปรากฏหรือเคยมีคำวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานว่า การกระทำเช่นนั้นเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือกระทำการอันเป็นการขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแต่อย่างใด โดยเหตุนี้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๗ ที่บัญญัติไว้ว่า หัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองจัดให้พรรคการเมืองกระทำการใดฝ่าฝืนนโยบายพรรคการเมืองหรือข้อบังคับพรรคการเมืองอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ แต่ลักษณะการกระทำยังไม่รุนแรงจนเป็นสาเหตุให้ต้องยุบพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๗ ให้นายทะเบียนมีอำนาจเตือนเป็นหนังสือ ถ้าไม่ปฏิบัติตาม

คำเตือนของนายทะเบียน ให้มีอำนาจยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ระงับหรือจัดการแก้ไข การกระทำดังกล่าว หรือให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองทั้งคณะหรือ บางคนออกจากตำแหน่งได้ และผู้นั้นไม่มีสิทธิเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองอีก เว้นแต่จะพ้น กำหนดสองปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง แสดงให้เห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ กำหนดระดับความรุนแรงของการกระทำของพรรคการเมือง และ ผู้บริหารพรรคการเมืองไว้เป็นลำดับขั้นเพื่อป้องกันมิให้ยกเหตุอันเป็นการกระทำผิดเล็กน้อยขึ้นอ้าง เพื่อให้ยุบพรรคการเมือง เพราะหากพรรคการเมืองถูกยุบได้โดยง่ายเนื่องจากการกระทำของผู้บริหาร พรรคบางคน ย่อมมีผลกระทบต่อสมาชิกของพรรคการเมืองผู้ซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือรู้เห็น กับการกระทำของกรรมการบริหารพรรคคนนั้นเลย

(๕) กรณีมีเหตุที่ไม่สมควรยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๓ วรรคสาม มิได้เป็นบทบังคับเด็ดขาดให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรค ในทุกกรณี เพียงแต่บัญญัติว่า “...ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมือง ...” และพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ บัญญัติไว้ทำนองเดียวกันว่า “เมื่อพรรคการเมืองกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ อาจถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง...” จากบทบัญญัติดังกล่าวเห็นได้ว่าแม้พรรคการเมืองจะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเข้าข่ายที่จะถูกยุบพรรค ได้ก็ตาม ศาลรัฐธรรมนูญก็มีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจว่าจะสั่งยุบพรรคหรือไม่ยุบก็ได้ ประกอบกับ เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๗ ที่กำหนดความรุนแรงตามลักษณะของการกระทำไว้ในหลายระดับ หากไม่รุนแรงถึงขั้น เป็นเหตุให้ต้องยุบพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๓ อาจจะใช้มาตรการเพียงการเตือน หรือมีอำนาจสั่งให้ ระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำตามที่กล่าวหา หรือให้หัวหน้าพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหาร พรรคการเมืองทั้งคณะ หรือบางคนออกจากตำแหน่ง นั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญ มีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจว่าจะสั่งยุบพรรคการเมืองหรือไม่ยุบก็ได้ และกรณีของผู้ถูกร้องที่ ๑ มีเหตุ ที่ไม่สมควรยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เนื่องจากผู้ถูกร้องที่ ๑ สามารถแก้ไขปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจที่ เรือร้างมาตั้งแต่เข้าทำหน้าที่รัฐบาลเป็นผลสำเร็จ และกระทำตามนโยบายที่เป็นผลดีต่อประเทศชาติ มากมาย จนเป็นที่นิยมของประชาชนส่วนใหญ่ ในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๔ สมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนทั้งสิ้น ๒๔๘ คน และ

เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล ต่อมาในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ผู้ถูกร้องที่ ๑ มีสมาชิกพรรคได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนทั้งสิ้น ๓๗๗ คน จัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้เป็น ครั้งแรก นอกจากนี้ผู้ถูกร้องที่ ๑ มีสมาชิกพรรคจำนวนมากถึง ๑๔,๓๕๔,๔๐๔ คน การสั่งยุบพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๑ จะเกิดผลกระทบรุนแรงต่อสมาชิกพรรคเหล่านั้น ทั้งที่ไม่มีส่วนรู้เห็นเกี่ยวข้อง ทั้งหากมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ บ้านเมืองจะเกิดความสับสนวุ่นวาย ต่างชาติจะขาดความเชื่อมั่นต่อระบบการเมืองไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ

(๑๐) ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ใช้บังคับกับเหตุยุบพรรค ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ เพื่อเป็นเหตุเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคไม่ได้ เพราะเหตุยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) คือ พรรคการเมือง “กระทำการ” อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดในมาตรา ๖๖ (๑) หรือ (๓) แต่ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ข้อ ๓ ที่กำหนดว่า “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญหรือองค์กรอื่นที่ทำหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใด เพราะเหตุกระทำการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้นมีกำหนดห้าปีนับแต่วันที่คำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง” เห็นว่า “การกระทำความต้องห้าม” ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ที่ระบุในประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ คือ “ห้ามกระทำการ” ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๔) เท่านั้น ส่วนมาตรา ๖๖ (๑) (๒) และ (๓) เป็นบทบัญญัติให้ “การกระทำการ” ซึ่งไม่ใช่ข้ออ้างที่ผู้ร้องอ้างเป็นเหตุยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ร้องจึงนำประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ มาใช้บังคับกับคดีนี้ไม่ได้

(๑๑) ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ไม่มีผลใช้บังคับย้อนหลังกับการกระทำอันเป็นเหตุให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้ เนื่องจากประกาศคณะปฏิรูปการปกครองใน

ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ เพิ่มเติมบทกำหนดโทษ เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ กำหนดไว้แต่เดิม โดยการให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมือง มีกำหนดห้าปี จึงเป็นการตราและยกเลิกกฎหมายที่ปราศจากความชอบธรรม อันย้อนหลังเป็นผลร้าย แก่บุคคลที่เป็นกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ซึ่งขัดต่อหลักนิติรัฐ เป็นการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ไม่เป็นไปตามหลักกฎหมายที่อารยประเทศทั่วโลกที่เจริญแล้วยึดถือปฏิบัติ ขัดต่อหลักสากล ทางอาญา ไม่เป็นไปตามประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และเป็นการลิดรอนสิทธิที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ รับรองไว้ว่า ให้ศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นองค์กรศาล และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ และเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการกระทำในพระปรมาภิไธยนั้น เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยคดีของผู้ร้อง การถ่ายโอนอำนาจ มาเป็นของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญอันเป็นองค์กรที่มีอิสระศาล จึงเป็นการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ แม้ว่าการให้ “เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง” จะมีใช้ “โทษทางอาญา” แต่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ก็เห็นว่า “สิทธิเลือกตั้ง” เป็นสิทธิเสรีภาพที่บรรดาชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓ ก็ยังให้การคุ้มครองอยู่ ดังนั้น การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง จึงเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการใช้สิทธิทางการเมืองซึ่งเป็นโทษทางการเมืองและ มีความร้ายแรงกว่าโทษอาญาบางประเภท ดังนั้น การกระทำใดที่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ กำหนดโทษไว้ในมาตรา ๖๕ ให้ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ต้องยุบไปจะขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ตาม มาตรา ๘ อีกไม่ได้ ทั้งนี้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องยุบไป ซึ่งเป็นการ กำหนดโทษทางการเมืองสำหรับผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ต้องยุบพรรคการเมือง หากตีความว่าประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับดังกล่าวที่เพิ่มบทกำหนดโทษให้มีผลย้อนหลังจะขัดหลักนิติรัฐที่ห้ามตรากฎหมายย้อนหลังอันเป็น ผลร้ายแก่บุคคลทั้งในกรณีโทษทางอาญาและในกรณีอื่นที่ไม่ใช่โทษทางอาญาด้วย เพราะบุคคลก็ไม่ อาจเชื่อมั่นในการใช้อำนาจรัฐ ดังนั้น ถ้าพรรคการเมืองถูกยุบเพราะ ไม่ดำเนินการตามมาตรา ๖๖ ผู้เคยดำรงตำแหน่งผู้บริหารพรรคการเมืองที่ถูกยุบจะได้รับโทษเพียงเท่าที่บัญญัติในมาตรา ๖๕ เท่านั้น

นอกจากนี้ ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๑๕ และฉบับที่ ๒๗ ไม่ได้กำหนดให้มีผลใช้บังคับย้อนหลัง เมื่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ถูกยกเลิกไปแล้ว โดยนัยของประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓ ตั้งแต่วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ จึงทำให้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดในกฎหมายดังกล่าวสิ้นผลใช้บังคับไปด้วยการกระทำใดที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ บัญญัติให้เป็นเหตุร้องขอให้ยุบพรรคการเมืองจึงไม่สามารถนำมาใช้ภายหลังที่มีการประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓ ได้อีกต่อไป จนกระทั่งถึงวันที่ออกประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๑๕ เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๕ ที่ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ กลับมีผลใช้บังคับต่อไป แต่อย่างไรก็ดี ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับดังกล่าวก็ไม่ได้บัญญัติให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มีผลใช้บังคับย้อนหลัง ดังนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ จึงใช้บังคับเฉพาะกับการกระทำที่เกิดขึ้นหลังจากวันที่คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ออกประกาศ ฉบับที่ ๑๕ คือ ตั้งแต่วันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๕ เป็นต้นไปเท่านั้น แต่เหตุที่ผู้ร้องอ้างขอให้สั่งยุบพรรคเกิดขึ้นระหว่างวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ ถึงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ ผู้ร้องจึงไม่สามารถอ้างการกระทำที่เกิดขึ้นก่อนมาเป็นเหตุขอให้สั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้

(๑๒) การที่กรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ขณะเกิดเหตุลาออกจากตำแหน่งแล้วก่อนวันที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย คณะตุลาการรัฐธรรมนูญไม่สามารถเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ดังกล่าวได้ เนื่องจากภายหลังจากที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ ในช่วงต้นเดือนตุลาคม ๒๕๔๕ มีกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ลาออกจากตำแหน่ง โดยหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๕ ทำให้กรรมการบริหารพรรคที่เหลืออยู่พ้นจากตำแหน่งทั้งหมด ตามข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ข้อ ๕๕ (๒) ซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคแล้ว และผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้รับหนังสือแจ้งการตอบรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวของนายทะเบียนพรรคการเมือง เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๕ ดังนั้น การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการบริหารพรรค

ผู้ร้องที่ ๑ จึงสมบูรณ์ในวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๕ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๓ และจนถึงบัดนี้ผู้ร้องที่ ๑ ยังไม่ได้เลือก กรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ เนื่องจากพรรคการเมืองยังถูกห้ามดำเนินการประชุมหรือดำเนินกิจการ ทางการเมืองตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗

คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาในประเด็นข้อเท็จจริง ผู้ร้องที่ ๑ ชี้แจงว่า ผู้ร้องที่ ๑ และ กรรมการบริหารพรรคทั้งสองคนไม่ได้กระทำการตามที่ผู้ร้องกล่าวหา โดยสรุปได้ดังนี้

(๑) ประเด็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงข้อมูลการเป็นสมาชิกของผู้ร้องที่ ๒ หากมีการเปลี่ยนแปลง ข้อมูลสมาชิกของผู้ร้องที่ ๒ จริง ก็ไม่ใช่การกระทำของผู้ร้องที่ ๑ แต่เป็นการกระทำเพื่อ ประโยชน์ในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ร้องที่ ๒ เอง โดยผู้ร้องที่ ๑ และกรรมการบริหารพรรคไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือรู้เห็นกับการกระทำดังกล่าวแต่อย่างใด ซึ่งการที่ ผู้ร้องที่ ๑ ส่งผู้สมัครลงสมัครทุกเขตนั้นไม่ได้หมายความว่าได้รับเลือกตั้งทุกเขต เพราะในบางเขต ซึ่งส่วนมากเป็นเขตเลือกตั้งในภาคใต้ พรรคการเมืองร่วมฝ่ายค้านมีคะแนนนิยมดีกว่า เมื่อพรรคการเมือง ร่วมฝ่ายค้านประกาศไม่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้ที่ประสงค์จะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคอื่น ซึ่งลงสมัครแข่งขันกับผู้ร้องที่ ๑ จึงมีโอกาที่จะได้รับเลือกตั้งสูง แต่อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ (๔) บัญญัติให้ผู้มีสิทธิสมัครต้องเป็น สมาชิกพรรคการเมืองแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน จึงเป็นเหตุจูงใจให้พรรคการเมืองบางพรรคทำการแก้ไขข้อมูลสมาชิกพรรคการเมืองของตนด้วยการ ถอดชื่อสมาชิกเดิมออกแล้วนำชื่อผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งใหม่เข้ามาแทน ซึ่งเป็นการดำเนินการเพื่อ ประโยชน์ในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองนั้น ทั้งนี้ วิธีการดังกล่าวมิได้เพิ่งกระทำ ในคราวนี้เป็นครั้งแรก ในการสืบสวนสอบสวนของคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง พยานบางปากให้การว่า เคยดำเนินการเช่นนี้มาก่อนแล้วในคราวเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ นอกจากนี้ข้อเท็จจริงที่ได้จากการสืบสวนสอบสวนของคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงก็ ไม่ปรากฏว่า กรรมการบริหารพรรคผู้ร้องที่ ๑ ผู้ใดเข้าไปเกี่ยวข้องกับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูล สมาชิกของผู้ร้องที่ ๒ แต่อย่างใด ตามคำร้องที่อ้างว่า มีการติดต่อจะให้นายอมรวิทย์ เจ้าหน้าที่ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลสมาชิกของผู้ร้องที่ ๒ ตั้งแต่ปลาย

เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ แต่นายชวการให้การต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงว่า เพิ่งพบพลเอก ธรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ ณ ที่ทำการพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๕ และนายชวการเพิ่งรู้จักกับนายบุญทวีศักดิ์เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๕ การที่ นายชวการอ้างว่า ไปชี้แจงเรื่องการตัดต่อพันธุกรรมหรือการเปลี่ยนแปลงชื่อผู้เป็นสมาชิกพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๒ ต่อพลเอก ธรรมรักษ์ เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๕ จึงรับฟังไม่ได้ว่า พลเอก ธรรมรักษ์ หรือนายพงษ์ศักดิ์มีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขฐานข้อมูลสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๒ ตามที่ผู้ร้องอ้าง ส่วนที่นายสุขสันต์ให้การต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงว่า ในวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๕ เวลา ๒๑ นาฬิกา นายบุญทวีศักดิ์ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ นำแผ่นบันทึกข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมาให้ นายสุขสันต์โดยมีนายสายัณห์ เจียมสวัสดิ์ ทำการแก้ไข ข้อมูลสมาชิกพรรคในแผ่นบันทึกข้อมูลที่โรงแรมกานต์มณี แล้ว นายบุญทวีศักดิ์นำแผ่นบันทึกข้อมูล ไปคืนเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๔๕ เวลา ๒ นาฬิกา นั้น ขัดแย้งกับรายงานการตรวจสอบของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงที่ระบุวัน เวลา ครั้งสุดท้ายที่มีการบันทึกในฐานข้อมูลสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๒ คือวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๕ เวลา ๑๕.๔๓ นาฬิกา ข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงเชื่อถือไม่ได้

(๒) ประเด็นเรื่องการจ่ายเงินสนับสนุนแก่ผู้ถูกร้องที่ ๒ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งผู้สมัคร รับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ลงแข่งขันกับผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อหลีกเลี่ยง คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น ผู้ถูกร้องที่ ๑ หรือกรรมการบริหารพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่ได้จ่ายเงินสนับสนุนผู้ถูกร้องที่ ๒ ในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่ผู้ร้องฟังข้อเท็จจริงจากคำให้การของนายชวการว่า เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๕ นายพงษ์ศรี นายธีรชัย และนายทวี พาไปพบพลเอก ธรรมรักษ์ ณ ที่ทำการพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อพูดเรื่องตัดต่อพันธุกรรม ซึ่งขัดกับคำให้การของนายพงษ์ศรี นายธีรชัย และนายทวี ที่ยืนยันว่า ในวันนั้นบุคคลทั้งสี่ไม่ได้พบ พลเอก ธรรมรักษ์และไม่ได้ขึ้นไปทำการพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ส่วนเหตุการณ์ที่กระทรวงกลาโหม เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๕ นายชวการให้การขัดกับนายธีรชัยและนายทวีที่ยืนยันว่า วันดังกล่าว ไม่ได้พบพลเอก ธรรมรักษ์และไม่ได้รับเงินตามที่กล่าวอ้างแต่อย่างใด เพราะพลเอก ธรรมรักษ์ ไม่จำเป็นต้องเรียกนายชวการให้ไปรับเงินเพียงจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ที่กระทรวงกลาโหม และไม่มี เหตุผลที่ต้องจ่ายเงินด้วยตนเอง ส่วนภาพที่นายสุเทพนำเสนอต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน

ข้อเท็จจริงนั้น เป็นภาพที่มีการตัดต่อลำดับภาพขึ้นใหม่ และจัดทำคำบรรยายให้สอดคล้องกับคำให้การ ถ้าจะมีการสนับสนุนเงินเป็นค่าใช้จ่ายในการสมัครแก่ผู้ถูกร้องที่ ๒ น่าจะสนับสนุนเฉพาะการสมัครของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเพื่อหลีกเลี่ยงการได้คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเท่านั้น แต่นายชวกรกลับอ้างว่า เงินที่ได้รับจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๕ นั้นเป็นค่าใช้จ่ายของผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อของผู้ถูกร้องที่ ๒ จึงขัดกับเหตุผลที่ผู้ร้องอ้างว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ ว่าจ้างพรรคเล็กให้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่คาดว่าจะได้คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง นอกจากนี้ นายทวีก็เป็นเพียงผู้สื่อข่าวอิสระที่เคยเอาข่าวสถานการณ์ทางภาคใต้ไปให้พลเอก ชรรมภ์เท่านั้น มิได้เป็นคนสนิทของพลเอก ชรรมภ์แต่อย่างใด สำหรับเหตุการณ์ที่โรงแรมกานต์มณี เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๕ ที่นายชวกรให้การว่า นายชวกรกับพวก ร่วมกันนับเงินจำนวน ๗๖๐,๐๐๐ บาท ที่นายทวีกับพวกนำมาให้ใส่ซอง ซองละ ๒๐,๐๐๐ บาท แล้วนายธีรชัยมอบให้แก่ผู้สมัครรวม ๓๘ ซอง ขัดกับคำให้การของนายทวีและนายพงษ์ศรีที่ยืนยันว่า ไม่ได้นำเงินจำนวนดังกล่าวมอบให้แก่นายชวกร ทั้งไม่ปรากฏว่าเงินดังกล่าวเป็นเงินที่ได้มาจากผู้ใด อีกทั้งจำนวนเงินที่อ้างมีความไม่สอดคล้องกับจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๒ ซึ่งมีเพียง ๓๑ คน ประกอบกับคำให้การของผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๒ เช่น นายปฏิพัฒน์ เกียรติธีรวิชัย นายชารัตน์ มณีศรี นายสมบุรณ์ จิตตั้งสมบุรณ์ และพันตำรวจตรี เสงี่ยม สาราญรัตน์ ไม่มีผู้ใดให้การว่าได้รับเงินคนละ ๒๐,๐๐๐ บาท ที่โรงแรมกานต์มณี นอกจากนี้ ที่นายชวกรให้การว่า เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๕ นายทวินำเงินไปมอบให้นายชวกร จำนวน ๑๔๐,๐๐๐ บาท นำไปให้นายสุขสันต์เพื่อเป็นค่าสมัครของผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๒ ที่จะลงสมัครที่จังหวัดนครพนม ๕ คน และจังหวัดสกลนคร ๒ คน ก็ขัดกับคำให้การของนายทวีที่ว่า ไม่มีเหตุที่ต้องนำเงินมาให้ นายชวกร ซึ่งไม่มีฐานะและตำแหน่งหน้าที่ในพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ แทนที่จะมอบให้แก่ นายบุญทวีศักดิ์ ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และเป็นผู้มีอำนาจในการส่งคนลงสมัครโดยตรง ส่วนเรื่องการโอนเงินเข้าบัญชีของนายสุขสันต์ที่ธนาคารกสิกรไทย สาขานครพนม ในวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๕ เวลาประมาณ ๑๒ นาฬิกา เพื่อเป็นค่าสมัครผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๒ ที่เพิ่มขึ้นอีก ๗ คนนั้น วันดังกล่าวเป็นวันสุดท้ายของการรับสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ดังนั้น คำให้การของนายชวกรและนายสุขสันต์เป็นเพียงการสร้างหลักฐานเพื่อใส่ร้ายผู้ถูกร้องที่ ๑ เท่านั้น

(๓) ประเด็นเรื่องการจ่ายเงินสนับสนุนแก่ผู้ถูกร้องที่ ๓ ในข้อที่นางฐิติมาให้การต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงว่า ในการประชุมของพรรคการเมืองที่อาคารวุฒิสภา เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ พันตำรวจโท ทักษิณ ห้วนหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ แจ้งต่อนายบุญابرมีภณ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ว่าจะช่วยค่าใช้จ่ายในการส่งคนลงสมัครรับเลือกตั้งทุกพรรค พรรคละประมาณ ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดยดูจากยอดจำนวนการส่งผู้สมัครมากน้อยเป็นสำคัญ นั้น ผู้ถูกร้องที่ ๑ ชี้แจงว่า หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่เคยแจ้งหรือกล่าวว่าจะช่วยค่าใช้จ่ายดังกล่าวแก่พรรคการเมืองใด และเป็นไปไม่ได้ที่จะแจ้งต่อหัวหน้าพรรคการเมืองจำนวนมากถึง ๑๕ พรรคที่ร่วมประชุมกันว่า จะจ่ายเงินดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับคำให้การของนายบุญอุทธิพลและนายฉัฐพรหม นุสดี หัวหน้าพรรคกฤษไทยมั่นคงที่ว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ไม่ได้พูดเรื่องการสนับสนุนเงินให้แก่พรรคการเมืองอื่นแต่อย่างใด ส่วนที่นางฐิติมาให้การต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงว่า เมื่อวันที่ ๔ ถึง ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ พลเอก ไตรรงค์และพลโท ผดุงศักดิ์ กลั่นเสนาะ ผู้ได้บังคับบัญชา และเป็นคนสนิทของพลเอก ธรรมรักษ์มอบเงินให้แก่นางฐิติมารวม ๓ ครั้ง เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น ๓,๖๗๕,๐๐๐ บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๓ ลงแข่งขันกับผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ นั้น ผู้ถูกร้องที่ ๑ ชี้แจงว่า นางฐิติมาเป็นบุคคลที่นายสุเทพทั้งข่มขู่ หลอกลวง จ้างวาน ให้คำมั่นสัญญา เพื่อให้นางฐิติมาให้การต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงเพื่อปรักปรำและใส่ร้ายพลเอก ธรรมรักษ์ ซึ่งต่อมานางฐิติมาให้การต่อพนักงานสอบสวนเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๕ ว่า คำให้การชั้นคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง และตามบันทึกที่ทำขึ้นที่พรรคประชาธิปัตย์นั้นเป็นไปตามเอกสารที่นายสุเทพจัดเตรียมไว้ให้ โดยนายสุเทพเสนอเงินให้ จำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท จะให้อีก ๓๐๐,๐๐๐ บาท พร้อมเสนอตำแหน่งทางการเมืองในพรรคประชาธิปัตย์ รวมทั้งจะให้นางฐิติมาลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ในเขตกรุงเทพมหานครด้วย คำให้การของนางฐิติมา จึงรับฟังไม่ได้

(๔) ผู้ถูกร้องที่ ๑ เห็นว่า ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๑ ทั้งแบบบัญชีรายชื่อและแบบแบ่งเขตเลือกตั้งย่อมจะได้รับเลือกตั้งเป็นเสียงข้างมากอย่างเด็ดขาดและสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้อยู่แล้ว ไม่จำเป็นที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ จะต้องจ้างผู้ถูกร้องที่ ๒ หรือผู้ถูกร้องที่ ๓ ให้ส่งผู้สมัครเข้าแข่งขันกับผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อหลีกเลี่ยงการได้คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบตามที่กฎหมายกำหนด ประกอบกับผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่ได้ประโยชน์จากการที่ผู้ถูกร้องที่ ๒ และผู้ถูกร้องที่ ๓

ส่งคนลงสมัครรับเลือกตั้ง และหากมีปัญหาเกี่ยวกับการทำหน้าที่ขององค์การกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่ครบ ๕๐๐ คน ก็สามารถส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ ข้อกล่าวหาของผู้ร้องจึงขัดต่อเหตุผล และรับฟังไม่ได้ ประกอบกับมีพยานบุคคลที่เป็นผู้สมัครของพรรคการเมืองทั้งสองพรรคยืนยันในชั้น คณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงว่า ผู้สมัครของพรรคทั้งสองจำนวนมากออกค่าใช้จ่ายเอง เพราะมีความมั่นใจว่าจะได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งคราวนี้เนื่องจาก พรรคใหญ่ฝ่ายค้านไม่ส่งคนลงสมัครรับเลือกตั้ง

ผู้ร้องที่ ๑ ขอให้คณะกรรมการรัฐธรรมนูญคำร้องของผู้ร้อง ลงรับลงวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕ และคำร้องแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องของผู้ร้อง ลงรับลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๕

คณะกรรมการรัฐธรรมนูญให้คู่กรณีนำพยานบุคคลเข้าไต่สวนตั้งแต่วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๐ ถึงวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๕๐ รวม ๑๔ นัด เป็นพยานผู้ร้องจำนวน ๓๖ ปาก เข้าไต่สวน ๗ นัด พยานผู้ร้องที่ ๑ จำนวน ๓๐ ปาก ผู้ร้องที่ ๒ จำนวน ๕ ปาก และผู้ร้องที่ ๓ จำนวน ๒ ปาก รวม ๗ นัด

ตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว ข้อเท็จจริงฟังได้ในเบื้องต้นว่า ภายหลังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มีผลใช้บังคับ รัฐสภาได้ตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มีผลใช้บังคับวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ ผู้ร้องทั้งสามเป็นพรรคการเมืองที่ได้รับการจดทะเบียนจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองจาก นายทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔ เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๔๑ วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๖ และวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๔๕ ตามลำดับ ผู้ร้องที่ ๑ มีกรรมการบริหารพรรคจำนวน ๑๑๑ คน โดยมี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นหัวหน้าพรรค ผู้ร้องที่ ๒ มีกรรมการบริหารพรรคจำนวน ๑๕ คน โดยมีนายบุญทวีศักดิ์ อมรสินธุ์ เป็นหัวหน้าพรรค และผู้ร้องที่ ๓ มีกรรมการบริหารพรรคจำนวน ๓ คน โดยมีนายบุญบาบารมีภณ หรือบุญอุทธิพล ชินราช เป็นหัวหน้าพรรค และก่อนเกิดเหตุผู้ร้องที่ ๑ ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไปตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้มาแล้ว ๒ ครั้ง ครั้งแรกวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๔ ผู้สมัครพรรคผู้ร้องที่ ๑ ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน ๒๐๐ คน และแบบบัญชีรายชื่อจำนวน ๔๘ คน รวม ๒๔๘ คน ผู้ร้องที่ ๑ เป็นแกนนำ

ในการจัดตั้งรัฐบาล พันตำรวจโท ทักษิณ ชวწวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และครั้งที่ ๒ วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ ผู้สมัครพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน ๓๑๐ คน และแบบบัญชีรายชื่อจำนวน ๖๗ คน รวม ๓๗๗ คน ผู้ถูกร้องที่ ๑ จัดตั้งรัฐบาลที่มาจากพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว และพันตำรวจโท ทักษิณ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นสมัยที่ ๒ ส่วนผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ ส่งผู้สมัครในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ โดยผู้ถูกร้องที่ ๒ ส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อจำนวน ๕ คน แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน ๑ คน ผู้ถูกร้องที่ ๓ ส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อจำนวน ๕ คน แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน ๔ คน ไม่มีผู้สมัครพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ คนใดได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเลย ต่อมาวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙ มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๙ ให้ยุบสภาผู้แทนราษฎรและกำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๙ พรรคการเมืองฝ่ายค้านที่มีสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรรวม ๓ พรรค ได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย และพรรคมหาชน ประกาศไม่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้ถูกร้องที่ ๑ ส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อจำนวน ๑๐๐ คน และแบบแบ่งเขตเลือกตั้งครบทุกเขตจำนวน ๔๐๐ คน ผู้ถูกร้องที่ ๒ ส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อจำนวน ๕ คน และแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน ๓๑ คน ผู้ถูกร้องที่ ๓ ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อจำนวน ๕ คน และแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน ๑๒๑ คน วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๘ นายชินวรณ์ บุญยเกียรติ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครศรีธรรมราช พรรคประชาธิปัตย์กับพวก มีหนังสือคัดค้านการประกาศรับรองผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครศรีธรรมราช เขตเลือกตั้งที่ ๕ เขตเลือกตั้งที่ ๘ และเขตเลือกตั้งที่ ๙ ของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เนื่องจากไม่ปรากฏชื่อบุคคลทั้งสามในแบบแจ้งจำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่เพิ่มขึ้นในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา (แบบ ท.พ.๖) ของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ประจำปี ๒๕๔๘ ต่อมาวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๙ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ ร้องเรียนต่อพลตำรวจเอก วาสนา เพิ่มลาภ ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองว่ามีการสมคบกันระหว่างผู้บริหารของผู้ถูกร้องที่ ๑ พรรคการเมืองอื่น และพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เปลี่ยนแปลงฐานข้อมูลสมาชิกพรรคการเมืองอื่น และว่าจ้างพรรคอื่นให้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใน

การเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ เพื่อหลีกเลี่ยงกรณีมีผู้สมัครเพียงคนเดียวและผู้สมัครนั้นได้คะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละ ๒๐ ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ ตามมาตรา ๗๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ พลดำรวจเอก วาสนา ประธานกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งที่ ๑๕๖/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๕ แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง และคำสั่งที่ ๑๖๗/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๕ แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง (เพิ่มเติม) เมื่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงเสนอรายงานผลการสืบสวนสอบสวน ประธานกรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองมีความเห็นว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ กระทำการฝ่าฝืนมาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ผู้ถูกร้องที่ ๒ และผู้ถูกร้องที่ ๓ กระทำการฝ่าฝืนมาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ จึงได้มีหนังสือส่งพยานหลักฐานให้ผู้ร้องเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องทั้งสาม ตามมาตรา ๖๗ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ และอัยการสูงสุดยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องทั้งสาม รวม ๓ คำร้อง เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕ และศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องทั้งสามคำร้อง เมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๔๕ ต่อมาวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เข้ายึดอำนาจการปกครอง และมีประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓ ลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ ข้อ ๑ ให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นอันสิ้นสุดลง และข้อ ๒ ให้ศาลรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงพร้อมกับรัฐธรรมนูญ และต่อมาวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๕ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ ซึ่งมีบทบัญญัติในมาตรา ๓๕ ให้มีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

ตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นสมควรวินิจฉัยปัญหาตามคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้องทั้งสาม ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ การสืบสวนสอบสวนของนายทะเบียนพรรคการเมือง การยื่นคำร้องของผู้ร้อง และความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญที่ผู้ร้องนำมาเป็นเหตุขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องทั้งสามก่อน

ประเด็นข้อ ๑ มีว่า คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีนี้หรือไม่

ผู้ถูกร้องที่ ๑ ต่อสู้ว่า อำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดียุบพรรคการเมืองเป็นอำนาจของศาล ซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการมาโดยตลอด คณะตุลาการรัฐธรรมนูญไม่ใช่ศาล เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และศาลรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงแล้ว อำนาจและหน้าที่ภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญย่อมเป็นอันสิ้นสุดลงโดยอัตโนมัติ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจึงไม่มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดี

เห็นว่า ก่อนมีการปฏิรูปการปกครองโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ นั้น อัยการสูงสุดได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องทั้งสาม ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ ประกอบมาตรา ๖๖ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณา เมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๔๕ ดังนั้น คดีนี้จึงตกอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตั้งแต่วันดังกล่าวเป็นต้นมา แม้อันต่อมาศาลรัฐธรรมนูญจะสิ้นสุดลงโดยการปฏิรูปการปกครองก็หาทำให้คดีที่ค้างพิจารณาระงับหรือสิ้นสุดลงไปด้วยไม่ เพราะการกระทำที่ถูกฟ้องร้องยังคงมีอยู่ เพียงแต่ไม่มีศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาและวินิจฉัยคดีต่อไปเท่านั้น เมื่อปรากฏต่อมาว่า มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ ซึ่งมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ หรือมีปัญหาว่า กฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งประกอบด้วย...” มาตรา ๓๕ วรรคสุดท้ายบัญญัติต่อไปว่า “บรรดาพรรคคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญ ก่อนวันที่ ๑๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ให้โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของตุลาการรัฐธรรมนูญ” และวรรคสามยังบัญญัติด้วยว่า “องค์คณะในการพิจารณาพิพากษา วิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยให้เป็นไปตามที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา” ตามบทบัญญัติดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ และบัญญัติให้ตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังที่ศาลรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงแล้ว ดังนั้นข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้องที่ ๑ จึงฟังไม่ขึ้น

ประเด็นข้อ ๒ มีว่า การร้องเรียนของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ขอบด้วยระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๓ หรือไม่

ผู้ถูกร้องที่ ๑ ต่อสู้ว่า พรรคประชาธิปัตย์ ไม่ได้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ และ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ยื่นหนังสือร้องเรียน ไม่ได้รู้เห็นการกระทำตามหนังสือร้องเรียนด้วยตนเอง จึงไม่เป็นผู้เสียหายตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๓ นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงไม่มีอำนาจสืบสวนคดีนี้

เห็นว่า ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖ ประธานกรรมการการเลือกตั้งนอกจากมีฐานะเป็นประธานกรรมการการเลือกตั้งสถานะหนึ่งแล้ว ยังมีฐานะเป็นนายทะเบียนพรรคการเมืองอีกสถานะหนึ่งด้วย การใช้อำนาจแต่ละฐานะย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ในกรณีที่มีระเบียบหรือข้อบังคับใดที่ออกตามความในกฎหมายเช่นระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๐ (๖) (๗) และมาตรา ๑๕ วรรคท้าย การดำเนินการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาดก็ต้องเป็นไปตามระเบียบดังกล่าวมานั้น เมื่อข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าเหตุในคดีนี้เป็นกรณีที่อัยการสูงสุดยื่นคำร้องให้ยุบพรรคการเมืองของผู้ถูกร้องทั้งสามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียน หรือเมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งจากคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองว่า พรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา ๖๖ ให้นายทะเบียนแจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมด้วยหลักฐาน ถ้าอัยการสูงสุดเห็นสมควรก็ให้ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าว ถ้าอัยการสูงสุดไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ให้นายทะเบียนตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง โดยมีผู้แทนจากนายทะเบียนและจากอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานแล้วส่งให้อัยการสูงสุด เพื่อยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญต่อไป ในกรณีที่คณะกรรมการดังกล่าวไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการยื่นคำร้องได้ ให้นายทะเบียนมีอำนาจยื่นคำร้องเอง...” ตามบทบัญญัติดังกล่าวเห็นได้ว่า กรณีนายทะเบียนพรรคการเมืองแจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมด้วยหลักฐานให้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองใด อาจเกิดจากเหตุใดเหตุหนึ่งใน ๒ กรณี กล่าวคือ เมื่อมีข้อเท็จจริงปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองเอง

ไม่ว่าข้อเท็จจริงนั้นจะได้มาโดยทางใด กับอีกกรณีหนึ่งเมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับแจ้งจากคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองว่า มีพรรคการเมืองใดได้กระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือการกระทำอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือกระทำการที่ฝ่าฝืนมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง มาตรา ๕๒ หรือมาตรา ๕๓ ดังที่บัญญัติไว้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ ดังนั้นการเริ่มต้นคดียุบพรรคการเมืองเพราะเหตุกระทำการตามมาตรา ๖๖ จึงเป็นอำนาจโดยเฉพาะของนายทะเบียนพรรคการเมือง โดยไม่ต้องคำนึงว่าข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุที่นายทะเบียนจะดำเนินการแจ้งให้อัยการสูงสุดยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้มาจากบุคคลใด หรือเป็นพรรคการเมืองที่จะต้องส่งผู้สมัครลงรับเลือกตั้งในครั้งนั้นหรือไม่ และในที่สุดหากอัยการสูงสุดไม่ยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรค นายทะเบียนก็มีอำนาจที่จะยื่นคำร้องเองได้ โดยไม่ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง ดังนั้นการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองมีคำสั่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนของนายสุเทพที่ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๕ รวม ๒ ฉบับ คือหนังสือที่ ปชป ๔๕๐๐๔๔๕/๒๕๔๕ และ ปชป ๔๕๐๐๔๕๑/๒๕๔๕ จึงเป็นการได้ข้อเท็จจริงมาโดยชอบด้วยกฎหมาย และนายทะเบียนพรรคการเมืองมีอำนาจที่จะดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานต่อไปได้ ข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้องที่ ๑ จึงฟังไม่ขึ้น

ประเด็นข้อ ๓ มีว่า การสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง ชอบด้วยระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๔๐ วรรคหนึ่งหรือไม่ และการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยชี้ขาดของนายทะเบียนพรรคการเมือง ชอบด้วยมาตรา ๑๕ วรรคสอง และวรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ หรือไม่

ผู้ถูกร้องที่ ๑ ต่อสู้ว่า คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงไม่เคยแจ้งให้ผู้ถูกร้องที่ ๑ หรือแม้แต่พลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา หรือนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล ไปชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐานตามข้อ ๔๐ วรรคหนึ่ง แห่งระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวน

และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ และผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่ ๒ กล่าวอ้างว่า คณะกรรมการการเลือกตั้ง มิได้ให้โอกาสผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่ ๒ มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงพยานหลักฐานว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่ ๒ กระทำการตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ตามมาตรา ๑๕ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว และมีได้ทำการวินิจฉัยชี้ขาดคดีนี้เป็นหนังสือลงลายมือชื่อกรรมการการเลือกตั้งที่ พิจารณาวินิจฉัยทุกคนตามมาตรา ๑๕ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจ ดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗

ตุลาการรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยในประเด็นข้อที่ ๒ แล้วเห็นว่า ในกรณีใดที่มีการออกระเบียบ เช่น ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๐ (๖) และ (๗) และมาตรา ๑๕ วรรคท้าย แห่งพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ เมื่อมีปัญหาหรือข้อโต้แย้งเกิดขึ้น เกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและ สมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการออกเสียงประชามติ หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งอยู่ในอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ต้องสืบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาด คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบดังกล่าว ซึ่งถือว่าเป็น เงื่อนไขในการทำการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ แต่ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับเรื่องนั้น ๆ ว่าอยู่ในอำนาจการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือไม่ ซึ่งตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองในบางกรณีบัญญัติให้เป็นอำนาจของ คณะกรรมการการเลือกตั้ง และบางกรณีบัญญัติให้เป็นอำนาจของนายทะเบียนพรรคการเมือง ที่บัญญัติ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เช่น การจัดตั้งพรรคการเมืองตามมาตรา ๕ และ มาตรา ๒๕ การเงินของพรรคการเมือง ตามมาตรา ๔๐ มาตรา ๔๒ ถึง ๔๔ การสนับสนุนพรรค การเมืองโดยรัฐตามมาตรา ๕๖ ถึงมาตรา ๕๘ มาตรา ๖๐ ถึงมาตรา ๖๒ และมาตรา ๖๔ เป็นต้น เมื่อการเสนอหลักฐานต่ออัยการสูงสุดเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองที่กระทำการ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ เป็นอำนาจ ของนายทะเบียนพรรคการเมืองโดยเฉพาะ ทั้งไม่มีการวางระเบียบว่าด้วยการไต่สวนแสวงหา พยานหลักฐานของนายทะเบียนพรรคการเมืองในการดำเนินการตามมาตรา ๖๗ ไว้ นายทะเบียน

พรรคการเมืองจึงมีสิทธิที่จะใช้ดุลพินิจในการแสวงหาพยานหลักฐานโดยอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องและเป็นธรรมได้ ปรากฏข้อเท็จจริงตามทางใต้สวนของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญว่า ประธานกรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงตามข้อร้องเรียน โดยมีคำสั่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง ตามคำสั่งที่ ๑๕๖/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๕ และคำสั่งที่ ๑๖๗/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๕ เพื่อให้ได้พยานหลักฐานประกอบการพิจารณาว่า สมควรจะแจ้งต่ออัยการสูงสุดเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่ พลตำรวจเอก วาสนากี่ได้ให้การยืนยันต่อคณะกรรมการรัฐธรรมนูญในการใต้สวนเมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ (ข้อความถอดเทปหน้า ๒๔) ว่า “กรณีดังกล่าวนี้ไม่จำเป็นต้องปรึกษากรรมการการเลือกตั้ง เพราะเป็นเรื่องอำนาจของนายทะเบียนพรรคการเมือง ตามกฎหมายพรรคการเมือง...” เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ วรรคหนึ่ง ประกอบ จะเห็นได้ว่า พยานหลักฐานของนายทะเบียนพรรคการเมืองจะต้องได้รับการกลั่นกรองจากอัยการสูงสุดอีกชั้นหนึ่ง ในกรณีที่อัยการสูงสุดมีความเห็นในทางที่จะไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ กฎหมายบังคับให้นายทะเบียนพรรคการเมืองตั้งคณะทำงานขึ้นคณะหนึ่งโดยมีผู้แทนจากนายทะเบียนและผู้แทนจากอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานแล้วส่งอัยการสูงสุดเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญต่อไป ในกรณีคณะทำงานดังกล่าวไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการยื่นคำร้องได้ ให้นายทะเบียนมีอำนาจยื่นคำร้องเอง แสดงว่ากรณียุบพรรคตามคำร้องนี้ ไม่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ดังนั้นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่านายทะเบียนพรรคการเมืองหรือคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงฟังไม่ขึ้น

ประเด็นข้อ ๔ มีว่า การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นอันสิ้นสุดลงตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓ ลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๕ มีผลให้การกระทำอันเป็นเหตุให้ยุบพรรคตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้นสิ้นสุดลงด้วยหรือไม่ และมีผลให้การกระทำอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้นยังคงเป็นความผิดต่อไปหรือไม่

ผู้ถูกร้องที่ ๑ ต่อสู้ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ สิ้นสุดลงตั้งแต่วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๑ ข้ออ้างอันเป็นเหตุแห่งการยุบพรรคตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ย่อมสิ้นสุดลงไปด้วย และการกระทำที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ถูกกล่าวหาในส่วนซึ่งเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ ย่อมไม่มีความผิดอีกต่อไป

ตุลาการรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยในประเด็นที่ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้สิ้นสุดลงแล้วหรือไม่เสียก่อน

เห็นว่า แม้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญจะเป็นกฎหมายที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติให้ตราขึ้นเพื่อขยายความบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และต้องใช้บังคับควบคู่ไปกับรัฐธรรมนูญดังกล่าว จึงเป็นกฎหมายที่มีความขัดแย้งกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเพื่อบัญญัติใช้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก และกฎหมายรัฐธรรมนูญดังกล่าวก็มีได้กำหนดสถานะของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญไว้ให้แตกต่างจากพระราชบัญญัติทั่วไป ประกอบกับกระบวนการในการออกและแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติทั่วไปในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๘๒ ถึงมาตรา ๘๔ และมาตรา ๑๖๕ ถึงมาตรา ๑๗๘ ก็ให้กระทำเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่มีบทบัญญัติใดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ห้ามมิให้พระราชบัญญัติทั่วไปขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเหมือนกับกฎหมายรัฐธรรมนูญที่บัญญัติห้ามมิให้กฎหมายอื่นขัดหรือแย้งกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ ดังนั้นความแตกต่างระหว่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญกับพระราชบัญญัติทั่วไปคงมีเพียงแต่ชื่อเท่านั้น นอกจากนี้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญก็มีบทบัญญัติในส่วนของการกระทำและบทกำหนดโทษเหมือนกับพระราชบัญญัติทั่วไป ดังนั้นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญจึงมีศักดิ์หรือสถานะ

ทางกฎหมายเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติทั่วไป การที่จะยกเลิกหรือทำให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญสิ้นผลบังคับนั้น จึงต้องใช้กระบวนการเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติทั่วไป ก็จะต้องมีการออกกฎหมายยกเลิกหรือมีกฎหมายใหม่ออกมาใช้บังคับแทน ซึ่งเท่ากับเป็นการยกเลิกโดยปริยาย ดังนั้นเมื่อคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มิได้ยกเลิกหรือออกกฎหมายใหม่มาใช้แทนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และสภานิติบัญญัติแห่งชาติซึ่งทำหน้าที่เป็นองค์กรนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๕ ก็มิได้ออกกฎหมายยกเลิก หรือออกกฎหมายใหม่มาใช้บังคับแทนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ ดังนั้นการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ สิ้นสุดลง จึงไม่ส่งผลให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวสิ้นผลใช้บังคับไปด้วยไม่ จึงต้องถือว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ ยังคงมีผลใช้บังคับอยู่ ผู้ร้องจึงมีอำนาจนำการกระทำที่อ้างว่าเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ ร้องขอให้ยุบพรรคการเมืองได้

ส่วนปัญหาที่ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้สิ้นสุดลงแล้วตั้งแต่วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๕ ดังนั้นข้ออ้างอันเป็นเหตุแห่งการยุบพรรคย่อมสิ้นสุดลงไปด้วยนั้น

ดังได้วินิจฉัยมาแล้วว่า กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญยังไม่สิ้นสุดลง เว้นแต่จะมีการตรากฎหมายออกมายกเลิก หรือมีการตรากฎหมายออกมาใช้บังคับแทน ยังปรากฏว่าต่อมาได้มีประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๑๕ ลงวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๕ ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มีผลบังคับใช้ต่อไป จึงเป็นการยืนยันถึงความมีอยู่ของพรรคการเมืองและกฎหมายดังกล่าว การกระทำอันเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองซึ่งเกิดขึ้นก่อนรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงจึงยังคงมีผลอยู่ต่อไปมิได้สิ้นสุดลงไปด้วย ทั้งการกระทำอันเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) ถึง (๔) ไม่จำเป็นต้องอาศัยแต่เฉพาะฐานความผิดที่เกิดจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

พ.ศ. ๒๕๔๑ เท่านั้น อาจเกิดจากการกระทำใด ๆ หรือพฤติการณ์อื่นใดที่ต้องด้วยลักษณะดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๖ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ก็ได้ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจในการวินิจฉัยคดีนี้ต่อไปได้

ประเด็นข้อ ๕ มีว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) (๓) และ (๔) เป็นบทบัญญัติที่ขัดด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสองหรือไม่

ผู้ถูกร้องที่ ๑ ต่อสู้ข้อแรกว่า สิทธิและเสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมืองนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๔๗ วรรคหนึ่ง ไม่ได้ให้อำนาจองค์กรนิติบัญญัติออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวได้ การยุบพรรคการเมืองจึงต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๓ วรรคหนึ่ง ซึ่งตรงกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) ส่วนมาตรา ๖๖ (๒) (๓) และ (๔) เป็นเหตุยุบพรรคการเมืองนอกเหนือไปจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๖๓ วรรคหนึ่ง จึงเป็นการบัญญัติเกินกว่าที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ทั้งเป็นการบัญญัติที่เกินความจำเป็นและกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของเสรีภาพของบุคคลในการรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมืองที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๔๗ รับรอง จึงเป็นบทบัญญัติที่ไม่ขัดด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง และต่อสู้ในข้อต่อมาว่ากฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนต้องระบอบบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้น ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๕ วรรคสอง แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ ซึ่งเป็นกฎหมายที่จำกัดเสรีภาพในการรวมตัวจัดตั้งพรรคการเมืองตามมาตรา ๔๗ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ กลับไม่ได้ระบอบบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว ตามมาตรา ๒๕ วรรคสอง จึงไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๕ วรรคสอง อีกด้วย

เห็นว่า บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๔๗ หรือมาตรา ๒๕ ก็ดี มีเจตนารมณ์ที่จะให้พรรคการเมือง หรือบุคคลมีเสรีภาพที่จะดำเนินการทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยได้อย่างเต็มที่ แต่ไม่ได้หมายความว่าพรรคการเมืองหรือบุคคลจะมี

เสรีภาพที่จะกระทำการใด ๆ ก็ได้ จึงต้องมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายรองรับการกระทำที่ฝ่าฝืนและมีบทกำหนดโทษไว้ เช่น ถ้าผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อจะจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ตนเอง หรือผู้สมัครอื่น หรือพรรคการเมืองอื่น ด้วยวิธีการเช่น ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงินหรือทรัพย์สินยอมเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๔๔ (๒) ซึ่งต้องรับโทษตามมาตรา ๑๐๑ กำหนดโทษจำคุกไว้หนึ่งปีถึงสิบปี และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี หรือตามมาตรา ๑๐๐ แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ผู้ใดรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีสิทธิรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาได้สมัครรับเลือกตั้ง หรือยินยอมให้พรรคการเมืองเสนอชื่อในการสมัครรับเลือกตั้ง...ต้องระวางโทษจำคุกหนึ่งปีถึงสิบปีและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๖๓ วรรคหนึ่ง จึงเป็นเพียงบทบัญญัติมาตราหนึ่งที่วางกรอบในการลงโทษบุคคลหรือพรรคการเมืองเอาไว้เท่านั้น จะต้องพิจารณาประกอบกับมาตรา ๓๒๘ ในบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่บัญญัติไว้ว่า “นอกจากที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ (๑) การจัดตั้งพรรคการเมือง... (๒) การเลิกพรรคการเมือง ทั้งนี้ โดยมีให้นำเอาเหตุที่พรรคการเมืองไม่ส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งหรือเหตุที่ไม่มีสมาชิกพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้งมาเป็นเหตุให้ต้องเลิกหรือยุบพรรคการเมือง.....(๓) ถึง (๓)” จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าวเห็นได้ว่าจะต้องมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองขึ้น และใน (๒) มีข้อห้ามในการตราแต่เพียงว่า ห้ามมิให้นำเอาเหตุที่พรรคการเมืองไม่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือเหตุที่ไม่มีสมาชิกพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้งมาเป็นเหตุให้เลิกหรือยุบพรรคการเมืองเท่านั้น รัฐสภาจึงอาจตราเหตุแห่งการยุบพรรคอื่น ๆ ด้วยตามที่เห็นสมควรได้ ดังนั้นการบัญญัติเหตุตามมาตรา ๖๖ (๒) (๓) และ (๔) นอกเหนือไปจากเหตุตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๓ วรรคหนึ่ง จึงมิใช่เป็นการบัญญัติเกินกว่าที่รัฐธรรมนูญกำหนดแต่อย่างใด กับเป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องเกื้อกูลกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๔๓ ส่งเสริมให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความเข้มแข็งขึ้น โดยสนับสนุนเปิดโอกาสให้บุคคลหรือพรรคการเมืองที่มีเสรีภาพที่จะดำเนินการทางการเมืองโดยสุจริตได้อย่างเต็มที่ ในทางกลับกันจะกำจัดบุคคลหรือพรรคการเมืองที่เข้าสู่วิถีทางระบอบประชาธิปไตยโดยมิชอบ และถ้าการกระทำนั้นถึงขนาดเช่นล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขก็อาจถูกสั่งยุบพรรคการเมืองได้

ส่วนข้อต่อสู้ที่ว่า การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๕ วรรคสอง เพราะมิได้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายไว้ด้วยนั้น

เห็นว่า ปัญหาดังกล่าวศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยที่ ๒๘/๒๕๔๗, ๒๖-๓๔/๒๕๔๕ และ ๓๕-๓๖/๒๕๔๔ ว่า ผู้ที่จะมีสิทธิโต้แย้งว่า การตรากฎหมายไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๒ จะมีได้แต่เฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และนายกรัฐมนตรี ดังนั้น ผู้ถูกร้องซึ่งเป็นพรรคการเมือง จึงไม่อาจหยิบยกปัญหาดังกล่าวขึ้นโต้แย้งได้ จึงไม่วินิจฉัยให้

สรุปแล้วข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้องที่ ๑ ทั้งสองข้อฟังไม่ขึ้น

ประเด็นข้อ ๖ มีว่า หลักเกณฑ์การดำเนินการตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๗ หรือไม่

ผู้ถูกร้องที่ ๑ ต่อสู้ว่า ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๗ วรรคสอง ถ้าพรรคการเมืองกระทำการตามมาตรา ๖๗ วรรคหนึ่ง อัยการสูงสุดมีอำนาจเพียงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการ “ให้เลิกการกระทำดังกล่าว” ต่อเมื่อศาลรัฐธรรมนูญสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกการกระทำตามมาตรา ๖๗ วรรคสองแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาจสั่งยุบพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๗ วรรคสามได้ แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ กลับให้อัยการสูงสุดมีอำนาจยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมืองได้ทันทีโดยไม่ต้องให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้พรรคการเมืองเลิกการกระทำเสียก่อน

เห็นว่า บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๗ ที่บัญญัติในวรรคหนึ่งว่า “บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ได้” เป็นเพียงการวางกรอบไว้กว้าง ๆ เกี่ยวกับเหตุแห่งการยุบพรรคการเมือง ซึ่งใช้บังคับกับบุคคลธรรมดาหรือพรรคการเมืองก็ได้ มิได้มุ่งเน้นเฉพาะการกระทำความผิดของพรรคการเมือง ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๒๘ ให้อำนาจรัฐสภาตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองบัญญัติเหตุแห่งการยุบพรรคเพิ่มเติมให้ชัดเจนได้อีกชั้นหนึ่ง

โดยมีข้อห้ามเพียงสองประการคือ ห้ามมิให้นำเอาเหตุที่พรรคการเมืองไม่ส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้ง หรือเหตุที่ไม่มีสมาชิกพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้งมาเป็นเหตุให้ต้องเลิก หรือยุบพรรคการเมืองเท่านั้น ดังได้วินิจฉัยมาแล้วในข้อ ๕ เมื่อพิจารณาการกระทำอันเป็นเหตุแห่งการยุบพรรคตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พุทธศักราช ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ (๕) ซึ่งได้แก้ไข ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๖๒ เช่น หัวหน้าพรรคการเมืองไม่จัดทำรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ ถูกต้องตามความเป็นจริงตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนดและแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือน มีนาคมของทุกปี ตามมาตรา ๓๕ ซึ่งเป็นการกระทำของพรรคการเมืองที่มีลักษณะไม่ร้ายแรง ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาจมีคำสั่งให้แก้ไขหรือระงับการกระทำโดยไม่ต้องสั่งยุบพรรคได้ ส่วนตามตรา ๖๖ (๑) ถึง (๔) เป็นกรณีที่พรรคการเมืองกระทำการที่มีลักษณะร้ายแรง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจสั่ง ยุบพรรคการเมืองได้ แต่บทบัญญัติมาตรา ๖๖ ก็มีไว้บทบังคับเด็ดขาดให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องมีคำสั่ง ยุบพรรคการเมืองสถานเดียวเท่านั้น ศาลรัฐธรรมนูญอาจใช้ดุลพินิจที่จะไม่สั่งยุบพรรคการเมืองที่ถูก กล่าวหาก็ได้ แต่ก็อาจมีบางกรณีที่พรรคการเมืองได้กระทำการบางอย่างที่เกิดขึ้นมีลักษณะดังที่บัญญัติ ไว้ในมาตรา ๖๖ (๑) ถึง (๔) ได้เสร็จสิ้นยุติลงไม่อาจเยียวยาแก้ไข เพราะล่วงเลยเวลาที่จะสั่งให้แก้ไข หรือให้เลิกการกระทำดังกล่าวตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๓ วรรคสอง จึงเห็นได้ว่ากรณีดังกล่าวนี้ศาลรัฐธรรมนูญอาจมีคำสั่งได้เพียงประการเดียวคือ ยุบพรรคการเมืองนั้น เช่น พรรคการเมืองหรือสมาชิกผู้ใดรับเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากผู้ใด เพื่อกระทำการหรือสนับสนุนการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๕๒ ซึ่งต้องรับโทษทางอาญา และถูกสั่งเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี ตามมาตรา ๘๕ เป็นต้น ดังนั้นหลักเกณฑ์การดำเนินการตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๓ วรรคสอง ดังที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ต่อสู้

ประเด็นข้อ ๑ มีว่า การที่ศาลปกครองกลางมีคำวินิจฉัยว่า การเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๘ เป็นการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และการเลือกตั้งครั้งดังกล่าวถูกยกเลิกไปแล้ว ผู้ร้องจะนำเหตุ ที่เกิดขึ้นจากการเลือกตั้งครั้งดังกล่าวมาขอยุบพรรคได้หรือไม่

ผู้ถูกร้องที่ ๓ ต่อสู้ว่าการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ เป็นการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและศาลปกครองกลางมีคำพิพากษาให้เพิกถอนแล้วจะนำเหตุที่เกิดขึ้นในการเลือกตั้งครั้งดังกล่าวมาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ไม่ได้

เห็นว่า คดีของศาลปกครองกลาง หมายเลขแดงที่ ๖๐๗-๖๐๘/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๔๕ ระหว่างนายโพธิพงษ์ บันลือวงศ์ ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ กับพวกรวม ๑๑ คน และคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ กับพวกรวม ๔ คน นั้น ศาลปกครองกลางมีคำพิพากษาให้เพิกถอนการเลือกตั้ง โดยให้เหตุผลว่าผู้ถูกฟ้องที่ ๑ มีมติกำหนดให้ดำเนินการปรับแผนผังที่เลือกตั้งโดยจัดเรียงคูหาเลือกตั้ง จากเดิมที่ให้ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งหันหลังให้ผนังหรือฉากกั้นที่เลือกตั้งมาเป็นผู้มาใช้สิทธิหันหน้าไปทางผนังหรือฉากกั้นที่เลือกตั้งในทุกหน่วยเลือกตั้งเป็นการกระทำที่ทำให้การออกเสียงลงคะแนนไม่เป็นไปโดยลับ เป็นการไม่ชอบด้วยมาตรา ๑๐๔ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่ที่ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ คดีนี้เป็นการอ้างว่าผู้ถูกร้องที่ ๓ กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญ และกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งเป็นคนละเหตุกับคำพิพากษาศาลปกครองกลาง ข้ออ้างของผู้ถูกร้องที่ ๓ จึงฟังไม่ขึ้น

ประเด็นข้อ ๘ มีว่า ข้อเท็จจริงที่อ้างในคำร้องรับฟังได้หรือไม่

ในประเด็นนี้ผู้ร้องอ้างว่าพลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา รองหัวหน้าพรรคไทยรักไทย และนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล รองเลขาธิการพรรคไทยรักไทย กรรมการบริหารพรรคของผู้ถูกร้องที่ ๑ กับนายบุญทวีศักดิ์ อมรสินธุ์ หัวหน้าพรรคพัฒนาชาติไทย นายสุขสันต์ ชัยเทศ ผู้อำนวยการการเลือกตั้ง พรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ และนายอมรวิทย์ สุวรรณผา เจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ร่วมกันปลอมเอกสารโดยการแก้ไขทะเบียนสมาชิกพรรคของผู้ถูกร้องที่ ๒ ในฐานะข้อมูลของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และมีการว่าจ้างหรือให้เงินสนับสนุนพรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ และพรรคแผ่นดินไทย ผู้ถูกร้องที่ ๓ กับพรรคการเมืองอื่น ๆ เพื่อให้ลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ เพื่อหลีกเลี่ยงช่วยเหลือผู้สมัครคนเดียวของพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ กรณีที่จะได้รับคะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละสิบ

ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตามมาตรา ๗๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ ส่วนผู้ถูกร้องที่ ๑ อ้างว่าพลเอก ธรรมรักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์ ไม่ได้มีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขฐานข้อมูลสมาชิกพรรคของผู้ถูกร้องที่ ๒ และไม่เคยจ่ายเงินสนับสนุนแก่ผู้ถูกร้องที่ ๒ และผู้ถูกร้องที่ ๓ ส่วนผู้ถูกร้องที่ ๒ อ้างว่า นายบุญทวีศักดิ์ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ไม่เคยรู้จักกับนายอมรวิทย์ สุวรรณผา เจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และไม่เคยเสนอเงินหรือสิ่งของเพื่อให้เปลี่ยนแปลงข้อมูลรายชื่อสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๒ แก่นายอมรวิทย์และไม่เคยรับเงินจากกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ ส่วนผู้ถูกร้องที่ ๓ อ้างว่านายบุญอิตพิลหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ไม่ได้รับเงินสนับสนุนจากผู้ถูกร้องที่ ๑ โดยการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำของกลุ่มบุคคลที่ไม่ใช่กรรมการบริหารพรรคของผู้ถูกร้องที่ ๓

ในการไต่สวนพยานบุคคลนั้น ผู้ร้องได้รับอนุญาตให้นำพยานบุคคลเข้าเบิกความในชั้นไต่สวนรวม ๓๖ ปาก โดยเป็นพยานที่เคยให้การไว้ต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งผู้ร้องได้ส่งบันทึกคำให้การดังกล่าวเป็นพยานและพยานบางปากได้ส่งบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็น รวมทั้งได้ส่งเอกสารจำนวน ๒๗๗ อันดับและวัตถุเป็นพยานจำนวน ๑๑ อันดับ ส่วนผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้รับอนุญาตให้นำพยานเข้าเบิกความในชั้นไต่สวน ๓๐ ปาก ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้รับอนุญาตให้นำพยานเข้าเบิกความในชั้นไต่สวน ๕ ปาก และผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้รับอนุญาตให้นำพยานเข้าเบิกความในชั้นไต่สวน ๒ ปาก โดยเป็นพยานที่ส่งบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริง หรือความเห็นและมีพยานบางปากได้เคยให้การไว้ต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งผู้ถูกร้องทั้งสามส่งเอกสารและวัตถุเป็นพยานจำนวน ๑๐๗ อันดับด้วย

เมื่อพิจารณาจากพยานหลักฐานต่าง ๆ ของคู่กรณีแล้วข้อเท็จจริงตามที่คู่กรณีรับและไม่ได้โต้แย้งกันรับฟังยุติว่า พลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นรองหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ขณะเกิดเหตุรักษาการในตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ส่วนนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล เป็นรองเลขาธิการพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ขณะเกิดเหตุรักษาการในตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม โดยพลเอก ธรรมรักษ์ รู้จักกับนายทวี สุวรรณวัฒน์ ส่วนนายบุญทวีศักดิ์ อมรสินธุ์ เป็นหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ นายสุขสันต์ ชัยเทศ เป็นผู้อำนวยความสะดวกการเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๒ และนายบุญอิตพิล ชินราช เป็นหัวหน้าพรรคของผู้ถูกร้องที่ ๓ ส่วนนายอมรวิทย์ สุวรรณผา เป็นเจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์

ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีหน้าที่จัดเก็บข้อมูลสมาชิกพรรคการเมืองต่าง ๆ ตรวจสอบแล้ว นำรายการสมาชิกพรรคที่เพิ่มขึ้น (ท.พ.๖) ลงในฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๕ กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ และคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ออกประกาศกำหนดวันรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ตั้งแต่วันที่ ๔ ถึง ๘ มีนาคม ๒๕๔๕ โดยผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้ส่งสมาชิกพรรค ลงสมัครรับเลือกตั้งครบทุกเขตเลือกตั้ง ส่วนผู้ถูกร้องที่ ๒ ส่งลงสมัครรับเลือกตั้งจำนวน ๓๑ เขต และผู้ถูกร้องที่ ๓ ส่งลงสมัครรับเลือกตั้งจำนวน ๑๒๑ เขต ส่วนมากเป็นเขตเลือกตั้งในจังหวัดทางภาคใต้ และภาคอื่น ๆ ที่จังหวัดสุพรรณบุรี สระแก้ว อ่างทอง แต่พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย และ พรรคมหาชน ซึ่งเป็นอดีตพรรคร่วมฝ่ายค้าน ไม่ได้ส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งในครั้งนี้

มีปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยตามประเด็นว่าพลเอก ชรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล ร่วมกันให้การสนับสนุนหรือว่าจ้างให้พรรคพัฒนาชาติไทยและพรรคแผ่นดินไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ ส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแข่งขันกับพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อหลีกเลี่ยงและช่วยเหลือกรณีที่ผู้สมัครของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ จะได้รับคะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นหรือไม่

ปัญหานี้ผู้ร้องมีนายชวการ โตสวัสดิ์ นายสุขสันต์ ชัยเทศ นางฐิติมา ภาวะลี นายสุเทพ เทือกสุบรรณ และนายถาวร เสนเนียม เป็นพยาน โดยนายชวการได้เคยให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง และเบิกความต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญยื่นยันข้อเท็จจริงว่า เมื่อประมาณปลายเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ พยานซึ่งเป็นสมาชิกพรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้รับการติดต่อจากนายยุทธพงศ์ หรือพงษ์ศรี ศิวาโมกษ์ ให้ช่วยหาพรรคการเมืองส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อช่วยเหลือผู้สมัครของพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ ในเขตที่ลงสมัครเพียงคนเดียว เพื่อหลีกเลี่ยงการเลือกตั้งใหม่ กรณีที่ได้รับคะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น โดยมีค่าใช้จ่ายให้ผู้สมัครอย่างน้อยคนละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท นายชวการจึงติดต่อไปที่นายสุขสันต์ ชัยเทศ ซึ่งเป็นผู้อำนวยการการเลือกตั้งของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ นายสุขสันต์ ติดต่อไปที่นายบุญทวีศักดิ์ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ต่อมานายยุทธพงศ์ ได้โทรศัพท์ นัดให้นายชวการ ไปพบผู้ใหญ่ของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ณ ที่ทำการพรรค ในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๕

เวลา ๒๐.๓๐ นาฬิกา เมื่อถึงวันดังกล่าวนายชวการ นายยุทธพงศ์ นายธีรชัย และนายทวี ได้ไปที่พรรคของผู้ถูกร้องที่ ๑ เข้าร่วมประชุมกับพลเอก ชรรมรักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์ ซึ่งในการประชุมพลเอก ชรรมรักษ์ นั่งหัวโต๊ะ และพลเอก ชรรมรักษ์ได้มีการสอบถามเรื่องการติดต่อข้อมูลการเป็นสมาชิกพรรคของผู้ถูกร้องที่ ๒ ในกรณีที่ผู้สมัครที่เป็นสมาชิกของพรรคไม่ครบ ๕๐ วันซึ่งนายชวการ ได้ชี้แจงว่าจะทำการแก้ไขโดยจะลบชื่อของสมาชิกพรรคบางคนที่เป็นสมาชิกพรรคครบ ๕๐ วันออก แล้วใส่รายชื่อของผู้ที่จะให้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทน ซึ่งเรียกวิธีการดังกล่าวว่า “การตัดต่อพันธุกรรม” และได้พูดคุยกันเรื่องค่าใช้จ่าย ซึ่งพลเอก ชรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ต่างเห็นชอบกับวิธีดังกล่าว และพลเอก ชรรมรักษ์ ยังได้กล่าวในที่ประชุมถึงเหตุที่ให้นายพงษ์ศักดิ์เข้าร่วมประชุมหรือด้วยเพราะว่านายพงษ์ศักดิ์เป็นผู้จ่ายเงิน หลังจากนั้นนายชวการ นายยุทธพงศ์ นายทวี และนายธีรชัย ได้ไปที่โรงแรมกานต์มณี เพื่อหารือกับนายสุขสันต์ และนายบุญทวีศักดิ์ เกี่ยวกับการหาตัวผู้สมัครและค่าใช้จ่ายในการลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยให้แบ่งสายไปจัดหาผู้สมัครที่จบปริญญาตรี ส่วนการติดต่อข้อมูลการเป็นสมาชิกพรรคนั้น นายบุญทวีศักดิ์ รับที่จะไปเอาแผ่นดิสก์ฐานข้อมูลสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ จากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยได้ติดต่อกับนายอมรวิทย์ปลายเดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ ต่อมาวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๕ นายยุทธพงศ์กับนายธีรชัย ได้โทรศัพท์แจ้งให้นายชวการ ไปปรับเงินค่าใช้จ่ายในการสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อของผู้ถูกร้องที่ ๒ กับพลเอก ชรรมรักษ์ ที่กระทรวงกลาโหม ในเวลา ๑๔ นาฬิกา ซึ่งในการไปที่กระทรวงกลาโหมนั้น นายยุทธพงศ์ และนายธีรชัย ขับรถไปปรับนายชวการ แล้วจึงไปปรับนายทวี เมื่อไปถึงกระทรวงกลาโหม เวลาประมาณ ๑๔ นาฬิกา นายชวการ นายธีรชัย และนายยุทธพงศ์ รออยู่ที่ระเบียงหน้าห้องรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ส่วนนายทวี เข้าไปในห้องเพื่อรับเงิน ลักครุ่นนายทวี ออกมาพร้อมเงินสดจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท หลังจากนั้นนายธีรชัย และนายยุทธพงศ์ ได้ขับรถไปส่งนายชวการ ที่สนามกีฬาพนมิตบุตร ซึ่งเป็นสถานที่รับสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อนำเงินไปมอบให้แก่ นายบุญทวีศักดิ์

ต่อจากนั้นนายชวการ นายสุขสันต์ และนายบุญทวีศักดิ์ ได้ร่วมกันจัดหาผู้สมัคร โดยใช้โรงแรมกานต์มณี เป็นศูนย์ประสานงาน โดยในวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๕ นายทวี นำเงินจำนวน ๗๖๐,๐๐๐ บาท ไปให้นายชวการ ที่โรงแรมกานต์มณี และช่วยกันนับใส่ซอง ๆ ละ ๒๐,๐๐๐ บาท รวม ๓๘ ซอง เพื่อมอบให้แก่ผู้สมัครจำนวน ๓๓ คน ส่วนที่เหลือแบ่งปันกันในผู้ร่วมงาน หลังจากนั้น ในวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๕ นายทวี มอบเงินให้นายชวการอีก ๑๔๐,๐๐๐ บาท เพื่อโอนเข้าบัญชีนายสุขสันต์

ที่ธนาคารกสิกรไทย (มหาชน) จำกัด สาขานครพนม เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสกลนคร และนครพนม อีก ๗ คน

นายสุขสันต์ ชัยเทศ เบิกความต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญและให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงว่า ได้รับการประสานงานจากนายชวการ ให้หาพรรคการเมืองขนาดเล็กเพื่อจัดส่งผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดภาคใต้ และภาคอื่น ในจังหวัดสุพรรณบุรี อ่างทอง สระแก้ว และปราจีนบุรี เพื่อช่วยเหลือผู้สมัครของพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ จึงประสานงานกับพรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ ที่นายสุขสันต์ เป็นผู้อำนวยการการเลือกตั้งพรรคเกษตรกรไทย พรรคธรรมมาธิปไตย และพรรคกฤษไทยมั่นคง โดยทุกพรรคยินดีจัดส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งในการดำเนินการ นายสุขสันต์ พร้อมนายบุญทวีศักดิ์ ได้ไปพบนายชวการ ที่โรงแรมกานต์มณี เพื่อหารือในการจัดหาผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และค่าใช้จ่ายในการส่งผู้สมัคร หลังจากนั้นในวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๕ นายสุขสันต์ได้ประชุมร่วมกับหัวหน้าพรรคเกษตรกรไทย พรรคธรรมมาธิปไตย และพรรคกฤษไทยมั่นคง เพื่อหารือเกี่ยวกับเรื่องการจัดหาผู้สมัคร โดยให้มีการประสานงานกับตัวแทนจัดหาผู้สมัครในพื้นที่ภาคใต้ และเมื่อหาผู้สมัครได้แล้วให้จัดส่งหลักฐานการสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ที่จะสมัครมาทางโทรสารที่โรงแรมกานต์มณี โดยในส่วนของพรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ นั้นได้มอบหมายให้นางสาวมณฑิราพรหรือบัว พิมพ์จันทร์ เป็นผู้กรอกใบสมัครแทน โดยในวันที่ลงสมัครเป็นสมาชิก และช่องหมายเลขสมาชิกไว้ และให้นายสายัณห์ เจียมสวัสดิ์ เป็นผู้พิมพ์เอกสาร โดยอยู่ในความควบคุมและสั่งการของนายบุญทวีศักดิ์และนายสุขสันต์ ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าวมี นายทวี นายยุทธพงศ์ และนายธีรชัย เข้าร่วมอยู่ด้วยตลอดเวลา ในการดำเนินการมีผู้ส่งหลักฐานการสมัครเข้ามาจำนวน ๘๖ ราย แต่คัดเลือกลงสมัครเพียง ๓๓ ราย ส่วนในการแก้ไขข้อมูลทะเบียนสมาชิกพรรคนั้น ในวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๕ เวลาประมาณ ๒๑ นาฬิกา นายบุญทวีศักดิ์ นำแผ่นดิสก์ฐานข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง มาแก้ไขโดยมอบให้นายสายัณห์เป็นผู้ดำเนินการแล้วในวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๔๕ นายบุญทวีศักดิ์ ได้มอบแผ่นดิสก์คืนให้แก่นายอมรวิทย์เพื่อนำไปลงในฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยนายสุขสันต์ ได้มอบเงินจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ให้นายบุญทวีศักดิ์ เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ และในวันเดียวกันเวลาประมาณ ๑๐ นาฬิกา ได้ให้นางสาวมณฑิราพร ไปตรวจสอบข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ปรากฏว่ามีรายชื่อผู้ที่จะส่งลงสมัครรับเลือกตั้งในนามของผู้ถูกร้องที่ ๒ ว่าเป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ในฐานข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งครบถ้วนแล้ว จึงให้นายบุญทวีศักดิ์ ออกหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรคให้ผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้ง

เห็นว่านายชวการ โตสวัสดิ์ และนายสุขสันต์ ชัยเทศ นอกจากจะเป็นพยานในชั้นไต่สวนของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญแล้ว พยานทั้งสองได้เคยให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง ในวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๕ ตามเอกสารหมายเลข ร.๓๖ และ ร.๓๗ นอกจากนี้ ก่อนหน้านั้น ในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ พยานทั้งสองได้ไปร้องเรียนเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่อนายสุเทพ เทือกสุบรรณ และได้ให้การไว้ต่อนายสุเทพ และอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นนักกฎหมายของพรรคประชาธิปัตย์ ประกอบด้วยนายถาวร เสนเนียม นายวิทยา แก้วภราดัย และนายสุวโรช พะลัง ตามบันทึกการให้ข้อเท็จจริงที่แนบท้าย เอกสารหมายเลข ร.๑๐ และ ร.๑๐๐ และในขณะเดียวกันพยานทั้งสองยังได้ให้การต่อทนายความของสำนักงานทนายความคณิง ฉายชัย ซึ่งในการให้การของนายชวการ และนายสุขสันต์ ทุกครั้งจะสอดคล้องและตรงกัน แม้จะเป็นการให้การต่างวันเวลากันก็ตาม ทั้งข้อเท็จจริงที่นายชวการ และนายสุขสันต์ให้การไว้ก็สอดคล้องและเชื่อมโยงกันโดยไม่มีข้อพิรุธ ซึ่งในข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่นายชวการ และนายสุขสันต์ กล่าวนั้น ผู้ร้องยังมีพยานเข้าไต่สวนเพื่อสนับสนุนคำให้การของพยานทั้งสองด้วย โดยในส่วนของ การไปพบกัน ณ ที่ทำการพรรคไทยรักไทย ในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๕ นั้น นายธีรชัย นายยุทธพงศ์ และนายทวี พยานของผู้ร้อง ซึ่งนอกจากจะมาเบิกความต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญแล้ว ยังได้เคยให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง ตามเอกสารหมายเลข ร. ๒๗๐ ถึง ๒๗๒ ว่าได้พยานายชวการไปเพื่อพบพลเอก ธรรมรักษ์ แม้พยานทั้งสามจะอ้างว่าไม่ได้เข้าพบเพราะพลเอก ธรรมรักษ์ไม่ว่างก็ตาม แต่คำให้การของพยานทั้งสามก็แสดงให้เห็นได้ว่าพยานทั้งสามได้มีนัดหมายกับนายชวการ ให้ไปพบกับพลเอก ธรรมรักษ์จริง และข้อเท็จจริงดังกล่าวยังแสดงให้เห็นอีกด้วยว่า นายชวการ กับนายธีรชัย นายยุทธพงศ์ และนายทวี มีการพบปะและติดต่อกันในเรื่องดังกล่าว ในการติดต่อเข้าพบพลเอก ธรรมรักษ์ นั้น นายธีรชัย นายยุทธพงศ์ และนายทวี ต่างให้ถ้อยคำยืนยันว่ารู้จักและสนิทสนมกันมาก่อน นายทวีสามารถเข้าพบพลเอก ธรรมรักษ์ได้ โดยการติดต่อผ่านพันเอก เชิดพงศ์ บุญเกียรติ และในขณะเดียวกันนายทวียังขอใบอนุญาตติดรถยนต์ผ่านเข้าออกกระทรวงกลาโหมให้นายธีรชัย นอกจากนี้นายทวียังสามารถนำนายชวการและนายยุทธพงศ์ ผ่านเข้าออกกระทรวงกลาโหม โดยไม่ต้องแลกบัตรและบันทึกชื่อไว้ ซึ่งเป็นความจริงดังที่กล่าวเพราะจะเห็นได้จากการไปพบพลเอก ธรรมรักษ์ ที่กระทรวงกลาโหม ในวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๕ นั้น นายทวี เป็นผู้ติดต่อ และนัดหมายพยานายชวการเข้าไปในกระทรวงกลาโหม รถยนต์ของนายธีรชัยสามารถผ่านเข้าไปในกระทรวงกลาโหม โดยไม่มีการแลกบัตรและบันทึกชื่อจากยามรักษาการณ์ และสามารถขึ้นไปบนศาลาว่าการกลาโหมชั้น ๒

ตรงระเบียบหน้าห้องรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เพื่อรอเข้าพบพลเอก ธรรมรักษ์ โดยรออยู่ประมาณ ๒๐ นาที แล้วนายทวีได้เข้าพบพลเอก ธรรมรักษ์ ซึ่งนอกจากจะปรากฏในบันทึกคำให้การของนายชวการแล้วยังปรากฏอยู่ในวิซีดี และภาพถ่ายที่บันทึกจากกล้องโทรทัศน์วงจรปิดของกระทรวงกลาโหมตามวัตถุพยานหมายเลข ๑๐๔ และภาพถ่ายหมายเลข ๒๖๑ ซึ่งพลตรี หม่อมหลวงสุปรีดี ประวิตร กรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีมีการแพร่รูปจากระบบกล้องโทรทัศน์วงจรปิดในกระทรวงกลาโหม ของกระทรวงกลาโหม พยานของผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้ให้ถ้อยคำยืนยันว่าภาพดังกล่าวเป็นภาพที่คัดลอกมาจากโทรทัศน์วงจรปิดภายในศาลาว่าการกลาโหมจริง

ตุลาการรัฐธรรมนูญได้ตรวจดูภาพถ่าย และภาพเคลื่อนไหวจากวิซีดีดังกล่าวอย่างละเอียดแล้วเห็นว่าในวันและเวลาดังกล่าว นายชวการ นายธีรชัย นายยุทธพงศ์ และนายทวี ได้เข้าไปที่ห้องชั้น ๒ ในกระทรวงกลาโหมจริง ซึ่งเป็นระเบียบหน้าห้องทำงานของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เมื่อสังเกตการแต่งกายของบุคคลเหล่านี้ ปรากฏว่าแต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบบลำลอง นายชวการสวมเสื้อยืดลายแดงดำ ส่วนนายยุทธพงศ์ ใส่เสื้อลายสก๊อต เป็นลักษณะของการแต่งกายตามสบาย นอกจากนี้ อากัปกิริยาของบุคคลเหล่านี้ยังแสดงถึงความคุ้นเคยกับสถานที่และบุคคล ณ สถานที่นั้น เพราะวางตัวอยู่ในลักษณะสบายๆ ไม่มีพิธีรีตอง มีการยืนหรือเดินและพูดโทรศัพท์เคลื่อนที่ไปด้วย ซึ่งข้าราชการทหารที่อยู่ในนั้นก็ไม่ได้ให้ความสนใจปล่อยให้บุคคลดังกล่าวนี้ยืนกันตามลำพังทั้งๆ ที่เป็นวันและเวลาราชการที่กระทรวงกลาโหมเปิดทำการตามปกติ และในภาพดังกล่าวก็มีข้าราชการทหารและทหารยามรักษาการณ์ด้วย แต่ก็ไม่ได้ให้ความสนใจบุคคลเหล่านี้ พลเอก ธีรพงศ์ จิระวงศ์ นายทหารฝ่ายเสนาธิการประจำรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พยานผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้ให้เบาะแสยืนยันว่าในวันและเวลาดังกล่าวพยานอยู่ในบริเวณนั้นด้วยจึงปรากฏภาพของพยานอยู่ในภาพถ่ายดังกล่าวด้วย พฤติการณ์เหล่านี้ล้วนเป็นข้อบ่งชี้ที่ยืนยันให้เห็นได้ว่านายทวีกับพวกดังกล่าว รู้จักและคุ้นเคยกับพลเอก ธรรมรักษ์ เป็นอย่างดี ข้าราชการทหารและบุคคลที่ทำงานอยู่ที่ศาลาว่าการกลาโหม กับพลเอก ธรรมรักษ์ ก็ทราบเป็นอย่างดีด้วย มิฉะนั้นนายทวีคงไม่สามารถเข้าพบพลเอก ธรรมรักษ์ ในกระทรวงกลาโหม ซึ่งเป็นสถานที่ราชการเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ และเป็นสถานที่สำคัญทางยุทธศาสตร์ที่จะต้องมีการดูแลรักษาความปลอดภัยอย่างเคร่งครัดและเข้มงวดเป็นพิเศษมากกว่าหน่วยงานราชการอื่น ๆ โดยไม่ต้องผ่านการตรวจตราใด ๆ ทั้งสิ้นจากทหารยามรักษาการณ์ และไม่เป็นที่ผิดสังเกตจากข้าราชการทหารชั้นผู้ใหญ่ในสถานที่ดังกล่าว จึงน่าจะเชื่อว่านายทวี สุวรรณพัฒน์ เป็นคนสนิทของพลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา จริง

ปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยต่อไปมีว่าพลเอก ชรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล ว่าจ้างหรือให้เงินสนับสนุนพรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือไม่

เห็นว่าเมื่อข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติตามที่ได้อธิบายมาแล้วว่านายทวิ สุวรรณพัฒน์ เป็นคนสนิทของพลเอก ชรรมรักษ์ นอกจากนี้นายทวิ นายยุทธพงศ์ และนายธีรชัย มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี ซึ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับในคดีนี้ บุคคลทั้งสามได้เข้ามาเกี่ยวข้องและไปด้วยกันตลอดสอดคล้องกับข้อเท็จจริงจากบันทึกการให้การของนายชวการ และในการดำเนินการเรื่องนี้เริ่มต้นจากการที่นายยุทธพงศ์ เป็นผู้ติดต่อนายชวการ ให้ช่วยหาพรรคการเมืองลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งคนเดียวของพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อหลีกเลี่ยงกรณีที่ได้คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น โดยแจ้งว่ามีค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้สมัครอย่างน้อยคนละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท หลังจากนั้นนายชวการได้ไปพบพลเอก ชรรมรักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์ ที่ทำการของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ โดยในวันนั้น นายชวการ และนายยุทธพงศ์ ได้ชี้แจงพลเอก ชรรมรักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์ เกี่ยวกับการติดต่อข้อมูลสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ที่เป็นสมาชิกผู้ถูกร้องที่ ๒ ไม่ครบ ๕๐ วัน โดยเรียกวิธีนี้ว่าการติดต่อพันธมิตร และพูดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายซึ่งพลเอก ชรรมรักษ์ ได้หันไปถามนายพงษ์ศักดิ์และเมื่อนายพงษ์ศักดิ์ตกลงนายทวิ ได้พานายชวการไปรับเงินจากพลเอก ชรรมรักษ์ ที่กระทรวงกลาโหม นอกจากนี้นายทวิ ยังได้นำเงินจำนวน ๗๖๐,๐๐๐ บาทไปมอบให้นายชวการ ที่โรงแรมกานต์มณี เพื่อให้เป็นค่าใช้จ่ายแก่ผู้จะลงสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๒ โดยมีการนับเงินใส่ซองๆ ละ ๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๓๘ ซอง เพื่อมอบให้แก่ผู้จะลงสมัครจำนวน ๓๓ คน ส่วนที่เหลือแบ่งระหว่างผู้ดำเนินการ หลังจากนั้นนายทวิ ยังนำเงินไปให้นายชวการที่โรงแรมกานต์มณีอีก ๑๔๐,๐๐๐ บาท เพื่อให้นายชวการโอนให้นายสุขสันต์ เป็นค่าใช้จ่ายในการสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสกลนคร และจังหวัดนครพนม อีก ๗ คน ซึ่งในข้อเท็จจริงนี้ นายทวิ นายยุทธพงศ์ และนายธีรชัย ได้ให้ถ้อยคำยอมรับว่าได้พานายชวการไปที่พรรคไทยรักไทย และกระทรวงกลาโหมเพื่อขอพบพลเอก ชรรมรักษ์ จริง และยังยอมรับอีกว่าในช่วงต้นเดือนมีนาคม ๒๕๔๕ ซึ่งอยู่ในระหว่างที่ผู้ถูกร้องที่ ๒ กำลังจัดหาผู้สมัครรับเลือกตั้งที่โรงแรมกานต์มณีนั้น บุคคลทั้งสามไปที่โรงแรมกานต์มณีจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายธีรชัยยังให้การยอมรับอีกว่าเป็นผู้ช่วยนายทวิ เกี่ยวกับการจัดทำเอกสารของผู้ที่จะมาสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และในวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๕

เวลา ๑๓ นาฬิกา นายธีรชัย ยังช่วยนายชวกรนับเงินใส่ซองให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งของละ ๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๓๘ ซอง โดยนายธีรชัยเป็นผู้ไปซื้อซองมาจากร้าน เซเวนอีเลฟเว่น ที่อยู่ตรงข้ามโรงแรมกานต์มณี จึงเป็นการให้การที่มีข้อเท็จจริงบางส่วนเชื่อมกับการให้การของนายชวกร โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อเท็จจริง ที่เกี่ยวกับวัน เวลา สถานที่ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง แม้บุคคลทั้งสามนี้จะให้การอ้างว่า การไปพบพลเอก ธรรมรักษ์ ทั้งที่พรรคไทยรักไทย และกระทรวงกลาโหมนั้นไม่ได้พบพลเอก ธรรมรักษ์ เพราะพลเอก ธรรมรักษ์ไม่ว่าง และการที่บุคคลทั้งสามไปที่โรงแรมกานต์มณีก็เพื่อไปถ่ายรูปทำป้ายโฆษณาหาเสียง ให้แก่ผู้ถูกร้องที่ ๒ ก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงจากวิซีดีและภาพถ่ายที่มีการบันทึกภาพในช่วงที่ นายชวกร และนายทวี กับพวก อยู่ในบริเวณระเบียบงหน้าห้องรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ดังที่ได้ วินิจฉัยมาแล้ว ยังมีข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากภาพดังกล่าวอีกว่า ในระหว่างที่นายชวกร และนายทวี กับพวกรอพบพลเอก ธรรมรักษ์นั้น มีภาพของพลเอก ธรรมรักษ์ กับพลเอก ไตรรงค์ หรือเสธไอซ์ อินทรทัต ในภาพถ่ายภาพที่ ๕ โดยพลเอก ธรรมรักษ์ เดินขึ้นมามีพลเอก ไตรรงค์ เดินตามหลัง ส่วนภาพที่ ๖ เมื่อพลเอก ธรรมรักษ์ เดินขึ้นมาแล้ว มีนายชวกรและนายทวี กับพวกรออยู่นอกจากนี้เมื่อดูภาพเคลื่อนไหวจากวิซีดี ปรากฏว่าเมื่อนายทวีออกมาจากห้องของพลเอก ธรรมรักษ์ เห็นนายทวีถือซองสีขาวออกมาด้วย แล้วทั้งหมดเดินออกมาทางระเบียบง นายทวีได้ส่งมอบซองดังกล่าว ให้แก่นายยุทธพงศ์ แล้วนายยุทธพงศ์เก็บใส่ในกระเป๋าเสื้อ นอกจากนี้ยังมีบันทึกคำให้การของนายชวกร ในเรื่องนี้อีกว่า เมื่อบุคคลดังกล่าวมาที่รถแล้ว นายยุทธพงศ์ได้มอบเงินให้แก่นายชวกร ดังนี้ ข้อเท็จจริงจากภาพถ่ายและภาพเคลื่อนไหวจากวิซีดี กับบันทึกคำให้การของนายชวกร จึงมีความสอดคล้อง เชื่อมโยงกัน เชื่อว่านายชวกร และนายทวี กับพวก ไปรับเงินจากพลเอก ธรรมรักษ์จริง ส่วนที่พลเอก ธรรมรักษ์ส่งบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็น อ้างว่านายทวี มาพบเพื่อนำข้อมูลข่าวเกี่ยวกับ ทางภาคใต้มาให้ นั่น ก็ขัดแย้งกับคำให้การของนายทวี นายยุทธพงศ์ และนายธีรชัยที่ให้การอ้างว่านายชวกร ให้พาไปพบพลเอก ธรรมรักษ์ เพราะมีข่าวสำคัญทางการเมืองจะแจ้งให้ทราบ ซึ่งแม้จะเป็นข้ออ้าง เกี่ยวกับข่าวก็ตามแต่เป็นข่าวคนละประเด็นกันระหว่างข่าวปัญหาภาคใต้ กับข่าวปัญหาทางการเมือง นอกจากนี้หากเป็นตามที่พลเอก ธรรมรักษ์อ้างว่าเป็นข่าวปัญหาทางภาคใต้ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ และเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยในภาคใต้ จึงไม่มีเหตุผลและความจำเป็นใดที่นายทวี จะต้องนำนายชวกร นายยุทธพงศ์ และนายธีรชัย ไปด้วย และประการสำคัญที่สุดขณะนั้นพลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ซึ่งเป็นกระทรวงสำคัญที่ดูแลเกี่ยวกับความมั่นคงและ

ความปลอดภัยของประเทศ มีอำนาจรัฐและกำลังทหารจำนวนมากอยู่ภายใต้บังคับบัญชา หากพลเอก ธรรมรักษ์ มิได้กระทำการตามที่กล่าวหาแล้วก็ไม่เป็นเหตุผลและความจำเป็นใดเลยที่นายชวการจะกล่าวร้องเรียน และให้การอันเป็นการใส่ร้าย พลเอก ธรรมรักษ์ โดยปราศจากมูลความจริง

สำหรับนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล นั้น เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติแล้วว่าอยู่ร่วมประชุมกับพลเอก ธรรมรักษ์ นายชวการ นายทวี นายยุทธพงศ์ และนายธีรชัย โดยได้มีการสอบถามขั้นตอนและรายละเอียดในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขทะเบียนสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ในฐานข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งและตกลงกันเรื่องค่าใช้จ่าย โดยพลเอก ธรรมรักษ์ได้แจ้งให้นายชวการทราบว่านายพงษ์ศักดิ์ เป็นผู้จ่ายเงิน แต่นายพงษ์ศักดิ์ ก็ไม่ได้ปฏิเสธ และยังตอบตกลงด้วย แม้ในชั้นไต่สวนนายพงษ์ศักดิ์ ได้ทำบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นโดยปฏิเสธอ้างฐานที่อยู่ก็ตาม แต่จากคำให้การของนายชวการ มีการพาดพิงถึงนายพงษ์ศักดิ์ เฉพาะช่วงการเข้าประชุมกับพลเอก ธรรมรักษ์ ที่ทำการพรรคไทยรักไทย ในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๕ เวลา ๒๐.๓๐ นาฬิกาเท่านั้น โดยนายชวการไม่ได้กล่าวหรือพาดพิงถึงนายพงษ์ศักดิ์ในตอนอื่น ๆ อีก โดยน่าจะเชื่อว่านายชวการให้การตามความจริง หากนายชวการ ต้องการที่จะใส่ความนายพงษ์ศักดิ์แล้วน่าจะให้การพาดพิงถึงนายพงษ์ศักดิ์ในส่วนอื่น ๆ เพื่อให้ดูหนักแน่นยิ่งขึ้นได้อีก ประกอบกับขณะนั้นนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นบุคคลสำคัญในคณะรัฐมนตรี ไม่ปรากฏว่ามีเหตุโกรธเคืองกับนายชวการมาก่อน หากนายพงษ์ศักดิ์มิได้อยู่ในเหตุการณ์ และร่วมประชุมดังกล่าวด้วยแล้ว ก็ไม่มีเหตุผลและความจำเป็นใดที่นายชวการจะกล่าวร้องเรียนและให้การอันเป็นการใส่ร้ายนายพงษ์ศักดิ์โดยปราศจากมูลความจริง

ปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยต่อไปมีว่า พรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ โดยนายบุญทวีศักดิ์ อมรสินธุ์ หัวหน้าพรรค นายสุขสันต์ ชัยเทศ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และนายอมรวิทย์ สุวรรณผา เจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ร่วมกันติดต่อเปลี่ยนแปลงข้อมูลการเป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ในฐานข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือไม่

เห็นว่าข้อเท็จจริงที่คู่กรณีรับและไม่ได้โต้แย้งรับฟังยุติว่า ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ นั้น สมาชิกพรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ ที่ส่งลงสมัครรับเลือกตั้งนั้น ถูกคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่รับ และศาลฎีกาเพิกถอนเกือบทั้งหมดเนื่องจากผู้สมัคร

ขาดคุณสมบัติการเป็นสมาชิกพรรคไม่ถึง ๕๐ วัน ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ (๔) โดยมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลการเป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ในฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ในประเด็นนี้ผู้ร้องมีนายสุขสันต์ ชัยเทศ และนายอมรวิทย์ สุวรรณผา ซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงเป็นพยาน โดยพยานทั้งสองนอกจากจะเบิกความต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญแล้วยังได้ให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงตามบันทึกคำให้การของนายสุขสันต์ เอกสารหมายเลข ร.๓๗ และบันทึกคำให้การของนายอมรวิทย์ เอกสารหมายเลข ร.๒๓ และ ร.๒๔ โดยก่อนหน้านี้ นายสุขสันต์ ยังได้ร้องเรียนเรื่องนี้ต่อนายสุเทพ เทือกสุบรรณ และให้การต่ออดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นทีมงานด้านกฎหมายของพรรคประชาธิปัตย์ และให้การต่อทนายความของสำนักงานทนายความหญิง ฤทัยดังปรากฏตามเอกสารหมายเลข ร.๑๐ และ ร.๑๐๐ แม้จะมีการให้การต่างเวลาและต่างสถานที่กันก็ตาม นายสุขสันต์ก็ยืนยันข้อเท็จจริงมาโดยตลอดว่า นายบุญทวีศักดิ์ หัวหน้าพรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ ร่วมกับนายอมรวิทย์ ตัดต่อข้อมูลการเป็นสมาชิกผู้ถูกร้องที่ ๒ ซึ่งเป็นการให้การที่สอดคล้องและเชื่อมกับการให้การของนายอมรวิทย์ ที่ยอมรับว่าตนเองเป็นผู้ทำการเปลี่ยนแปลงข้อมูลสมาชิกผู้ถูกร้องที่ ๒ ในฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยนายอมรวิทย์ ยอมรับด้วยว่า ได้รับการว่าจ้างจากนายบุญทวีศักดิ์ เป็นเงินจำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท แม้ในเรื่องนี้ นายบุญทวีศักดิ์จะให้การปฏิเสธว่าไม่เคยรู้จักและไม่เคยพบกับนายอมรวิทย์มาก่อน และไม่เคยนำแผ่นซีดีไปให้นายอมรวิทย์และยังอ้างอีกว่าการเปลี่ยนแปลงข้อมูลสมาชิกพรรคนั้น นายสุขสันต์เป็นผู้กระทำแต่เพียงผู้เดียว ส่วนเรื่องการออกหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรคนั้น ได้ลงลายมือชื่อในใบรับรองเปล่า ซึ่งยังไม่ได้รับชื่อผู้สมัครให้นายสุขสันต์ไว้ นายสุขสันต์เป็นผู้กรอกรายชื่อผู้ที่มีคุณสมบัติเองนั้น เห็นว่าจากการให้การของนายบุญทวีศักดิ์ ดังกล่าว นายบุญทวีศักดิ์ไม่ได้ปฏิเสธว่าไม่มีการตัดต่อเปลี่ยนแปลงข้อมูลเพียงแต่อ้างว่านายบุญทวีศักดิ์ไม่ได้เป็นผู้ทำ แต่ในเรื่องนี้ปรากฏข้อเท็จจริงจากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าผู้สมัครของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ถูกตัดสิทธิแทบทั้งสิ้น และนายอมรวิทย์ ก็ให้การยอมรับแล้วว่าเป็นผู้กระทำ โดยยอมรับสารภาพต่อนายวิระศาสตร์ นริศบุญสนอง ผู้บังคับบัญชา นอกจากนี้ นายอมรวิทย์ได้นำเงินจำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท มามอบคืนให้แก่พลตำรวจเอก วาสนา เพิ่มลาภ ประธานกรรมการการเลือกตั้ง พร้อมกับยอมรับสารภาพ ซึ่งการกระทำดังกล่าวของนายอมรวิทย์ เข้าข่ายเป็นความทางอาญา และมีความผิดทางวินัยด้วย การที่นายอมรวิทย์ ให้การเช่นนี้ แม้จะกล่าวหาผิดพิง

ถึงนายบุญทวีศักดิ์ แต่ก็ไม่ใช่เป็นการขัดทอด ทั้งเป็นการให้การปรักปรำตนเองให้ต้องรับโทษทางอาญา จึงมีน้ำหนัก เมื่อพิจารณาประกอบกับคำให้การของนายสุขสันต์ แล้วเห็นว่าคำให้การของพยานทั้งสอง มีความสอดคล้องต้องกันจึงน่าจะเชื่อว่านายบุญทวีศักดิ์ เป็นผู้ควบคุมสั่งการ การแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูล สมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ในครั้งนี้ตามที่พยานทั้งสองให้การจริง ส่วนที่นายบุญทวีศักดิ์ อ้างว่า ไม่เคยรู้จักและไม่เคยว่าจ้างนายอมรวิทย์ติดต่อข้อมูลสมาชิกผู้ถูกร้องที่ ๒ ก็เป็นการกล่าวอ้างลอย ๆ ขัดแย้งกับพยานผู้ร้องดังได้วินิจฉัยมาแล้ว ที่นายบุญทวีศักดิ์ อ้างว่าเป็นการกระทำของนายสุขสันต์ และอ้างอีกว่าได้ลงลายมือชื่อไว้ในใบรับรองเปล่า โดยไม่ได้กรอกชื่อผู้สมัครนั้น ขัดต่อเหตุผล เพราะนายบุญทวีศักดิ์ เป็นถึงหัวหน้าพรรคการเมือง ซึ่งนอกจากจะต้องมีหน้าที่ออกหนังสือรับรองของ หัวหน้าพรรคว่าส่งสมาชิกผู้นั้นเข้าสมัครรับเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๑ วรรคสอง และ ยังต้องมีหน้าที่ปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อบังคับพรรคอีกด้วย ซึ่งการเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองนั้นอาจ ได้รับการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยให้เข้ามาทำหน้าที่ในทางนิติบัญญัติหรือบริหารประเทศ นอกจากจะต้องมีภาวะของความเป็นผู้นำและมีความเสียสละแล้ว ยังต้องมีความรอบคอบเป็นพิเศษ แต่นายบุญทวีศักดิ์กลับลงชื่อในเอกสารสำคัญซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้าสู่การจะได้รับเลือกเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีอำนาจหน้าที่ในการออกกฎหมายมาใช้บังคับแก่ประชาชน แต่กลับอ้างว่า เป็นการลงเป็นชื่อโดยที่ยังไม่ได้กรอกข้อความแล้วมอบให้ผู้อื่นดำเนินการจนมีการใช้เป็นเอกสาร ดังกล่าวในการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่สำคัญเอกสารดังกล่าวมีการลงรายการข้อมูล ที่ไม่ตรงต่อความเป็นจริง ดังนี้ข้ออ้างของนายบุญทวีศักดิ์จึงเป็นการปฏิเสธความรับผิดชอบทั้ง ๆ ที่มีหน้าที่โดยตรง จึงน่าจะเชื่อถือ เชื่อว่านายบุญทวีศักดิ์ นายสุขสันต์ และนายอมรวิทย์ร่วมกันติดต่อ เปลี่ยนแปลง ข้อมูลการเป็นสมาชิกพรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ จริง ถือได้ว่าเป็นการร่วมกัน ทำลายระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างหนึ่ง

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปมีว่าพลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล ร่วมกันสนับสนุนในการติดต่อเปลี่ยนแปลงข้อมูลการเป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ด้วยหรือไม่ เห็นว่าเมื่อข้อเท็จจริงรับฟังได้เป็นยุติแล้วว่าพลเอก ธรรมรักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์ เป็นผู้ว่าจ้าง ให้พรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งคนเดียว ของพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ และในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวจะต้องมีการ

เปลี่ยนแปลงฐานข้อมูลสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เพื่อส่งบุคคลลงสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากไม่มีสมาชิกผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนในจังหวัดนั้น ๆ ที่จะส่งลงสมัครรับเลือกตั้งได้ เมื่อในการดำเนินการดังกล่าวนี้ พลเอก ธรรมรักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์ ได้ร่วมประชุมและตกลงให้ดำเนินการดังกล่าว ทั้งยังได้มอบเงินให้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจริง การกระทำของพลเอก ธรรมรักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์ จึงเป็นการกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวก ในการที่นายบุญทวีศักดิ์ นายสุขสันต์ และนายอมรวิทย์ ทำการติดต่อเปลี่ยนแปลงข้อมูล การเป็นสมาชิกผู้ถูกร้องที่ ๒ ด้วย

ปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยต่อไปมีว่า นายบุญทวีศักดิ์ อมรสินธุ์ หัวหน้าพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๒ รับจ้างพลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล เพื่อจัดหาผู้สมัครรับเลือกตั้งลงสมัครเพื่อช่วยเหลือผู้สมัครของพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ หรือไม่

ดังได้วินิจฉัยมาข้างต้นว่าพลเอก ธรรมรักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์ ว่าจ้างให้ผู้ถูกร้องที่ ๒ จัดหาผู้สมัครรับเลือกตั้งแข่งขันกับผู้สมัครพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ จริง ซึ่งในประเด็นนี้ นายชวการ และนายสุขสันต์ ได้ให้การยอมรับข้อเท็จจริงว่านายบุญทวีศักดิ์ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้รับจ้างพลเอก ธรรมรักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์จัดหาผู้สมัครลงแข่งขันเพื่อช่วยเหลือพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ โดยมีนายบุญทวีศักดิ์ หัวหน้าพรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ ควบคุมสั่งการทุกขั้นตอนที่โรงแรมกานต์มณี และเพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวสัมฤทธิ์ผล ได้มีการจัดหาผู้สมัครรับเลือกตั้งและมีการติดต่อเปลี่ยนแปลงข้อมูลการเป็นสมาชิกพรรค นอกจากนี้ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ครั้งที่ผ่านมามีวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ ปรากฏว่าผู้ถูกร้องที่ ๒ ส่งสมาชิกลงรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขต เพียง ๑ คน ที่จังหวัดนครพนม แต่ในการสมัครรับเลือกตั้งในครั้งนี้ ผู้ถูกร้องที่ ๒ ส่งสมาชิกลงรับเลือกตั้งถึง ๓๑ คน ซึ่งมากกว่าเดิมมากจึงจะต้องมีค่าใช้จ่ายการส่งสมัครรับเลือกตั้งเป็นจำนวนสูงมากเช่นกัน แต่นายบุญทวีศักดิ์ ได้ให้การไว้ว่าพรรคไม่มีเงินและผู้สมัครเป็นผู้จ่ายเงินค่าสมัครกันเอง ซึ่งเป็นข้อกล่าวอ้างลอย ๆ ทั้งยังขัดกับข้อเท็จจริงที่วินิจฉัยแล้วข้างต้นว่า นายทวีได้นำเงินของพลเอก ธรรมรักษ์ มาให้นายชวการ จำนวน ๗๖๐,๐๐๐ บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการสมัครและมีการนับเงินใส่ซองให้แก่ผู้สมัครรายละ ๒๐,๐๐๐ บาทจริง จึงทำให้ข้ออ้างของนายบุญทวีศักดิ์ ไม่น่าเชื่อถือ ดังนี้ข้อเท็จจริง น่าเชื่อได้ว่านายบุญทวีศักดิ์รับจ้างพลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล จัดหาผู้สมัครลงเลือกตั้งเพื่อช่วยเหลือผู้สมัครพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ จริง เมื่อนายบุญทวีศักดิ์ เป็นหัวหน้าพรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ จึงเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๐ วรรคสอง จึงถือว่าการกระทำความผิดของนายบุญทวีศักดิ์เป็นการกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒

ปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยต่อไปมีว่าพลเอก ไตรรงค์ อินทรทัต และพลโท ผดุงศักดิ์ กลั่นเสนาะ ร่วมกันให้เงินสนับสนุนนายบุญอุทธิพล (บุญาบารมีภณ) ชินราช หัวหน้าพรรคแผ่นดินไทย ผู้ถูกร้องที่ ๓ และนางฐิติมา ภาวะดี หรือไม่

ในปัญหานี้ผู้ร้องมีนางฐิติมา ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ และเป็นผู้ประสานงานของพรรคแผ่นดินไทย ผู้ถูกร้องที่ ๓ ซึ่งเป็นผู้รู้เห็นเกี่ยวข้องในประเด็นนี้ โดยตรงเป็นพยาน โดยนางฐิติมาได้เบิกความต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ในการไต่สวนว่านางฐิติมา ยืนยันข้อเท็จจริงตามที่ได้ให้การไว้ต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการเลือกตั้งในวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕ มีนาคม และ ๕ เมษายน ๒๕๔๕ ตามเอกสารหมายเลข ร. ๓๑ , ร. ๓๔ และ ร. ๓๕ จึงแตกต่างจากที่นางฐิติมาร้องเรียนต่อนายสุเทพ เทือกสุบรรณ เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ ตามคดีวัตถุพยานหมายเลข ร. ๑๑ ทำให้การที่ให้ต่อนายสุเทพ และนายถาวร เสนเนียม นายวิทยา แก้วภราดัย และนายวินัย เสนเนียม อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นคณะทำงานด้านกฎหมายของพรรคประชาธิปัตย์ตามเอกสารหมายเลข ร. ๑๐ และทำให้การที่ให้ไว้ต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงตามเอกสารหมายเลข ร. ๖๓

เห็นว่า นอกจากนางฐิติมาจะเบิกความต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญและให้การต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงตามที่อ้างถึงแล้ว ก่อนหน้านั้นวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ นางฐิติมาได้ไปพบนายสุเทพ เทือกสุบรรณ เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ ร้องเรียนว่า พลเอก ไตรรงค์ อินทรทัต และพลโท ผดุงศักดิ์ กลั่นเสนาะ หัวหน้าและผู้ช่วยนายทหารฝ่ายเสนาธิการประจำรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ว่าจ้างให้ผู้ถูกร้องที่ ๓ จัดหาผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อช่วยเหลือพรรคไทยรักไทย ต่อมาในวันรุ่งขึ้นนางฐิติมา ได้ให้การต่อนายสุเทพ นายถาวร นายวิทยา และนายวินัย อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นคณะทำงานด้านกฎหมายของพรรคประชาธิปัตย์ โดยยืนยันว่า วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ นายบุญอุทธิพล หัวหน้าพรรคแจ้งให้นางฐิติมาทราบว่าพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จะช่วยค่าใช้จ่ายในการลงสมัครพรรคละ ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท และวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๔๕ พลเอก ไตรรงค์ ได้มาประชุมหารือกับแกนนำพรรคสายภาคใต้ ที่ศูนย์อำนวยการเลือกตั้งพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการสมัครจนถึงเวลา ๒๒ นาฬิกาและหลังจากนั้นพลโท ผดุงศักดิ์ได้นำเงินค่าใช้จ่ายในการสมัครรับเลือกตั้งในเขตจังหวัดภาคใต้จำนวน ๑,๔๕๐,๐๐๐ บาทมาให้นางฐิติมา ต่อมาวันที่ ๕ ถึง ๗ มีนาคม ๒๕๔๕ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตจังหวัดภาคใต้ นำหลักฐาน

มารอออกไปสมัครและรับหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรคของหัวหน้าพรรค โดยนางฐิติมาจ่ายเงินให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และให้ลงลายมือชื่อรับเงินไว้ ต่อมาพลโท ศุภศักดิ์ยังนำเงินมามอบให้นางฐิติมาอีก ๒ ครั้ง ในวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ จำนวน ๑,๓๐๐,๐๐๐ บาท และวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๕ จำนวน ๕๒๕,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๓,๖๒๕,๐๐๐ บาท ดังปรากฏตามเอกสารหมายเลข ร.๑๐ , ร.๖๒ นอกจากนี้ในวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๕ นางฐิติมายังให้การต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค ๘ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามเอกสารหมายเลข ร.๖๓ โดยการร้องเรียนและการให้การของนางฐิติมาทั้งสามครั้งนี้ได้ยืนยันข้อเท็จจริงมาโดยตลอดและตรงกัน ส่วนที่ให้การต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงในสามครั้งหลังและเบิกความต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญนั้น นางฐิติมาให้การปฏิเสธ โดยอ้างว่าถูกบังคับ ชูเชื้อ และถูกนายสุเทพจ้างเพื่อให้ปรักปรำพรรคไทยรักไทยด้วยเงินหนึ่งล้านบาทนั้น เห็นว่าการให้การของนางฐิติมาในครั้งหลัง ๆ นี้ขัดต่อคำให้การในวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๕ ซึ่งเป็นการให้การต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้แต่งตั้งเช่นกันและในการสืบสวนสอบสวนดังกล่าวก็เป็นการกระทำโดยเปิดเผยที่กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค ๘ โดยมีข้าราชการตำรวจ สื่อมวลชน และประชาชนร่วมรับฟังและสังเกตการณ์เป็นจำนวนมาก ดังนั้นหากมีการบังคับชูเชื้อตามที่อ้างจริงแล้ว นางฐิติมาก็น่าจะแจ้งให้สื่อมวลชน หรือบุคคลที่อยู่ในที่นั้นทราบ แต่ก็ไม่ปรากฏว่านางฐิติมาได้ดำเนินการดังกล่าว คงให้การไปตามปกติ ทั้งเมื่อพิจารณาจากคดีการให้สัมภาษณ์ของนางฐิติมาหลังให้การต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๕ วัตถุประสงค์หมาย ร.๕ ที่มีการบันทึกไว้ก็ไม่มีข้อบ่งชี้ให้เห็นว่ามีการบังคับ ชูเชื้อ ประกอบกับการให้การดังกล่าวก็สอดคล้องและมีข้อเท็จจริงตรงกับคำให้การที่นางฐิติมาให้นายนายสุเทพ นายถาวร นายวิทยา และนายวินัย อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นฝ่ายกฎหมายของพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งได้มีการบันทึกภาพไว้และเมื่อได้ดูแล้ว ก็ไม่ปรากฏพฤติการณ์ใด ๆ ที่สื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นการให้การที่ถูกบังคับหรือชูเชื้อ นอกจากนี้นางฐิติมาได้ยอมรับข้อเท็จจริงตั้งแต่แรกแล้วว่าเป็นผู้ไปพบนายสุเทพด้วยตนเอง และผู้ร้องก็มีนายสุเทพ มาให้การยืนยันดังกล่าวด้วย นอกจากนี้เป็นการให้การหลังจากเกิดเหตุไม่นาน นางฐิติมาไม่มีเวลาไตร่ตรองแก้ไขหรือถูกชี้หน้าจากบุคคลอื่น จึงเชื่อว่าการให้การของนางฐิติมาต่อนายสุเทพและคำให้การของนางฐิติมาต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงในวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๕ ตามเอกสารหมายเลข ร.๑๐ และ ร.๖๓ เป็นความจริง

การที่นางฐิติมาได้ให้การยืนยันข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการที่พลเอก ไตรรงค์และพลโท ผดุงศักดิ์ ว่าจ้างพรรคแผ่นดินไทย โดยมีข้อเท็จจริงว่าในวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๔๕ พลเอก ไตรรงค์ เข้าร่วมประชุม ในการจัดหาผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๓ ลงแข่งขันเพื่อช่วยเหลือพรรคไทยรักไทย และมีการพูดคุย เรื่องค่าใช้จ่าย ที่ศูนย์อำนวยการเลือกตั้งพรรคแผ่นดินไทย และพลโท ผดุงศักดิ์นำเงินมาให้นางฐิติมา ๓ ครั้ง เป็นค่าใช้จ่ายรวม ๓,๖๗๕,๐๐๐ บาท นั้น ผู้ร้องยังมีนายบุญชู ชื่นสุวรรณ และนายเฟนดี ประสู เป็นพยาน โดยบุคคลทั้งสองได้ให้การต่ออนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง เมื่อวันที่ ๒๖ และ ๒๘ เมษายน ๒๕๔๕ นายบุญชูให้การว่า เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ เวลา ๑๘ ถึง ๑๙ นาฬิกา พลเอก ไตรรงค์ หรือเสธไอซ์ และพลโท ผดุงศักดิ์เดินทางมาศูนย์อำนวยการเลือกตั้งพรรคแผ่นดินไทย พลโท ผดุงศักดิ์ สอบถามนางฐิติมาว่า พรรคส่งผู้สมัครลงที่ไหนบ้าง นายบุญชูยืนยันว่ารู้จักพลเอก ไตรรงค์ และพลโท ผดุงศักดิ์ จึงไม่น่าจะจำผิดพลาด ส่วนนายเฟนดีให้การว่า วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ เวลาประมาณ ๒๐ นาฬิกา พลเอก ไตรรงค์ หรือเสธไอซ์ กับทหารอีกคนหนึ่งมาที่ศูนย์อำนวยการเลือกตั้งพรรคแผ่นดินไทย พูดคุยกับนางฐิติมา เกี่ยวกับรายละเอียดของผู้สมัครว่าจะส่งกี่คน เห็นได้ว่าพยานทั้งสองได้ให้การสอดคล้อง และเชื่อมโยงกับคำให้การของนางฐิติมาที่ให้ต่อคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงในครั้งแรก แต่ที่นายบุญชูและนายเฟนดีเบิกความในชั้นไต่สวนต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ปฏิเสธข้อเท็จจริงดังกล่าวซึ่งเป็นการกลับคำให้การนั้น เห็นว่าที่พยานทั้งสองได้ให้การต่อ คณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง เมื่อวันที่ ๒๖ และ ๒๘ เมษายน ๒๕๔๕ หลังจากเกิด เหตุการณ์ไม่นานพยานน่าจะยังไม่มีความคิดปรุงแต่ง แต่เมื่อเบิกความเป็นพยานต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีช่วงเวลาห่างกันเกือบ ๑๐ เดือน พยานทั้งสองจึงมีความตรึงตรองแก้ไขและอาจถูกกดดันจากผู้ที่ได้รับ ผลร้ายอันเกิดจากคำให้การที่เคยให้ไว้ นอกจากนี้การกล่าวอ้างก็เป็นการปฏิเสธลอยโดยไม่ทำให้เหตุผล ว่าเหตุใดคำเบิกความของพยานทั้งสองจึงต่างกับบันทึกคำให้การที่ได้เคยให้ไว้ต่อคณะอนุกรรมการสืบสวน สอบสวนข้อเท็จจริง เมื่อการให้การต่ออนุกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงกระทำหลังเกิดเหตุคดีนี้ ไม่นานจึงเชื่อว่าพยานทั้งสองให้การไปตามความจริง

ยังปรากฏข้อเท็จจริงอีกด้วยว่าในการส่งสมัครรับเลือกตั้งครั้งนี้พรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้ส่งผู้สมัคร ลงสมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตจำนวน ๑๒๑ คน ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับพรรคส่งผู้สมัคร รับเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมาที่ผู้ถูกร้องที่ ๓ ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต เพียง ๔ คน ตามข้อมูลสถิติและผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๘ เอกสารหมายเลข

๓.๗๑ การส่งผู้สมัครเป็นจำนวนมากเช่นนี้ ผู้ถูกร้องที่ ๓ จะต้องมีค่าใช้จ่ายในการสมัครและมอบให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อดำเนินการเป็นจำนวนเงินที่สูง ตามบันทึกคำให้การที่ให้ต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงของนายบุญฤทธิ์พล ชินราช หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ เอกสารหมายเลข ๓๘ อ้างว่าผู้ถูกร้องที่ ๓ ไม่มีเงินเป็นค่าใช้จ่าย ดังนั้นผู้สมัครจะต้องออกค่าใช้จ่ายเองโดยมีค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่งซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้รับจากกองทุนเพื่อพัฒนาพรรคการเมือง ปี ๒๕๔๕ แต่จากบันทึกคำให้การของนายแฟนดีกลับได้ความว่าได้ลงชื่อรับเงิน ๓๐,๐๐๐ บาท เป็นค่าบริหารในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้จากนางฐิติมา และผู้สมัครอีกหลายคนต่างให้ถ้อยคำยืนยันทำนองเดียวกันว่าได้รับเงินมาจากนางฐิติมาและพรรคแผ่นดินไทย ผู้ถูกร้องที่ ๓ และนางฐิติมายังมอบสำเนาหลักฐานใบเสร็จรับเงินและหลักฐานค่าใช้จ่ายต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง ตามเอกสารหมายเลข ๖๒ จึงขัดต่อคำให้การของนายบุญฤทธิ์พล ส่วนที่นายบุญฤทธิ์พลอ้างว่าค่าสมัครส่วนหนึ่งได้รับมาจากกองทุนเพื่อพัฒนาพรรคการเมือง ปี ๒๕๔๕ นั้น จากการตรวจสอบข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งปรากฏข้อเท็จจริงว่า ผู้ถูกร้องที่ ๓ เพิ่งได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อพัฒนาพรรคการเมือง ปี ๒๕๔๕ ในวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๔๕ ซึ่งเป็นการได้รับหลังจากที่ปิดการรับสมัครแล้ว คำให้การของนายบุญฤทธิ์พล จึงขัดกับข้อเท็จจริงและเหตุผล ทำให้ไม่น่าเชื่อถือ ส่วนที่นายพันมิตร ดวงทิพย์ พยานผู้ร้องเบิกความต่อคณะกรรมการรัฐธรรมนูญอ้างว่า เป็นผู้สนับสนุนเงินให้แก่ผู้ถูกร้องที่ ๓ จำนวน ๕๕๐,๐๐๐ บาท กลับปรากฏว่าก่อนหน้านั้นนายพันมิตร เคยให้การต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง ตามเอกสารหมายเลข ๘๒ และ ๘๓ ระบุว่ามียาได้เพียงเดือนละ ๒๐,๐๐๐ บาท และไม่ได้ให้การว่าให้การสนับสนุนเงินจำนวนดังกล่าวแก่ผู้ถูกร้องที่ ๓ ซึ่งในเรื่องการให้เงินสนับสนุนนี้น่าจะเป็นประเด็นสำคัญ เพื่อแก้ข้อร้องเรียน ดังนี้หากนายพันมิตรให้เงินแก่ผู้ถูกร้องที่ ๓ จริงดังที่อ้างแล้ว นายพันมิตร ก็จะต้องให้การดังกล่าวไว้ต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงด้วย การที่นายพันมิตรเพิ่งมาเบิกความในชั้นไต่สวนของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ จึงทำให้คำเบิกความของนายพันมิตร ดูเป็นพิรุธไม่น่าเชื่อถือ ส่วนที่พลเอก ไตรรงค์ และพลโท ผดุงศักดิ์ อ้างว่าไม่รู้จักนางฐิติมา และนายบุญฤทธิ์พลไม่เคยจ่ายเงินให้บุคคลดังกล่าวเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งให้แก่บุคคลดังกล่าวก็ขัดกับคำให้การของนางฐิติมา นายบุญชู และนายแฟนดี ประกอบกับ พลเอก ไตรรงค์ และพลโท ผดุงศักดิ์ เป็นนายทหารชั้นผู้ใหญ่ หากไม่ได้ทำการดังกล่าวแล้ว ก็ไม่มีเหตุผลและความจำเป็นใด ที่พยานจะให้การเพื่อใส่ร้ายหรือปรักปรำ นอกจากนี้ไม่ปรากฏว่าพยานทั้งสามมีสาเหตุ

โทษเกี่ยวกับพลเอก ไตรรงค์ และพลโท ผดุงศักดิ์ และไม่มีเหตุจงใจใด ๆ ที่จะให้การเช่นนั้น จึงไม่น่าเชื่อว่าพยานจะให้การกลับแก้งพลเอก ไตรรงค์ และพลโท ผดุงศักดิ์ ข้ออ้างของพลเอก ไตรรงค์ และพลโท ผดุงศักดิ์จึงไม่น่าเชื่อ ข้อเท็จจริงจึงรับฟังได้ว่าพลเอก ไตรรงค์ และพลโท ผดุงศักดิ์ร่วมกันให้เงินสนับสนุนแก่นายบุญอุทิศพล ชินราช หัวหน้าพรรคแผ่นดินไทย ผู้ถูกร้องที่ ๓ และนางฐิติมา เป็นค่าใช้จ่ายในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตของผู้ถูกร้องที่ ๓ จริง

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปมีว่าพลเอก ไตรรงค์ อินทรทัต และพลโท ผดุงศักดิ์ กลับเสนอจะกระทำการดังกล่าวในฐานะตัวแทนของพลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา หรือไม่

เห็นว่า บุคคลทั้งสองเป็นข้าราชการทหาร สังกัดกระทรวงกลาโหม โดยพลเอก ไตรรงค์ ดำรงตำแหน่งหัวหน้านายทหารฝ่ายเสนาธิการประจำรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ส่วนพลโท ผดุงศักดิ์ ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยหัวหน้านายทหารฝ่ายเสนาธิการประจำรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ซึ่งจะต้องปฏิบัติงานใกล้ชิดและเป็นผู้ได้บังคับบัญชาโดยตรงของพลเอก ธรรมรักษ์ และโดยสภาพของนายทหารฝ่ายเสนาธิการต้องมีหน้าที่ช่วยวางแผนและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา นอกจากนี้ จากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการจ่ายเงินสนับสนุนให้พรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ ดังที่วินิจฉัยมาแล้ว ก็ปรากฏว่ามีพลเอก ไตรรงค์ อยู่ในเหตุการณ์ด้วย ดังปรากฏตามวิธีคดี วัตถุพยานหมายเลข ๓.๑๐๔ และภาพถ่ายภาพที่ ๕ แนบท้ายเอกสารหมายเลข ร.๒๖๑ นอกจากนี้ การกระทำของบุคคลทั้งสองก็ได้เป็นประโยชน์ต่อทางราชการและต่อส่วนตัวแต่อย่างใด แต่กลับจะเป็นประโยชน์ต่อพรรคไทยรักไทยที่พลเอก ธรรมรักษ์ เป็นกรรมการบริหารพรรคอยู่โดยตรงและเป็นการกระทำที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่พลเอก ธรรมรักษ์ ได้กระทำต่อพรรคการเมืองอื่น ๆ ตามที่วินิจฉัยมาแล้วข้างต้น จึงเชื่อว่าการกระทำดังกล่าวของบุคคลทั้งสอง เป็นการกระทำในฐานะตัวแทนของพลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา จริง

มีปัญหาต้องวินิจฉัยเป็นประการสุดท้ายว่านายบุญอุทิศพล ชินราช กระทำการแทนพรรคแผ่นดินไทย ผู้ถูกร้องที่ ๓ หรือไม่ เมื่อนายบุญอุทิศพล เป็นหัวหน้าพรรคแผ่นดินไทย ผู้ถูกร้องที่ ๓ จึงเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอกตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๐ วรรคสอง จึงถือว่าการกระทำดังกล่าว เป็นการกระทำของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ ด้วย

ประเด็นข้อ ๕ มีว่า การกระทำดังที่วินิจฉัยมาแล้วในประเด็นข้อ ๔ ถือว่าเป็นการกระทำของผู้ถูกร้องทั้งสามด้วยหรือไม่

ในประเด็นข้อนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้ถูกร้องที่ ๒ และผู้ถูกร้องที่ ๓ ข้อเท็จจริงยุติตามที่ได้วินิจฉัยแล้วว่า การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๒ และผู้ถูกร้องที่ ๓ คงเหลือเฉพาะปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยเพียงประการเดียวว่าการกระทำของพลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล ที่ร่วมกันว่าจ้างและให้เงินสนับสนุนแก่พรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ และพรรคแผ่นดินไทย ผู้ถูกร้องที่ ๓ เพื่อให้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้สมัครของพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ ในกรณีที่มีผู้สมัครเพียงคนเดียวและจะได้รับคะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔ และเป็นผู้สนับสนุนในการแก้ไขทะเบียนสมาชิกพรรคของผู้ถูกร้องที่ ๒ ในฐานะข้อมูลของสำนักคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้น เป็นการกระทำของพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ หรือไม่

เห็นว่าข้อเท็จจริงยุติแล้วว่าในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ อดีตพรรคร่วมฝ่ายค้านประกอบด้วยพรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย และพรรคมหาชน ได้ตกลงกันที่จะไม่ส่งสมาชิกพรรคของตนลงสมัครรับเลือกตั้ง จึงเหลือพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ เพียงพรรคเดียวที่จะส่งสมาชิกของพรรคลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบบัญชีรายชื่อและแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ครบจำนวนและครบทุกเขตเลือกตั้ง สำหรับการสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งนั้น หากเขตเลือกตั้งใดมีผู้สมัครรับเลือกตั้งคนเดียว ผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นจะต้องได้รับคะแนนเสียงตั้งแต่ร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น จึงจะได้รับการประกาศให้เป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง ตามมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งหมายความว่าผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ ในเขตเลือกตั้งที่ไม่มีสมาชิกพรรคอื่นลงแข่งขันจะต้องได้รับคะแนนเสียงตั้งแต่ร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จึงจะได้รับการประกาศให้เป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง และหากกรณีที่ได้คะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละยี่สิบแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ จากสถิติการเลือกตั้งที่ผ่านมา และข้อเท็จจริงซึ่งเป็นที่รับทราบกันเป็นการทั่วไปแล้วว่า ฐานเสียงของพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ ในจังหวัดภาคใต้จะมีค่อนข้างน้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ผ่านมากในหลายเขตเลือกตั้งทางภาคใต้และจังหวัดอื่น เช่น สุพรรณบุรี ผู้สมัครของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ จะได้คะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละยี่สิบ ซึ่งหากไม่มีพรรคการเมืองอื่นลงสมัครแข่งขันแล้ว โอกาสที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ จะได้

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครบจำนวน ๕๐๐ คน ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๘๘ จึงเป็นไปได้ยาก โดยจะต้องจัดการเลือกตั้งไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบจำนวน จึงจะเปิดสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้ ทั้งนี้ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๐/๒๕๔๓ ว่าหากสมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับเลือกตั้งมีจำนวนยังไม่ครบสองร้อยคน ไม่อาจดำเนินการให้มีการประชุมเพื่อปฏิบัติหน้าที่ได้ ดังนั้นกรณีของสภาผู้แทนราษฎรก็เช่นกันที่ไม่อาจเปิดสมัยประชุมได้เลย จึงจำเป็นที่จะต้องให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งจากพรรคการเมืองอื่นลงสมัครแข่งขันกับผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ในเขตเลือกตั้งที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ น่าจะได้รับคะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบ ประกอบกับพรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย และพรรคมหาชน เพิ่งตัดสินใจที่จะไม่ส่งสมาชิกลงรับเลือกตั้งก่อนหน้าที่จะมีการเปิดรับสมัครไม่กี่วัน โอกาสจะได้บุคคลตามที่กฎหมายกำหนดจึงยากขึ้นและถึงแม้จะมีพรรคการเมืองอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมากก็ตามแต่ก็เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าเป็นพรรคการเมืองขนาดเล็กที่ไม่ได้มีสมาชิกหรือดำเนินกิจการทางการเมืองครอบคลุมทุกจังหวัด เหมือนพรรคการเมืองขนาดใหญ่หรือขนาดกลาง และในขณะเดียวกันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๓ (๓) (๔) และ (๕) ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสาระสำคัญว่าจะต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน และจะต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีถึงวันสมัครรับเลือกตั้งหรือเคยศึกษาหรือเคยรับราชการในจังหวัดตามระยะเวลาที่กำหนดหรือเกิดในจังหวัดนั้น เป็นต้น ซึ่งหากเป็นพรรคการเมืองขนาดเล็กและไม่ได้เตรียมการไว้ก่อนแล้วยากที่จะหาผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วน เพื่อส่งลงสมัครได้ยาก โดยเฉพาะกรณีที่มีระยะเวลาอันสั้นเพราะเพิ่งทราบ เนื่องจากพรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย และพรรคมหาชน เพิ่งตัดสินใจที่จะไม่ส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งก่อนที่จะมีการเปิดรับสมัครเลือกตั้งเพียงไม่กี่วัน ยิ่งเป็นข้อจำกัดที่พรรคการเมืองขนาดเล็กจะหาสมาชิกที่มีคุณสมบัติครบถ้วนลงสมัครรับเลือกตั้งได้ยากยิ่งด้วย

ข้อจำกัดดังกล่าวนี้ทำให้พรรคการเมืองขนาดเล็กโดยเฉพาะอย่างพรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ จึงได้มีการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายด้วยการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลการเป็นสมาชิกพรรคของผู้ถูกร้องที่ ๒ จากฐานข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ด้วยการตัดรายชื่อสมาชิกพรรคที่เป็นสมาชิกพรรค

ครบ ๕๐ วันออก แล้วใส่รายชื่อของผู้ที่ประสงค์จะส่งลงสมัครรับเลือกตั้งแทน โดยมีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นผู้ดำเนินการให้ตั้งที่วินิจฉัยมาแล้ว ดังนั้นการที่พลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา รองหัวหน้าพรรค และนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล รองเลขาธิการพรรค ของผู้ถูกร้องที่ ๑ ทำการจ้างพรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ และพรรคแผ่นดินไทย ผู้ถูกร้องที่ ๓ ให้ลงสมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดทางภาคใต้กับจังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสระแก้ว และจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งเป็นเขตเลือกตั้งที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่มีฐานเสียงหรือมีอยู่แต่น้อย และคาดหมายได้ว่า จะได้รับคะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละสิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งการกระทำดังกล่าวของพลเอก ธรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ นอกจากจะต้องใช้เงินจำนวนมากแล้วยังไม่เป็นประโยชน์ใด ๆ เป็นส่วนตัวกับพลเอก ธรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์เลย แต่ในทางกลับกันการกระทำดังกล่าวหากสำเร็จแล้วจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ โดยตรง กรณีจึงน่าจะเชื่อว่าพลเอก ธรรมรักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์เป็นตัวแทนกระทำการดังกล่าวเพื่อพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑

นอกจากนี้การที่พลเอก ธรรมรักษ์ เป็นรองหัวหน้าพรรค และนายพงษ์ศักดิ์ เป็นรองเลขาธิการพรรค ซึ่งเป็นกรรมการบริหารพรรคของผู้ถูกร้องที่ ๑ แล้ว พลเอก ธรรมรักษ์ยังได้รับความไว้วางใจให้เป็นประธานสาขาภาคอีสานของพรรค มีหน้าที่ในการคัดเลือกสมาชิกของพรรคที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด ซึ่งเป็นภาคที่มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุด และในขณะเดียวกันพลเอก ธรรมรักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์ ยังได้รับความไว้วางใจจากหัวหน้าพรรคให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมตามลำดับ ซึ่งเป็นกระทรวงขนาดใหญ่และสำคัญหรือเรียกกันโดยทั่วไปว่ากระทรวงเกรดเอ และกระทรวงกลาโหมนั้น เป็นกระทรวงที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงและเสถียรภาพของรัฐบาล ซึ่งที่ผ่านมาหากนายรัฐมนตรีไม่ควบตำแหน่งนี้ ก็จะมอบหมายให้บุคคลที่นายรัฐมนตรีไว้วางใจจริง ๆ เป็นรัฐมนตรี พฤติการณ์จึงเป็นข้อบ่งชี้ได้ว่าทั้งพลเอก ธรรมรักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์ เป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๑ และเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจเป็นอย่างดีจากหัวหน้าพรรค จึงเป็นไปได้ที่บุคคลทั้งสองนี้จะได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติภารกิจสำคัญบางประการแทนพรรคหรือหัวหน้าพรรคได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภารกิจที่ไม่ต้องการให้บุคคลทั่วไปทราบ ซึ่งเมื่อพิจารณาการกระทำดังกล่าวของพลเอก ธรรมรักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ดังกล่าวแล้วจะเห็นได้ว่าโดยสภาพของภารกิจจะต้องเป็นการกระทำที่ไม่อาจเปิดเผยได้เพราะเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และเป็นการกระทำที่มีผลกระทบต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยหรือความมั่นคงแห่งรัฐ หรือ

ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแล้วพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่อาจจัดประชุมเพื่อ
ขอมติพรรคได้ และในขณะเดียวกันก็ไม่สามารถมอบหมายเป็นลายลักษณ์อักษรให้กระทำการเป็นทางการได้
ส่วนที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ อ้างว่า ไม่มีการมอบหมายเป็นหนังสือ นั้น เห็นว่าการกระทำที่จะต้องมีการมอบหมาย
เป็นหนังสือตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๐
วรรคสอง นั้น หมายถึงการดำเนินกิจการทางการเมืองที่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นไปตามนโยบายพรรค
ข้อบังคับของพรรค และมติที่ประชุมใหญ่ของพรรค คงมิได้หมายความรวมถึงการกระทำใดที่ไม่ชอบหรือ
ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ประกอบกับในเรื่องนี้ หลังจากที่มีการกระทำความผิดกล่าวถูกร้องเรียน เปิดเผยแพร่สาธารณชน
และเป็นข่าวอย่างครึกโครมและกว้างขวางแล้ว ทำให้พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้รับความเสียหายและได้รับความ
ความเสียหายโดยตรง ดังนี้หากการกระทำความผิดกล่าวพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่ได้มอบหมายหรือร่วมรู้เห็น
เป็นใจกับพลเอก ชรรmgrักษ์และนายพงษ์ศักดิ์ด้วยแล้ว เหตุใดพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ หรือหัวหน้าพรรค
จึงไม่ดำเนินการกับพลเอก ชรรmgrักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์ ที่เป็นต้นเหตุในการกระทำให้พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑
ได้รับความเสียหาย แต่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เพียงแต่อ้างว่าการกระทำความผิดกล่าวหากจะเป็นความผิดก็เป็น
การกระทำโดยส่วนตัวของพลเอก ชรรmgrักษ์และนายพงษ์ศักดิ์เอง เท่านั้น นอกจากนี้ยังปรากฏข้อเท็จจริง
จากบันทึกคำให้การของนางฐิติมา ภาวะลี ว่าในวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ นายบุญฤทธิ์พล
หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้แจ้งให้ทราบว่าจากการไปประชุมกับพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร แล้ว
พันตำรวจโท ทักษิณ บอกว่าจะช่วยสนับสนุนเงินให้พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ จำนวน ๑๐ ล้านบาท ซึ่งแม้
จะเป็นพยานบอกเล่าแต่ก็เชื่อสมกับพฤติการณ์ตามที่ได้วินิจฉัยมาแล้ว จึงน่าจะเชื่อว่าการกระทำความผิด
ของพลเอก ชรรmgrักษ์และนายพงษ์ศักดิ์นั้น พันตำรวจโท ทักษิณ หัวหน้าพรรคทราบและมีส่วนรู้เห็น
และรับเอาผลของการกระทำนั้นด้วย ซึ่งพรรคการเมืองเป็นนิติบุคคล การกระทำต่าง ๆ ของพรรคการเมือง
จะต้องแสดงออกโดยหัวหน้าพรรคหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้กระทำการแทน ดังนี้การกระทำของพลเอก
ชรรmgrักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล ดังกล่าวนี้นี้ จึงเป็นการกระทำของ
พรรคไทยรักไทยผู้ถูกร้องที่ ๑

ประเด็นข้อ ๑๐ มีว่า การกระทำที่ผู้ร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตาม
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) หรือไม่
ผู้ถูกร้องที่ ๑ ต่อสู้ว่า กระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุข ตามมาตรา ๖๖ (๑) ตอนแรก หมายถึงการกระทำเพื่อให้การปกครองระบอบประชาธิปไตย

อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสิ้นสุดลง การได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศตามที่บัญญัติในมาตรา ๖๖ (๑) ตอนหลัง หมายถึงการได้มาซึ่งอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการคือการปฏิวัติ รัฐประหาร ยึดอำนาจการปกครองด้วยกำลังทำนองเดียวกับที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๓ การกระทำอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงตามมาตรา ๖๖ (๓) ตอนแรก เป็นการกระทำอันเป็นความผิดทำนองเดียวกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ภาค ๒ ลักษณะ ๑ ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ตั้งแต่มาตรา ๑๐๗ ถึงมาตรา ๑๓๕ การกระทำที่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนตอนหลัง ต้องเป็นการกระทำที่รุนแรง มิใช่การกระทำผิดกฎหมายเล็ก ๆ น้อย ๆ การเลือกตั้งทั่วไปเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘ มีผู้สมัคร ๑๖ พรรคถูกตัดสิทธิเนื่องจากขาดคุณสมบัติ ก็ไม่ได้มีการขอให้ยุบพรรคการเมืองเพราะเหตุนี้

เห็นว่า การกระทำตามมาตรา ๖๖ (๑) หรือมาตรา ๖๖ (๓) รวมตลอดทั้งตาม (๒) และ (๔) กฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนว่า ต้องเกิดจากการกระทำของพรรคการเมือง จึงมิใช่การกระทำที่เกิดจากการปฏิวัติรัฐประหาร ซึ่งเป็นเรื่องการใช้กำลังเข้ายึดอำนาจ ดังที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ อ้าง และที่มาตรา ๖๖ (๓) บัญญัติว่า เมื่อพรรคการเมืองกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐก็ได้หมายถึงการกระทำตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๐๗ ถึงมาตรา ๑๓๕ เท่านั้น เพราะถ้าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มีเจตนารมณ์ให้หมายถึงแต่เฉพาะการกระทำ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ก็คงจะระบุไว้ในมาตรา ๖๖ (๓) โดยชัดเจนแล้ว ดังนั้นการกระทำที่เป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้สิ้นสุดลงหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือการกระทำอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนตามมาตรา ๖๖ (๑) หรือ (๓) จึงหมายถึงการกระทำใด ๆ ที่ก่อให้เกิดผลตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้ก็ได้ เช่น พรรคการเมืองมีการกระทำที่เป็นการฝักใฝ่หรือมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไปเป็นอีกระบบหนึ่งซึ่งมิได้มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือพรรคการเมืองใดที่ส่งผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการใช้เงินซื้อเสียงจากประชาชนจนทำให้พรรคของตนได้เสียงข้างมากที่สุดในสภาผู้แทนราษฎร หรือใช้วิธีซื้อตัวสมาชิกผู้แทนราษฎรจากพรรคอื่น หรือใช้เงินซื้อพรรคการเมืองอื่นทั้งพรรคให้มารวมกับพรรคของตน หรือกระทำการใด ๆ ที่ขัดต่อกฎหมาย เช่นจ้างให้บุคคล

ลงสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อหลีกเลี่ยงที่พรรคการเมืองของตนหากส่งผู้สมัครลงในเขตใดเขตหนึ่งเพียงคนเดียวจะได้คะแนนไม่ถึงเกณฑ์ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๗๔ วรรคสอง โดยการกระทำดังกล่าวมามีลักษณะเป็นการกระทำอย่างกว้างขวาง มิใช่เพียงเขตใดเขตหนึ่งในขอบเขตอันจำกัด หรือพรรคการเมืองใดที่พยายามเข้าไปครอบงำคณะกรรมการการเลือกตั้งให้เอื้อประโยชน์ให้แก่พรรคการเมืองของตนเพื่อให้ผู้สมัครของพรรคตนได้เสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร การกระทำดังกล่าวมาข่มเถื่อได้ว่าเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจนิติบัญญัติ และยังได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๐๒ วรรคสอง บัญญัติว่า “... การเสนอชื่อบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่ง ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรรับรอง” และตามวรรคท้ายของมาตราดังกล่าวบัญญัติว่า “มติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เห็นชอบในการแต่งตั้งบุคคลให้เป็นนายกรัฐมนตรีต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร...” หรือพรรคการเมืองใดเมื่อได้เป็นรัฐบาลแล้ว ถ้าพรรคการเมืองนั้นมีการกระทำอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ เช่น พยายามเข้าครอบงำองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญไม่ว่าโดยวิธีการใด ๆ เช่น ไม่จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการขึ้นนำองค์กรต่าง ๆ หรือไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐ เช่น ไม่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช และบูรณภาพแห่งอาณาเขต เป็นต้น

จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า การกระทำอย่างเดียวกันหรือผิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายมาตราเดียวกันมิได้หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะเท่าเทียมกันเสมอไป เช่น ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายหนึ่งซื้อเสียงเพื่อให้ตนได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ข่อมแตกต่างกับกรณีที่พรรคการเมืองใช้เงินกว้านซื้อเสียงเพื่อให้ผู้สมัครพรรคการเมืองของตนได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในทุกเขตเลือกตั้งซึ่งก็หมายความว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

ดังนั้นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ก็ดี หรือมีการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นก็ดี ต้องพิจารณาอีกชั้นหนึ่งว่าการกระทำนั้น ๆ ต้องด้วยบทบัญญัติแห่งมาตรา ๖๖ ของกฎหมายดังกล่าวข้างต้นหรือไม่ มิได้ถือจาก

จำนวนพรรคที่กระทำการฝ่าฝืนว่ามีจำนวนมากหรือน้อยเพราะแต่ละพรรคอาจกระทำการฝ่าฝืนซึ่งมีลักษณะไม่ร้ายแรง ก็ไม่อาจมีคำสั่งยุบพรรคดังที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ต่อสู้ได้

ประเด็นข้อ ๑๑ มีว่า มีเหตุอันควรยุบพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ หรือไม่

ในประเด็นนี้มีปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยว่า การกระทำของพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งในปัญหานี้พรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ และพรรคแผ่นดินไทย ผู้ถูกร้องที่ ๓ มิได้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ แต่เห็นควรวินิจฉัยในส่วนที่เกี่ยวกับผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ ในคราวเดียวกันว่าเป็นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) ด้วยหรือไม่

ข้อเท็จจริงยุติแล้วว่าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้ว่าจ้างพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ ให้ส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แข่งขันกับผู้ถูกร้องที่ ๑ ในเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๑ เพียงพรรคเดียวเพื่อหลีกเลี่ยงบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๗๔ อันเป็นการกระทำเพื่อช่วยเหลือผู้สมัครของผู้ถูกร้องที่ ๑ ในกรณีที่จะได้รับคะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และการที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ สนับสนุนให้ผู้ถูกร้องที่ ๒ แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลทะเบียนสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๒ ในฐานะข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และในส่วนของผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ นอกจากจะรับจ้างผู้ถูกร้องที่ ๑ ในการส่งสมาชิกลงรับเลือกตั้งดังกล่าวแล้ว ผู้ถูกร้องที่ ๒ ยังร่วมกับนายอมรวิทย์ สุวรรณผา ทำการแก้ไขเปลี่ยนแปลงทะเบียนสมาชิกของผู้ถูกร้องที่ ๒ ในฐานะข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งด้วย นั้น

เห็นว่าการกระทำดังกล่าวของผู้ถูกร้องทั้งสาม เป็นการกระทำเพื่อหลีกเลี่ยงบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๗๔ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๑ ให้ได้รับเลือกตั้งแม้จะได้คะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็ตาม ถือได้ว่าเป็นการทำลายการแสดงเจตนาของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ที่ใช้สิทธิเลือกตั้งเพื่อให้บังเกิดผลตามกฎหมาย เพราะการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ไปใช้สิทธิหรือไปใช้สิทธิแต่ไม่ได้เลือกผู้สมัครในเขตเลือกตั้งนั้นซึ่งเป็นผู้สมัครเพียงคนเดียว เป็นข้อบ่งชี้ได้ว่าประชาชนได้แสดงเจตนาใช้สิทธิเลือกตั้งของตนโดยสมบูรณ์แล้ว

ว่าจะไม่ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนนั้นเป็นผู้แทนของตนในสภาผู้แทนราษฎร การกระทำเพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายดังกล่าว เป็นการฝ่าฝืนต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายอันเป็นพื้นฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และในขณะเดียวกันยังเป็นการกระทำเพื่อให้ได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตให้ครบจำนวน ๔๐๐ คน ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๙๘วรรคหนึ่ง กำหนดไว้ โดยเป็นการกระทำในลักษณะกว้างขวางทุกเขตเลือกตั้งที่คิดว่าพรรคการเมืองของตนจะไม่สามารถได้รับเลือกหากมีผู้สมัครเพียงคนเดียวทั้งเพื่อให้ได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุดโดยวิธีการไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น ได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนและร่วมกับผู้ถูกร้องที่ ๒ ในการติดต่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ในฐานข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งอาจมีความผิดทางอาญา เช่น ตามประมวลกฎหมายอาญา หมวด ๓ ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับเอกสารหรือความผิดต่อเจ้าพนักงาน หรือต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นต้นแล้วยังเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ (๔) ที่กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่า ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่ลงสมัครติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๙๐ วัน ซึ่งคุณสมบัติของผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ถือเป็นสาระสำคัญอย่างยิ่ง มิฉะนั้นแล้วคงไม่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนอกจากจะต้องทำหน้าที่ในการตรากฎหมายแล้ว ยังมีหน้าที่อื่นที่จะสนับสนุนหรือตรวจสอบการกระทำของรัฐบาลด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคัดเลือคนบุคคลเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรี และหากมีเพียงพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด หรือมีเป็นจำนวนมากพอที่จะตรากฎหมายหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายรัฐธรรมนูญได้ หรือมีมากจนฝ่ายค้านไม่สามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้แล้ว ก็จะเป็นเผด็จการทางรัฐสภา เมื่อการได้บุคคลที่มีพฤติกรรมเช่นนี้เข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเข้ามาโดยวิธีการฉ้อฉลหลีกเลี่ยงกฎหมายย่อมจะเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

นอกจากนี้การที่กฎหมายรัฐธรรมนูญ กำหนดให้ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีคุณสมบัติเป็นสมาชิกพรรคการเมืองพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๙๐ วันนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้พรรคการเมืองซึ่งเป็นสถาบันหลัก มีความมั่นคง

และเข้มแข็งสามารถดำเนินการตามเจตนารมณ์และความมุ่งหมายของการจัดตั้งพรรคการเมือง ซึ่งนอกจากพรรคการเมืองจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับพรรคแล้ว พรรคการเมืองจะต้องกระทำการเพื่อส่งเสริมและธำรงรักษาไว้ ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส่วนการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศจะต้องเป็นการได้มาโดยชอบตามเงื่อนไขและวิธีการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วย ดังนั้นการที่ผู้ถูกร้องทั้งสาม กระทำการเพื่อช่วยเหลือผู้ถูกร้องที่ ๑ ดังกล่าว จึงเป็นการกระทำที่ขัดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๔ และเป็นการละเมิดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ (๔) โดยเป็นการกระทำที่ร้ายแรง ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นการกระทำที่อาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ และในขณะเดียวกันยังเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการที่ไม่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) นอกจากนี้การกระทำดังกล่าวยังเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามมาตรา ๖๖ (๒) อีกด้วย

ปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยต่อไปมีว่า เมื่อผู้ถูกร้องที่ ๑ กระทำการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) และผู้ถูกร้องที่ ๒ และ ๓ กระทำการตามมาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) แล้ว มีเหตุสมควรยุบผู้ถูกร้องทั้งสามหรือไม่

ปัญหานี้ผู้ถูกร้องที่ ๑ ตอบสู้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ มีสมาชิกมากถึงจำนวน ๑๔,๓๕๔,๔๐๔ คน การสั่งยุบผู้ถูกร้องที่ ๑ จะเกิดผลกระทบรุนแรงต่อสมาชิกพรรคที่ไม่ได้มีส่วนรู้เห็นเกี่ยวข้อง และหากสั่งยุบผู้ถูกร้องที่ ๑ บ้านเมืองจะเกิดความสับสนวุ่นวาย ต่างชาติจะขาดความเชื่อถือต่อระบบการเมืองไทย ส่งผลกระทบต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

เห็นว่า การจะสั่งยุบพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๖ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นดุลพินิจตุลาการรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาจากการกระทำของพรรคการเมืองนั้น และผลกระทบที่เกิดจากการกระทำ มิใช่พิจารณาจากความเสียหายของพรรคการเมืองที่จะเกิดขึ้นจากคำสั่งยุบพรรคตามที่อ้าง เมื่อพิเคราะห์พฤติการณ์แห่งการกระทำและผลที่อาจจะเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้ถูกร้องทั้งสามแล้ว เห็นว่าการกระทำดังกล่าวของผู้ถูกร้องทั้งสาม นอกจากเป็นการกระทำ

เพื่อหลีกเลี่ยงบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๔ แล้ว ยังกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ (๔) ที่กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ว่า เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแค่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน ทั้งการว่าจ้างให้ผู้สมัครพรรคอื่น มาลงแข่งขันกับพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ ดังกล่าวข้างต้น เป็นการฉ้อฉลให้ดูประหนึ่งว่ามีผู้สมัคร ลงแข่งขันมากกว่าหนึ่งคนโดยรูปแบบเท่านั้น หรืออีกนัยหนึ่งก็คือพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ส่งผู้สมัครมากกว่า หนึ่งคน ซึ่งแท้ที่จริงแล้วการสมรู้ร่วมคิดกันดังกล่าวก็คือการกระทำของคนเดียวกัน ที่ต้องการให้ผู้สมัคร ของพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตนั้น โดยหลีกเลี่ยง ฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๘ ที่บัญญัติว่า “พรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใด จะส่งได้คนเดียวในเขตเลือกตั้งนั้น” ซึ่งการกระทำเพื่อให้บรรลุผลดังกล่าว ยังมีการกระทำความผิดอาญา อื่น ๆ ดังได้วินิจฉัยมาแล้ว เช่นว่า มีการปลอมแปลงเอกสาร รับรองเอกสารอันเป็นเท็จ แจ้งความเท็จต่อ เจ้าพนักงาน หรือความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๐๐ ที่รู้ว่าตนไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร .. และมาตรา ๑๐๑ ซึ่งมีโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และศาลจะต้องเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี การกระทำความผิดดังกล่าวเป็นการไม่เคารพสิทธิของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยในการที่จะใช้อำนาจ ตัดสินใจอิสระเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วน ตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ แต่กลับถูกบังคับ ให้เลือกบุคคลที่ไม่เหมาะสมได้มาจากกลอุบายแยบยล หลอกลวงฉ้อฉล ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย โดยประชาชน ไม่มีทางเลือกเป็นการทำลายสิทธิขั้นมูลฐานในระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ต้น ซึ่งการที่ผู้ถูกร้องทั้งสาม จงใจหลีกเลี่ยงและฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร เพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๑ โดยมีการร่วมกันกระทำ ระหว่างผู้ถูกร้องที่ ๑ ในฐานะผู้ว่าจ้างและผู้สนับสนุนค่าใช้จ่าย กับผู้ถูกร้องที่ ๒ และที่ ๓ ในฐานะ ผู้รับจ้างและผู้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่าย นอกจากนี้จากทางไต่สวนยังปรากฏข้อเท็จจริงว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ ยังว่าจ้างพรรคการเมืองอื่นอีกหลายพรรคให้กระทำการในลักษณะนี้ โดยมีการกระทำกันเป็นขบวนการ และผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย หลายพรรคการเมือง นอกจากนี้มีเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นนายทหารชั้นผู้ใหญ่

และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลสมาชิกพรรคการเมือง ในฐานะข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และที่สำคัญการกระทำดังกล่าวนี้มีพฤติการณ์ที่บ่งชี้ว่าผู้ถูกร้องทั้งสามได้รับความช่วยเหลือและได้รับการเอื้อประโยชน์จากคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นองค์กระอิสระตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่มีหน้าที่ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยตรง จนศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๔๕ เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๔๕ ว่าการดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าว ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและเพิกถอนการเลือกตั้งโดยให้จัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ ศาลปกครองกลาง ได้มีคำพิพากษาในคดีหมายเลขแดงที่ ๖๐๗-๘/๒๕๔๕ ให้เพิกถอนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๕ นอกจากนี้ศาลอาญาได้มีคำพิพากษาให้ลงโทษ อดิตประธานกรรมการการเลือกตั้งและกรรมการการเลือกตั้งรวม ๓ คนในความผิดตามมาตรา ๒๔ และมาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ ฐานกระทำการอันไม่ชอบด้วยหน้าที่ เพื่อช่วยเหลือพรรคไทยรักไทย ตามคดีหมายเลขแดงที่ ๒๓๔๓/๒๕๔๕ และ ๓๑๗๕/๒๕๔๕ ซึ่งคำพิพากษาของศาลอาญาแม้จะยังไม่ถึงที่สุด แต่คำวินิจฉัยและคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครองกลาง และศาลอาญา ล้วนบ่งชี้ไปในทิศทางเดียวกันว่า การดำเนินการเลือกตั้งดังกล่าวของคณะกรรมการการเลือกตั้งได้กระทำการอันเป็นการช่วยเหลือผู้ถูกร้องที่ ๑ ให้ได้รับประโยชน์ ประกอบกับการไต่สวนของผู้ร้อง นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้ยื่นบันทึกยืนยันข้อเท็จจริงว่าในคืนวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๔๕ พลตำรวจเอก วาสนา เพิ่มลาภ ประธานกรรมการการเลือกตั้งได้นัดพบนายสุเทพ เพื่อเกลี้ยกล่อมให้พรรคประชาธิปัตย์ลงสมัครรับเลือกตั้ง อันเป็นการกระทำเพื่อช่วยเหลือพรรคไทยรักไทย ให้มีคู่แข่งด้วย

ในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เพราะประชาชนจะใช้สิทธิของตนเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่ตามเจตนารมณ์ของตน พรรคการเมืองจึงต้องมีหน้าที่คัดเลือกรับสมัครบุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วน ลงสมัครรับเลือกตั้ง และจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดไว้ด้วย แต่การกระทำของผู้ถูกร้องทั้งสาม เป็นการส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งด้วยการฉ้อฉลและหลอกลวงประชาชนเพื่อให้หลงผิดในตัวบุคคลและพรรคการเมืองที่ลงสมัครว่าเป็นผู้ประสงค์จะลงสมัครรับเลือกตั้งอย่างแท้จริงเป็นการบิดเบือนให้ประชาชนใช้สิทธิต่อบุคคลที่ไม่อาจเข้าไปเป็นผู้มีอำนาจในการตรากฎหมายและเป็นการทำลายระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่เริ่มต้น และการที่พรรคผู้ถูกร้องที่ ๑

ว่าจ้างให้พรรคการเมืองอื่นส่งสมาชิกพรรคลงสมัครรับเลือกตั้งแข่งกับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ จึงเท่ากับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ใช้กลยุทธ์ในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่า ๑ คน ซึ่งผลของการเลือกตั้งไม่ว่าสมาชิกพรรคของผู้นำจ้างหรือผู้ถูกจ้างได้รับเลือกก็ล้วนเป็นบุคคลที่ไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะเป็นการได้มาโดยวิธีการที่ไม่ชอบหรือไม่ได้มีความประสงค์จะลงสมัครรับเลือกตั้งอย่างแท้จริง เป็นการกระทำที่ขาดคุณธรรมและขาดจิตสำนึกที่มีต่อประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของประเทศ เพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจนิติบัญญัติและบริหารประเทศเท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายหรือผลการกระทำที่จะเกิดแก่ประเทศชาติทั้งทางตรงและทางอ้อมเพราะบุคคลเหล่านี้อาจตรากฎหมายใด ๆ ก็ได้เพื่อประโยชน์ของตนหรือพวกพ้องหรือใช้อำนาจในการปกครองประเทศไปในการทำงานเดียวกันและเป็นภัยต่อประเทศชาติอย่างมหันต์ จึงมีเหตุอันสมควรที่ยุบพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ พรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ และพรรคแผ่นดินไทย ผู้ถูกร้องที่ ๓

ประเด็นข้อ ๑๒ มีว่า ผู้ร้องอ้างประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ เป็นเหตุเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองได้หรือไม่

ผู้ถูกร้องที่ ๑ ตอบผู้ว่า เหตุยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) ต้องเป็นเรื่องพรรคการเมือง “กระทำการ” ใดๆอย่างหนึ่งตามที่ระบุไว้ แต่ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ข้อ ๓ มิได้ประกาศเช่นนั้น แต่ระบุเฉพาะการกระทำต้องห้าม ให้ถือเป็นเหตุแห่งการยุบพรรคเท่านั้น ซึ่งการกระทำอันมีลักษณะ “ต้องห้าม” คงมีบัญญัติไว้แต่เฉพาะในมาตรา ๖๖ (๔) เท่านั้น ซึ่งผู้ร้องมิได้อ้างเป็นเหตุในการยุบพรรคด้วย

เห็นว่า แม้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ จะบัญญัติว่า กระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญ ตาม (๑) หรือกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตาม (๓) ก็ตาม แต่เมื่อการกระทำดังกล่าว นอกจากจะต้องถูกสั่งยุบพรรคการเมืองแล้ว ยังอาจต้องรับโทษในทางอาญาอีกด้วย จึงเป็นการกระทำที่กฎหมายต้องห้ามมิให้กระทำอยู่ในตัว มิฉะนั้นคงไม่กำหนดมาตรการในการลงโทษเอาไว้เช่นเดียวกับความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘ ซึ่งมีโทษขั้นสูงสุดถึงประหารชีวิต

ก็มีได้บัญญัติว่า ห้ามมิให้ฆ่าผู้อื่น แต่บัญญัติว่า “ผู้ใดฆ่าผู้อื่นต้องระวางโทษ...” ซึ่งสามัญชนทั่วไปย่อมเข้าใจได้ว่า เป็นบทบัญญัติ “ต้องห้าม” มิให้ฆ่าคน ความแตกต่างจึงอยู่ที่วิธีเขียนเท่านั้น แต่นัยแห่งความหมายมิได้แตกต่างกัน ดังนั้นประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ข้อ ๓ ที่ว่า “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญหรือองค์กรอื่นที่ทำหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใดเพราะเหตุกระทำการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น มีกำหนดห้าปีนับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง” ประกาศดังกล่าวย่อมครอบคลุมถึงการกระทำตามมาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) ด้วย

ประเด็นข้อ ๑๓ มีว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๑๕ และฉบับที่ ๒๗ มีผลใช้บังคับย้อนหลังหรือไม่

ผู้ร้องที่ ๑ ต่อสู้ว่าประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๑๕ และ ๒๗ ไม่ได้กำหนดให้มีผลย้อนหลัง และการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการใช้สิทธิทางการเมืองและมีความร้ายแรงกว่าโทษทางอาญาบางประการ จึงต้องกำหนดไว้แน่นอนล่วงหน้า หากตีความว่ามีผลย้อนหลัง ก็จะขัดต่อนิติรัฐและการออกกฎหมายที่อารยประเทศทั่วโลกยึดถือ

เห็นว่าหลักกฎหมายในเรื่อง “กฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง” นั้น เป็นหลักที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ วรรคแรก ที่บัญญัติว่า “บุคคลจะต้องรับโทษทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” หลักการดังกล่าวเป็นกรณีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนว่า “การกระทำความผิดอาญา” และ “โทษทางอาญา” ไม่มีผลย้อนหลัง ซึ่งเป็นกรณีเฉพาะความผิดทางอาญาและโทษทางอาญา ซึ่งมีอยู่ ๕ ประการ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘ เท่านั้น แม้แต่วิธีการเพื่อความปลอดภัย ซึ่งเป็นบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาและมีผลเป็นการจำกัดสิทธิ แต่เมื่อไม่ใช่โทษทางอาญาก็ไม่อยู่ในข้อห้ามดังกล่าว นอกจากนี้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๒ ยังให้ใช้บังคับในขณะที่ศาลพิพากษาอีกด้วย ในส่วนของการกระทำและการให้ยุบพรรคนั้นมีบัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ แล้ว คงมีปัญหาเฉพาะในส่วนของการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเท่านั้นว่า คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ จะสั่งให้เพิกถอนสิทธิดังกล่าวได้หรือไม่

เมื่อการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ใช่การลงโทษทางอาญาและไม่สามารถเปรียบได้กับโทษทางอาญาที่ประกาศดังกล่าวก็ไม่มีข้อห้ามมิให้ย้อนหลังด้วยแล้ว จึงไม่ตกอยู่ในบังคับแห่งหลักกฎหมายในเรื่องการห้ามมิผลย้อนหลังและไม่ขัดต่อหลักนิติรัฐ ประกอบกับสิทธิเลือกตั้ง เป็นสิทธิที่รัฐรับรองให้ตามกฎหมายมิใช่สิทธิที่มีมาตั้งแต่กำเนิดหรือสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ดังนั้นหากผู้ที่ได้รับสิทธิใช้สิทธินั้นโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมาย หรือมีกรณีที่รัฐเห็นสมควร รัฐก็พึงที่จะเพิกถอนหรือจำกัดสิทธินั้นได้ เช่น การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ (๓) กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่าจะ “ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เว้นแต่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา” ทำให้ผู้ที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และไม่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ไม่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ ทั้ง ๆ ที่เดิมบุคคลเหล่านี้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้ ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิที่รัฐสามารถทำได้ เช่นกัน

นอกจากนี้หากพิจารณาจากประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ข้อ ๓ ที่ให้ศาลรัฐธรรมนูญหรือองค์กรที่ทำหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองใด ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น มีกำหนด ๕ ปี แล้วแสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของคณะปฏิรูปการปกครองฯ ได้ว่าประกาศดังกล่าวมุ่งหมายให้มีผลย้อนหลังไปถึงการกระทำที่เกิดขึ้นก่อนประกาศนี้ เพราะวาระที่ประกาศคณะปฏิรูปฉบับนี้มีผลใช้บังคับ พรรคการเมืองไม่สามารถประชุมหรือดำเนินกิจการใด ๆ ทางการเมืองได้เมื่อพรรคการเมืองยังไม่อาจกระทำการใด ๆ ได้แล้ว โดยสภาพจึงยอมไม่อาจกระทำการใด ๆ ที่จะขอให้ยุบพรรคได้ นอกเสียจากการกระทำที่ได้เกิดขึ้นก่อนหน้าแล้วด้วย ซึ่งการปฏิวัติหรือรัฐประหารนั้น แม้จะเป็นสิ่งที่ประชาชนและนานาชาติจะมองว่าไม่พึงประสงค์ก็ตาม แต่ก็มีได้หมายความว่าต้องมี การปฏิเสธการกระทำของคณะปฏิวัติหรือรัฐประหารในทุกกรณี ทั้งคำสั่งของคณะปฏิวัติก็มีสภาพบังคับเป็นกฎหมาย ประชาชนไม่ว่าจะอยู่ในฐานะผู้ใช้กฎหมายหรืออยู่ภายใต้กฎหมายก็จำเป็นต้องปฏิบัติตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากประกาศของคณะปฏิวัตินั้นมุ่งคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนโดยรวม ดังนั้นเมื่อประกาศของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ข้อ ๓ ที่ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ประชาชนหรือนักการเมืองที่มีส่วนในการบริหารพรรคการเมืองโดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ อย่างร้ายแรงจนพรรคการเมืองนั้น

ถูกยุบไม่ให้ไปมีสิทธิดำเนินการในทางการเมืองเป็นการชั่วคราว ก็สมควรที่จะได้รับการยอมรับหรือสนับสนุนเพื่อให้เกิดสภาพบังคับอย่างแท้จริง ประกอบกับการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งดังกล่าว ผู้มีสิทธิอื่น ๆ และเสรีภาพเหมือนประชาชนทั่วไป และการเพิกถอนสิทธินี้ ก็เป็นการชั่วคราวมีกำหนดเพียง ๕ ปี เมื่อครบกำหนดแล้วผู้ใดก็สามารถใช้สิทธิทางการเมืองได้ตามปกติ กรณีไม่ใช่โทษและไม่สามารถเปรียบเทียบกับการลงโทษประหารชีวิตหรือการลงโทษทางอาญาอื่นตามที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ยกเป็นข้ออ้างได้เลย เพราะการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคนี้เป็นมาตรการที่เบาและหากเปรียบเทียบกับผลการกระทำของพรรคผู้ถูกร้องทั้งสามที่ประเทศชาติและประชาชนจะได้รับ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง แม้การลงโทษทางอาญาสถานใด ๆ ก็ไม่สามารถเยียวยาแก้ไขได้ นอกจากนี้การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ให้ผู้ใดใช้สิทธิในการสมัครรับเลือกตั้ง จึงเปรียบเสมือนการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะมาดำเนินการทางการเมืองไว้ล่วงหน้าอีกด้วย

ประเด็นข้อ ๑๔ มีว่า การที่กรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ลาออกจากตำแหน่งแล้ว ก่อนวันที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ดังกล่าวได้หรือไม่

ประเด็นนี้ ผู้ถูกร้องที่ ๑ ต่อสู้ว่า หลังจากที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ยื่นคำชี้แจงข้อกล่าวหาเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๕ มีกรรมการบริหารพรรคลาออกจากตำแหน่ง โดยหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรค เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ ทำให้กรรมการบริหารพรรคที่เหลืออยู่พ้นจากตำแหน่งทั้งคณะตามข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ข้อ ๕๕ (๒) และนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรค ผู้ถูกร้องที่ ๑ รับหนังสือแจ้งการตอบรับเมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๓ ปัจจุบันผู้ถูกร้องที่ ๑ ยังไม่ได้เลือกกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่เนื่องจากพรรคการเมืองยังถูกห้ามดำเนินการประชุมหรือดำเนินกิจการใด ๆ ทางการเมืองตามประกาศของคณะปฏิรูปการปกครองฯ ฉบับที่ ๒๗

เห็นว่า ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ฉบับที่ ๒๗ ข้อ ๑ กำหนดว่า “การยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มิให้กระทบกระเทือนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ โดยยังใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก” ซึ่งได้วินิจฉัยในประเด็นข้อ ๔ แล้วว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ยังคงมีอยู่ มิได้

ถูกระงับหรือยกเลิกไปในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง การกระทำต่าง ๆ ของพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองจึงยังคงมีอยู่ตลอดมา ดังนั้น ถ้าพรรคการเมืองใดกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ ย่อมอาจถูกศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคได้ และผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ต้องยุบไปจะขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเป็นกรรมการบริหารของพรรคการเมืองหรือมีส่วนร่วมในการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นตามมาตรา ๘ อีกไม่ได้ ภายในกำหนดห้าปี นับตั้งแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องยุบไป ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ ส่วนประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ฉบับที่ ๒๗ ข้อ ๓ จึงเป็นเพียงบทบัญญัติเพิ่มเติมให้หลังโทษกรรมการบริหารพรรค โดยถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นเวลาห้าปี ประกาศดังกล่าวย่อมมีผลใช้บังคับกับกรรมการบริหารพรรคทุกคน ในขณะที่มีการกระทำความผิดของพรรคการเมือง ดังนั้น การลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคในเวลาต่อมา ก็ไม่มีผลลบดังต่อการกระทำที่เกิดขึ้น ในขณะที่กรรมการผู้นั้นยังดำรงตำแหน่งอยู่มีจะนั้นจะก่อให้เกิดผลที่ไม่ควรจะเป็น กล่าวคือ หลังจากที่มีการกระทำอันฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติกฎหมายแล้วกรรมการทั้งหลายต่างซึ่งกันลาออกจากกรรมการบริหารพรรคเพื่อให้ตนเองไม่ต้องถูกตัดสิทธิทางการเมือง การบังคับเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายย่อมตกเป็นอันไร้ผล ทั้งเป็นการสนับสนุนให้กรรมการบริหารพรรคกระทำการโดยวิธีการอันฉ้อฉลย่อมจะส่งผลต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างร้ายแรง และมีผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐ เศรษฐกิจ สังคม และอื่น ๆ ข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้องที่ ๑ ฟังไม่ขึ้น

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ตุลาการรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยุบพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้องที่ ๑ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ ประกอบมาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) ให้ยุบพรรคพัฒนาชาติไทย ผู้ถูกร้องที่ ๒ และพรรคแผ่นดินไทย ผู้ถูกร้องที่ ๓ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ ประกอบมาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) ห้ามมิให้กรรมการบริหารพรรคของผู้ถูกร้องทั้งสามไปดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ และให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ จำนวน ๑๑๑ คน ตามประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่องตอบรับการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทย ฉบับลงวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๔๕ เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ จำนวน ๑๕ คน ตามประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง

เรื่อง ตอรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรคพัฒนาชาติไทย ฉบับลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๔๘ และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ ๓ จำนวน ๓ คน ตามประกาศ นายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง ตอรับการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคแผ่นดินไทย ฉบับลงวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๔๕ มีกำหนดห้าปี นับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ข้อ ๓

หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์

ตุลาการรัฐธรรมนูญ